

Et sensitivt barnevern

Om ikke-vestlig foreldres opplevelse og erfaring med barneverntjenesten

Masteroppgave i sosialt arbeid

Marie Florence Moufack

Trondheim, desember 2010

NTNU

Institutt for sosialt arbeid og helsevitenskap

FORORD

Endelig er vi i mål! Det har vært en lang prosess å skrive ferdig denne oppgaven. I mitt forsøk om å finne min vei erfarte jeg mange ganger å måtte ta avstand eller stoppe. Nå som det siste ordet er skrevet er det flere enn meg selv som bør ha æren for at denne oppgaven ble en realitet.

Denne masteroppgave tar utgangspunkt i et større forskningsprosjekt ”Det Nye Barnevernet”. Gjennom min deltakelse i datainnsamlingen fikk jeg muligheten som forskningsassistent til å håndtere store mengder av viktige datamaterial tilpasset den inndelingen jeg ønsket å få frem. Jeg vil takke prosjektledelsen i ”Det nye barnevernet” for at jeg fikk muligheten til å bruke materialet. Spesielt takk til deg, Edgar Marthinsen, for din faglige raushet samt oppmuntring underveis. Gjennom prosjektet ”Det Nye Barnevernet” takker jeg alle informanter som stilte opp og fortalte om sin kontakt og erfaring med barnevern, og bidro til innsamling av store data om barnevernet, et bidrag for ”et bedre barnevern i Norge”. Tusen takk!

Tusen takk også til barnevernsarbeidere som tross deres travle hverdag, tok seg tid til å stille opp til intervju og dele noen av deres tanker, kunnskap og utfordring som barnevernsarbeidere med meg.

Denne oppgaven hadde ikke blitt til uten min veileder Berit Berg. Takk for faglige innspill, inspirerende samtaler. Du ga meg ikke opp, men hjalp meg til å fullføre løpet. Tusen takk!

Videre vil jeg takke de flotte Anita og Else for deres moralske støtte og medvandring. Takk til David og Harald for konstruktive innspill og tilbakemeldinger.

Jeg vil takke min mann Marcel for all den støtten du har gitt meg og for at du har vært tålmodig til enhver tid. Hjertelig takk til mine barn Charlaine og Florian som sørget for at hverdagens rutiner alltid kom først. (Merci a vous!))

Til slutt vil jeg takke alle venner og familie som trodde på at jeg en gang kom til å bli ferdig.

Trondheim, desember 2010

Marie Florence Moufack

INNHOLDSFORTEGNELSE

1. INNLEDNING	3
1.1. Bakgrunn for valg av tema	4
1.2. Hensikten med undersøkelsen	5
1.3. Problemstillinger som blir belyst i undersøkelsen	5
1.4. Begrepsforklaring	6
1.5. Oppgavens oppbygging	9
2. BAKGRUNN, FREMVEKST OG TIDLIGERE FORSKNING	11
2.1. Barnevernets historikk og dets rolle i samfunnet	12
2.2. Om innvandringspolitikk	15
2.3. Om innvandrere i Norge	16
2.4. Barnevern og etniske minoriteter	20
2.5. Barnevernstiltak i innvandrerfamilier	22
2.6. Foreldrerollen og eksiltilværelse	23
2.7. Kommunikasjon og bruk av tolk i barnevernsarbeid	27
2.8. Bruk av tolk	28
2.9. Migrasjon	30
3. TEORETISKE PERSPEKTIVER OG VERDIGRUNNLAG	32
3.1. Verdigrunnlag	32
Om respekt og anerkjennelse	32
3.2. Teoretiske perspektiver	33
Sosial konstruktivisme	34
Fenomenologisk vitenskapssyn	34
Hermeneutisk tilnærming	36
4. METODISK TILNÆRMING OG UTVALG	39
4.1. Valg av metode og forskningsdesign	39
4.2. Om data og datainnsamling	41
4.3. "Det Nye Barnevernet"	41
4.4. Utvelgelse av informanter	42
4.5. Arbeidshypoteser	44
4.6. Den kvalitative studien	45
4.7. Analyse av empiri	45
4.8. Reliabilitet – validitet – generaliserbarhet – anonymitet og etiske betraktninger	48
ANALYSE: HVA FORTELLER FORELDRENE?	
5. Bakteppe for den kvalitative analysen	52
5.1. Presentasjon av informantene	52
5.2. Foreldrenes egen vurdering av foreldrerollen etter fødested	53
5.3. Hva synes foreldre om barnets hjelpebehov?	55
5.4. Hvordan vurderer foreldre barnets fungering?	57
5.5. Hvordan vurderer foreldre psykososiale belastninger i eget liv?	59

5.6. Hvilke materielle goder prioriterer familien?	62
5.6.1. Varm middag?	63
5.6.2. Kjøpe klær	63
5.6.3. Bruke penger på barna	64
5.6.4. Delta på skoleturer	65
5.6.5. Betale husleie	66
6. Analyse med utgangspunkt i foreldrenes opplevelse av kontakten med barneverntjenesten	70
6.1. Opplevelsen	70
6.2. Den første kontakten med barnevernet	70
6.2.1. Den positive kontakten	71
6.2.2. En negativ opplevelse	71
- Stress – redsel og lite kunnskap om barnevernet	72
- Det spesielle med ikke-vestlige familier	74
7. Analyse med utgangspunkt i foreldrenes samlede erfaring med barnevernet	
7.1. Saksbehandler som nøkkelperson	77
7.2. Kompetanseutvikling og livserfaring for et godt barnevernsarbeid	78
7.3. Tiltak avsluttes for tidlig	79
7.4. Behov for objektivitet og kontroll i barnevernet	80
8. Barnevernsarbeidere og deres tolkning av foreldrenes opplevelser og erfaringer	82
Om utfordringer i arbeid med minoritetsfamilier	88
Om kultursensitivitet i barnevernsarbeid	97
9. Avsluttende refleksjoner	103
9.1. Hvilken plass har foreldreskap i barnevernet?	104
Fokus på foreldre eller barna? Ja takk begge deler	104
9.2. Barnevernets dobbelhet	106
9.3. Språk og språkbruk i barnevernsarbeid	108
9.4. Erfaring og kompetanseutvikling i barnevernet	110
9.5. Kultursensitiv eller et sensitivt barnevern?	112
Referanseliste	114
Vedlegg	119

1. INNLEDNING

1. Bakgrunn for valg av tema

Tema for denne oppgaven er barnevern og etnisitet, sagt på en annen måte, ”det flerkulturelle barnevernet”. Barnevern i et stadig mer flerkulturelt samfunn som Norge har lenge vært et aktuelt politisk tema. Ifølge Kvello har Norge de siste tiårene definert seg som et flerkulturelt samfunn i likhet med majoriteten av vestlige land (Kvello, 2007). Tall fra Statistisk sentralbyrå viser at innvandrere i Norge kommer fra ca 214 land, og at innvandrere i 2009 utgjør 11 prosent av befolkningen (SSB, 2009). Siden innvandredebatten ble en del av den norske velferdspolitikken, har det kommet flere offentlige utredninger og stortingsmeldinger om temaet, som for eksempel Stortingsmelding nr. 39 (1995 – 1996) kapittel 6. I denne stortingsmeldingen kom det frem at ” *innvandrerbarn og familier som barneverntjenesten kommer i kontakt med utgjør en liten del av innvandrerbefolkningen og i forhold til barn med norsk bakgrunn*”(ibid.). Regjeringens handlingsplan ”Barn og ungdom med innvandrerbakgrunn – hvordan bedre deltakelse, likestilling og integrering i det norske samfunn” skisserer også en rekke tiltak for å øke barneverntjenestens kompetanse, samtidig som det tas sikte på å utvikle særskilt tilrettelagte hjelpe- og omsorgstiltak” (St. meld. 39 (1995 – 1996), kap. 6).

I NOU 2000: *Om barnevernet og velferdspolitikken*, har man også fokus på barn og familier med innvandrerbakgrunn og deres utfordringer i det nye landet. I disse dokumentene er man særlig opptatt av barn og unge med innvandrerbakgrunn, deres integrering i samfunnet og ikke minst deres beste.

Min undersøkelse retter seg mot barn og unge med innvandrerbakgrunn og deres familier som er eller har vært i kontakt med Barneverntjenesten. Mange av disse familiene har kanskje ikke noe forhold til Barneverntjenesten fra hjemlandet, om de i det hele tatt har hatt en sammenlignbar tjeneste. Før de ankommer Norge har de vært vant til en helt annen samfunnsorganisering og andre forhold mellom vanlige folk og

hjelpeapparatet. I tillegg har mange av dem hatt andre verdier knyttet til barn og barneoppdragelse. "Kultursjokk" og kontakt med barneverntjenesten kan by på utfordringer for disse familier. Tross forskjellene ser man også at mange av de vanlige problemstillingene i barnevernssaker som gjelder etniske norske barn og familier, finnes også blant barn og familier med innvandrerbakgrunn (Stortingsmeldingen nr.40, s. 70).

De siste årene har jeg jobbet i Barne- og familietjenesten i Trondheim kommune, med daglig arbeid i forvaltningsenheten, arbeid med familier, barn og unge med tiltak etter lov om Barneverntjenester. I forbindelse med at jeg også tok en masterutdanning, fikk jeg sommeren 2007 tilbud om å jobbe som forskningsassistent på et prosjekt mellom blant annet Trondheim kommune og Høgskolen i Sør-Trøndelag. "Det Nye Barnevernet", navnet på forskningsprosjektet, er et nasjonalt utviklingsprosjekt mellom 4 regioner: Nordland, Midt-Norge, Stavanger og Lillehammerregionen. Prosjektet har som formål å kartlegge hvem som er brukere av barneverntjenesten, hvilke behov brukerne har, hvordan barneverntjenesten imøtekommer disse behovene og hva som skjer av aktiviteter i tjenesten. En del av dataene som ble samlet inn gjennom prosjektet er også utgangspunkt for denne oppgaven.

Jeg har valgt dette temaet av flere grunner. Gjennom mitt arbeid både i barneverntjenesten og i forskningsprosjektet - og ikke minst som en person med innvandrerbakgrunn selv - opplevde jeg at foreldre med innvandrerbakgrunn hadde ulike forståelser av hva barnevern og barnevernsarbeid innebar. De syntes å mangle informasjon om hva barnevernet er. Mange foreldre forstår i det hele tatt ikke hvorfor og med hvilken rett barnevernet blander seg i deres familieforhold. Samtidig opplevde jeg at formelle saksbehandling, byråkratiske rutiner, dårlig tid og etablerte holdninger og metoder kunne være et hinder for barnevernsarbeidere å oppfylle rollen som "hjelper" for innvandrerfamilier i barnevernssaker. Et tredje element er den utbredte forestillingen om barnevernet blant innvandrere, om at "*barnevernet kommer bare for å ta våre barn fra oss*" eller at det er "*lettere for foreldre med innvandrerbakgrunn å bli fratatt omsorgen for sine barn*". I Trondheim kommune og i hele landet generelt er man også bekymret for at en stor andel omsorgsovertakelser

gjelder barn og unge med minoritetsbakgrunn. Hva er årsaken til dette og hvordan kan antallet reduseres?

1.2. Hensikten med undersøkelsen

Hensikten med undersøkelsen er å få økt kunnskap om hvordan innvandrere oppfatter samarbeidet med barneverntjenesten. Undersøkelsen tar ikke mål av seg å kunne si noe generelt om hvordan arbeidet og samarbeidet mellom innvandrere og barnevern foregår i Norge, men er begrenset til innvandrerbefolkning i forskningsprosjekt "Det nye barnevernet".

Målet er å finne ut hvilke forutsetninger som må ligge til grunn for at arbeidet med barnevernssaker i innvandrerfamilier skal være tillitskapende og fungere best mulig. Jeg har valgt å fokusere på familier med et annet opprinnelsesland enn Norge i denne oppgaven. Allikevel er det viktig å påpeke at de skandinaviske/nordiske landene har en familiepolitikk / velferdspolitik som mer eller mindre er lik den norske. Derfor åpner jeg for alle familier som er med i "Det nye barnevernet" prosjektet som har en annen etnisk bakgrunn. Det lar seg være familier fra Asia, Afrika, Nord, Sør og Mellom Amerika, Øst- og Vest Europa.

1.3. Problemstillinger som blir belyst i undersøkelsen.

Jeg ønsker gjennom denne oppgaven å forsøke å svare på noen viktige spørsmål knyttet til innvandrerfamilier og barnevern.

- Hva slags sammensetting, gruppe finnes det i innvandrerpopulasjon i "Det nye barnevernet"?
- Hvilke erfaringer har foreldre med innvandrerbakgrunn med barneverntjenesten?
- Hvordan opplever foreldre med ulik bakgrunn kontakten med barneverntjenesten?
- Hvordan oppsummerer foreldrene arbeid/samarbeid med barnevernet? Hva slags evaluering gir har foreldrene møtet med barneverntjenesten?
- Hva sier foreldre om barnets hjelpebehov. Sier foreldre at de trenger hjelp?
- Finnes det noe som tyder på at barneverntjenesten er dårlig til å hjelpe familier med innvandrerbakgrunn?

- Barnevernspraksis: forståelse av de "andre" i barneverntjenesten. For en bedre praksis av barnevernet, finnes det gode grep i møtet med andre kulturer?
- Har sosialarbeidere nok kunnskap for å kunne skille mellom det ukjente og det bekymringsfulle?

Dette er en undersøkelse om foreldrenes forståelse, opplevelse og erfaringer med barneverntjenesten med fokus på innvandrerforeldre representert i forskningsprosjektet "Det nye barnevernet". Derfor er spørsmålene i denne oppgave forsøkt besvart gjennom intervju med foreldre i forskningsprosjektet "Det Nye Barnevernet".

1.4. Noen sentrale begreper

Jeg vil gjøre rede for noen av de mest sentrale begrepene i denne oppgaven: "kultur" og "kultursensitivitet", "etnisitet", "etniske minoriteter" og "innvandrere i Norge".

Kultur

Kultur er et av de mest omdiskuterte ordene i samfunnsfagene. Ifølge Hylland Eriksen klarer ingen å gi en fullgod definisjon av kulturen, samtidig kan ingen klare seg uten. Kultur kan defineres som "*de skikker, verdier og væremåter som overføres, om enn i noe forandret form, fra generasjon til generasjon*" (Hylland Eriksen, 2002). Kultur kan også defineres som det som gjør kommunikasjon mellom mennesker mulig. Kultur er ikke bare knyttet til etniske forskjeller. Hylland Eriksen mener at det også kan være kulturforskjeller mellom samfunnsklassene, mellom regionene, mellom by og land. Skytte på sin side mener at kultur ikke skal betraktes som noe statisk som blir overført fra generasjon til generasjon. Den er ikke noe endelig produkt med et sett av symboler og mening. Kulturer endrer seg og kan for eksempel handle om befolknings sammensetting og om samhandlingsmønstre. Skytte mener videre at det spesielle med forskjellige etniske grupper skjer i samspillet med majoritetskulturen "*heller enn at de utgjør noe opprinnelig og fundamentalt som er medbrakt fra hjemlandet*" (Skytte, 2008).

Kultursensitivitet ifølge Holm-Hansen m.fl., dreier det seg om en åpen og undersøkende holdning. Den innebærer å anerkjenne forskjeller uten å fordømme, å lete etter likhetene i

forskjellene samt å forstå den andre ut fra den andres logikk og perspektiv. At dette praktiseres av representanter fra majoriteten eller myndigheter viser ekstra oppmerksomhet til underprivilegerte eller minoritets grupper (Holm-Hansen m. fl, 2007).

Innvandrere og innvandrerbefolkning

Innvandrere er personer som en eller annen gang har innvandret til Norge (SSB, 2009).

Det er ulike måter å definere innvandrer på. Avgrensningen av hvem som skal kalles innvandrere vil avhenge av det formålet man har med definisjonen, men også av hva slags data eller opplysninger som faktisk er tilgjengelige. En ideell definisjon som er hensiktsmessig for alle formål er vanskelig å finne.

I 1994 ble det publisert en standard for innvandrergruppering (Statistisk sentralbyrå, 1994). Denne standarden har følgende innhold: Innvandrerbefolkningen omfatter personer med to utenlandsfødte foreldre, eller mer presist som verken har foreldre eller besteforeldre som er født i Norge. Innvandrerbefolkningen inkluderer førstegenerasjonsinnvandrere, som selv har innvandret, og personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre. (Vassenden, 1997). Ifølge Holm-Hansen regner noen europeiske studier en person som innvandrer dersom bare en av foreldrene er født i utlandet (Holm-Hansen (red.), 2007)

Begrepet ”*ikke-vestlige innvandrere* ” blir også hyppig benyttet i oppgaven. Denne betegnelsen tar utgangspunkt i SSB sin tidligere verdensinndeling. Den går ut på å skille mellom Vest-Europa, Nord-Amerika og Oseania på den ene side og tredje verden på den andre siden. Tredje verden består av landene i Asia med Tyrkia, Afrika og Sør- og Mellom-Amerika.

I denne oppgaven har jeg valgt å ta med i ”*ikke-vestlig*” gruppe, familier hvor en av foreldrene har norsk bakgrunn og den andre ikke-vestlig. Dette på bakgrunn av at den ene forelder har en bagasje den tar med seg i familielivet som påvirker dynamikken i familien. Selv om det ikke er en del av Statistisk Sentralbyrå sin definisjon av ”*ikke vestlig*” har jeg valgt å bruke denne inndelingen med det formålet å sammenligne ulike foreldregrupper i min oppgave.

Etnisitet må forstås som et dynamisk fenomen, sammenvevd med klasse, kjønn og rase (Barth, 1969, Berg’s forelesningsnotat, 2007).

Etniske minoriteter

Kunnskapsdepartementet definerer etniske minoriteter som en gruppe med visse lett oppfattbare særtrekk med hensyn til for eksempel kultur, språk, hudfarge, religion. Ordet etnisk kommer opprinnelig fra det greske "ethnos", noe som betyr folk. Etnisitet er et uttrykk for gruppens bakgrunn og identitet. En minoritet er et etnisk, religiøs, språklig mindretall som skiller seg fra majoriteten (st.meld. 17 1996- 1997). Det er vanskelig å anvende minoritetsbegrepet som en felles benevnelse for alle som ikke tilhører majoriteten, dette begrunnes med at ikke alle etniske minoriteter i Norge har innvandrerbakgrunn og fordi tilknytning til Norge og rettigheter varierer (Ibid.)

Familier med minoritetsbakgrunn

Her tenker jeg først og fremst på familiene som har en ikke-vestlig etnisk bakgrunn.

Barnevernet/barneverntjenesten

Barnevernet defineres veldig forskjellig, men den juridiske gjeldende rammen er barnevernloven eller lov om barneverntjenester.

I en veiledende brosjyre fra Barne- og likestillings departement (2001) står det at barnevernet " skal beskytte barn mot omsorgssvikt og motvirke at barn lider fysisk og psykisk-overlast"

http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/dok/veiledninger_brosjyrer/2001/barnevernet---til-barnets-beste.html?id=87701. I sitt arbeid forholder barnevernet seg til Lov om barneverntjenester og forvaltningsloven (Moen, 1996).

Barnevernsarbeider – sosialarbeider – saksbehandler – ansatte i barnevernet er en offentlig person med formell myndighet til å gripe inn overfor familier. De fleste som arbeider i det kommunale barnevern er barnevernpedagoger eller sosionomer med eller uten videreutdanning. Det er her snakk om mennesker med ulik alder, bakgrunn, erfaringer og til dels ulik utdanning. De vil også kunne ha ulike tanker og ideer om hva som er bra og ikke bra for barn og deres familier (Juul, 2010). I denne oppgaven bruker jeg begrepene barnevernsarbeider, sosialarbeider saksbehandler eller ansatte i barnevernet som synonymer.

1.5. Oppgavens oppbygging

I dette innledningskapittelet har jeg valgt å gi en kort bakgrunn for valg av tema og problemstillinger. Begrepsforklaring har vært viktig for å skape en felles forståelse av begrepene. I neste kapittel ser jeg nærmere på litteratur og tidligere forskning. Jeg ser også på den historiske bakgrunn for ulike grupper innvandrere i Norge for så å rette fokus på fremveksten av befolkningen i barnevern, altså brukere. Hvordan man nå også har fått mer fokus på et flerkulturelt barnevernsarbeid med arbeidsverktøy som gjenspeiler et mer mangfoldig barnevern.

Sosialt arbeids verdigrunnlag og de teoretiske perspektivene jeg benytter meg av vil jeg komme nærmere inn på i kapittel 3. Jeg vil spesielt se på begrepene respekt, anerkjennelse og kommunikasjon som jeg mener er sentrale verdier i sosialt arbeid. Jeg ser også på tilnæringsmåter i sosialt arbeid med fokus på individ, gruppe og samfunnsnivå som har betydning for barnevernsarbeid med og i familier med ulik bakgrunn, hvorav innvandrerfamilier.

I metodekapittelet (kap.4) vil jeg redegjøre for mitt valg av metode og vitenskapsteoretisk forståelse. Jeg har valgt en flermetodedesign med både kvantitativ data fra surveyen og en kvalitativ analyse av innvandrerutvalget fra ”Det nye barnevernet” prosjektet. Videre viser jeg analyseprosessen og begrunner de metodiske valgene jeg har tatt. Jeg ser spesielt på forhold rundt det å forske på eget felt, egen praksis og som en med innvandrerbakgrunn.

I kapitlet beskriver jeg hvilke utfordringer jeg møtte underveis i datainnsamlingen og hvordan disse ble løst. Innvandrerutvalget fra prosjektet ”Det nye barnevernet” omtales som informanter eller respondenter. I teksten kaller jeg informantene for foreldrene når det ikke er tvil om hvem det er snakk om.

I kapitlene 5, 6, 7 presenterer jeg dataene fra spørreundersøkelsen/surveyen. Funnene blir analysert og tolket på grunnlag av kunnskapen jeg har fått gjennom litteratur, deltakelse i prosjektet og min egen bakgrunn som innvandrer. I drøftingen er det først og fremst svarene fra personer med innvandrerbakgrunn som er av interesse. Med mitt utvalg er det ikke formålstjenlig å lage avanserte analyser. Funnene blir stort sett vist i frekvensfordelinger og krystabeller og drøftet etter hvert som de blir presentert.

I kapittel 8 presenterer jeg barnevernsarbeidernes tolkning av foreldrenes opplevelser av barnevernet samt deres egne tanker og utfordringer i eget arbeid som barnevernsarbeidere.

Kapittel 9 er en avslutning med noen refleksjoner rundt hele oppgaven og funnene.

Gjennom oppgavens oppbygging viser jeg hvordan jeg har som hensikt at denne studien skal være et bidrag til kunnskapsutvikling innen sosialt arbeids kunnskapsfelt. Jeg ønsker å bidra til en økt forståelse for hvordan foreldre generelt - og spesielt de med innvandrerbakgrunn - opplever kontakt med barneverntjenesten og hva som opptar dem. Dette for å kunne gi et best mulig tilbud eller oppfølging i samarbeid med de foreldrene som er i en slik situasjon.

2. BAKGRUNN, FREMVEKST OG TIDLIGERE FORSKNING

Hva søker jeg?

Da jeg startet arbeidet med denne studien, var første ledd i prosessen å finne forskning som retter søkelys mot forståelse, erfaringer og opplevelse av barneverntjenesten blant foreldre med innvandrerbakgrunn. Det viser seg at det finnes masse litteratur og forskning på dette området, både nasjonalt og internasjonalt (Holm-Hansen m. fl (2007), Skytte (2008), Vassenden (1997), Fauske m. fl (2009), Clausen og Kristoffersen (2008).

Jeg valgte også å se på litteratur som konsentrerer seg om forståelse, erfaringer og opplevelse av barnevernsarbeid generelt, altså den generelle barnevernlitteratur som gjelder alle foreldre og barn som trenger hjelp og som kan ha viktig relevans for denne studien. Dette er gjort for å gi mine litteratursøk et bredere nedslagsfelt. Når jeg har søkt til litteratur og tidligere forskning har det vært med det mål for øye å få en bedre forståelse av barnevernsarbeid ut fra foreldrenes perspektiv med spesielt fokus på foreldre med innvandrerbakgrunn. Dette fordi mer kunnskap om barnevernsarbeid med minoritetsfamilier og fra minoriteters perspektiv vil kunne bidra til å øke min og andres forståelseshorisont. Selv om det finnes masse forskning på dette området, gjør ikke min interesse for dette temaet mindre sterk. Det blir også viktig for meg å formidle min forståelse av den teorien som eksisterer og som jeg presenterer.

Jeg har valgt å se på litteratur og forskning knyttet til følgende tema:

- barnevern og dets betydning i samfunnet
- etniske minoriteter i Norge
- barnevern og etniske minoriteter
- foreldrerolle og eksiltilværelse
- kommunikasjon og bruk av tolk i barnevernsarbeid

2.1. Barnevernets historikk og dets rolle i samfunnet

I Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementets hjemmeside står det følgende: ”Barnevernet skal være en garanti for at alle barn og unge sikres omsorg, trygghet og utviklingsmuligheter.” (www.regjeringen.no). Med andre ord kan man si at barnevernet er opprettet med det formålet å sikre barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp samt å bidra til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår (Henningsen og Kornstad, 2010).

Det norske barnevernet er over hundre år gammelt. Norge er det første landet i verden som fikk et eget tiltaksapparat for barn og unge da vergerådsloven ble vedtatt i 1896 (Collin-Hansen, 2007). Det offentlige barnevernet kan sees som en konsekvens av velferdsstatens framvekst og utvikling i etterkrigs-Norge (NOU 2000:12, s.22) imidlertid har det eksistert tiltak på området tidligere. Ett grovt tilbakeblikk i barnevernhistorikk omfatter følgende momenter: Vergerådsloven av 1896, Lov om barnevern av 1953 og Lov om barneverntjenester av 1992.

Vergerådsloven av 1896. Den var under ledelsen av vergeråd som praktiserte strenge regler mot barn som hadde det vanskelig eller som selv var oppfattet som vanskelige. Disse ble plassert i skolehjem. Etter hvert ble praksisen kritisert og en ny lov bygd på familiebehandlingsprinsippet ble vedtatt.

Etterpå kom Lov om barnevern av 1953. Her ble det fokusert på hjelpetiltak i hjemmet og plassering utenfor hjemmet skulle benyttes ”subsidiært”. Dette fordi det ble ansett å være best for barna å vokse opp hos sine foreldre. Her ble vergerådet byttet ut med kommunale barnevernsnemnder som nå hadde myndighet til å yte hjelp. Barnevernet hadde utviklet seg fra primært å være samfunnsvern til nå å bli en form for framtidsinvestering (Horverak og Solestad, 2008).

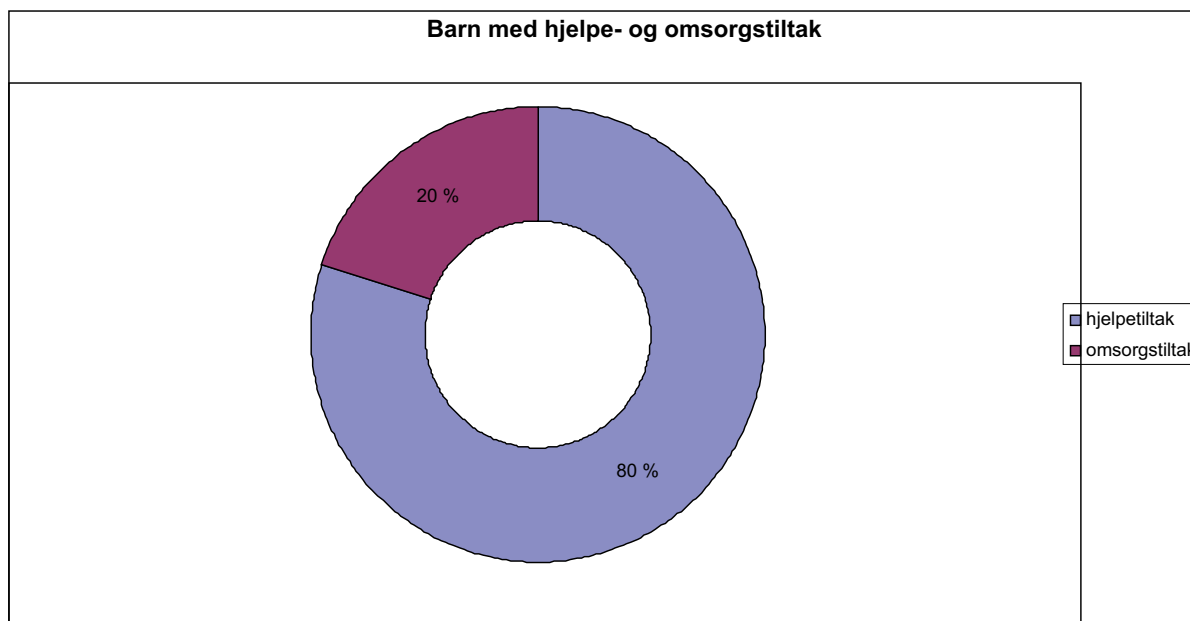
Så kom Lov om barneverntjenester av 1992 for ”å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid – å bidra til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår”. Den hadde til hensikt å bistå før problemene ble for store og at man måtte flytte barnet ut av hjemmet. Denne loven har et sterkt fokus på forebygging samt å styrke rettssikkerheten til barn og unge og deres

familier. En studie av Clausen viser at med lov om barneverntjenester av 1992 fikk barnevernet blant annet mulighet til å benytte plassering utenfor hjemmet som et frivillig hjelpetiltak. Dette får Clausen til å spørre ved om økning i antall fosterhjems plasseringer kan henge sammen med innholdet i den nye bestemmelsen av 1992 (en studie omtalt i Ellingsen, 2006). Når det er sagt, kan man si at loven er og har vært gjenstand for en rekke endringer og at det er ingen grunn til å tro at den er ferdig (Collin-Hansen, 2007).

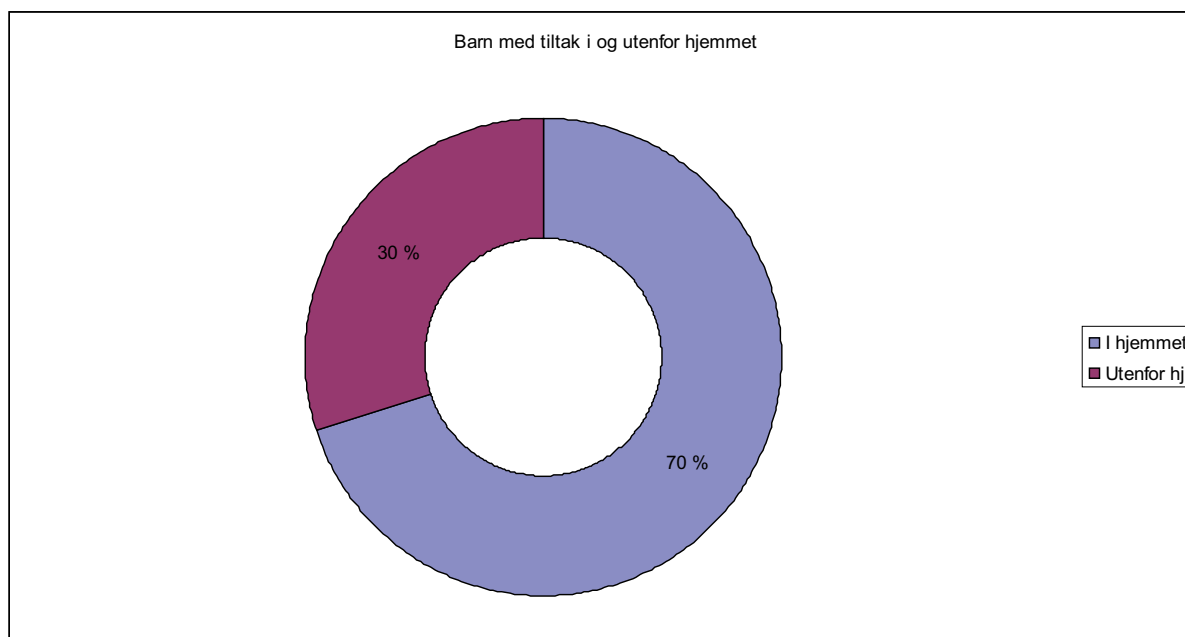
I dag har det kommunale barnevernet følgende oppgaver:

- å gi råd og veiledning
- å fatte vedtak etter lov om barneverntjenester
- å forberede saker for behandling i fylkesnemnda
- å iverksette og følge opp tiltak

Bestemmelsene i barnevernloven kapittel 4 (som omfatter hjelpetiltak) slår fast at det er avgjørende å vektlegge og finne tiltak som er til beste for barnet. Derfor sier Collin-Hansen i sin tolkning av bestemmelsen at hensynet til barnets beste er en norm for barneverntjenestens overveielser av om tiltak skal settes i verk, og i tilfelle hvilke tiltak. Er det motsetning mellom foreldrenes rett til barnet og barnets beste, skal barnets beste gå foran (Collin-Hansen, 2007). Generelt har man i barnevernet to hovedtyper hjelp eller tiltak: man har hjelpetiltak og omsorgstiltak. Hjelpetiltak som er behovsprøvd gis til barn og deres familie fra barnevernet med foreldrenes samtykke og eventuelt barns samtykke basert på deres alder. Hjelpetiltakene omfatter mye fra ulike former for økonomisk støtte, råd og veiledning, avlastning til foreldre, og i noen tilfeller frivillige plasseringer på institusjon og fosterhjem. Omsorgstiltak derimot innebærer plassering av barn utenfor hjemmet etter et fylkesnemndsvedtak kalt for "*tvangsvedtak*". Statistikk sentralbyrå viser at hjelpetiltak i barnevernet utgjør den største andelen. Av de tiltakene som barnevernet har satt i gang, utgjør hjelpetiltak om lag 80 prosent mens omsorgstiltak ligger på cirka 20 prosent. Om man velger å se på forskjellen mellom tiltak i hjemmet og de utenfor hjemmet, viser tallene at om lag 70 prosent av tiltakene er satt inn i hjemmet mens cirka 30 prosent barn mottar hjelp utenfor hjemmet, altså plasseringstiltak (ssb.no, 2010). Med andre ord av 33917 barn som mottok de nevnte hjelpetiltak og tiltak i hjemmet. Disse tallene fordeles slik:

Figur1. Andel barn med hjelpe- og omsorgstiltak i barnevernet

Figur 2. Andel barn med tiltak i hjemmet og utenfor hjemmet.

Mange har tidligere hevdet at det norske barnevernet kan defineres som familieorientert tjeneste som har fokus på forebyggende tiltak samt beskyttelse av barn (Egelund og Sundell, 2001). Med andre ord og ut fra realiteten i barnevernspraksis kan man lure på om det norske barnevernet er dratt i to retninger. Den ene mot en familieorientert tjeneste, den andre mot et mer beskyttelsesorientert barnevern. Når det er sagt, mener jeg at de to retninger i mange tilfeller godt kan ivareta barn og ungenes interesse. Dette støttes også av "Det Nye Barnevernet" som har funnet ut at det er en økning i klientmassen registrert de siste årene (etter 2000). Økningen med nærmere 50 prosent gjelder hjelpetiltak. Dette resultatet støtter opp forskning som beskriver barnevern som en familieorientert tjeneste som i større grad imøtekommer barn og deres familier og på den måte støtter foreldrenes innsats (Fauske m.fl., 2009). Når det er sagt, ser man også en stor økning i forebyggende hjelpetiltak i form av dekning av SFO og andre fritidsaktiviteter (Fauske m.fl., 2009).

I alt kan man si at mye av det grunnleggende tankegodset i barnevernet handler om å styrke barns muligheter gjennom å bedre foreldrenes mulighet til å ivareta sine barn, selv om problemene i hovedsak knyttes til foreldrene, barn eller andre forhold. For det er viktig å gjenta at familier representert i barnevernet kommer fra alle sosiale klasser (Fauske m.fl., 2009). Samtidig sier tidligere forskning at familier som kommer i kontakt med barnevernet skiller seg ut fra befolkningen generelt, med en overrepresentasjon av enslige forsørgere og sosioøkonomiske marginaliserte familier (Clausen og Kristoffersen, 2008)

2.2. Om innvandringspolitikk

Innvandringen til Norge var stor fra slutten av 1960-tallet. Store deler av innvandringen var knyttet til behov for ufaglært og billig arbeidskraft. Innvandrere kom hovedsakelig fra land som hadde vært kolonisert av Europa (Qureshi, 2008). Tanken var at de som kom skulle reise tilbake, da de var bare gjestearbeidere, men de fleste har likevel blitt her mer eller mindre for godt, frivillig eller ufrivillig. De anser seg som en del av befolkningen i Norge. Brenna sier på tilsvarende måte, at de første innvandrere kom til Norge på slutten av 1960-tallet som en del av gjennombyggingsprosessen etter annen verdenskrig. De jobbet hardt i håp om å skaffe seg en formue, noe som viste seg å være vanskeligere å

realisere. Dermed ble tilbakereisen hele tiden utsatt, og gjestearbeiderne ble til innvandrere (Brenna, 2005).

Den første storgruppe innvandrere kom i midten av 1970-tallet og var fra Chile. De første Chilenerne kom til Norge i en periode med stort behov for arbeidskraft. Mange av dem ble tilbud jobb kort tid etter ankomst i Norge. De første flyktninger var fra Vietnam. De kom mot slutten av 1970-tallet, så fulgte flyktninger fra Chile, Midtøsten, det tidligere Jugoslavia og Somalia. Dermed begynte Norge å bli et flerkulturelt samfunn. (Brenna, 2005, ssb.no). I samme periode som nyere innvandring har funnet sted har globalisering og mobilisering både av mennesker og varer økt betydelig (Qureshi, 2008). Han hevder videre at selv om befolkningen er blitt mer mangfoldig, har vilkårene for pluralisme kunnet sies å ha vært begrenset blant flertallet av befolkningen og innenfor ulike samfunnsinstitusjoner.

2.3. Hva vet vi om Innvandrere i Norge?

Det bor om lag 508 000 personer med innvandrerbakgrunn i Norge i dag. Disse utgjør 11 prosent av befolkningen. Tall fra Statistikk sentralbyrå viser at 47 prosent av innvandrerne har bakgrunn fra Afrika, Asia og Latin-Amerika. En mer detaljert statistikk viser at av 508 000 personer med innvandrerbakgrunn, har om lag 186 000 bakgrunn fra Asia, 61 000 har bakgrunn fra Afrika, 17 000 har bakgrunn fra Sør- og Mellom-Amerika. Den største innvandringsgruppen består av ca. 233 000 personer med bakgrunn fra Europa hvorav 60 500 fra land i Europa utenfor EU/EØS land og kommer fra Polen, Sverige, Tyskland og Irak (SSB, 2009). (http://www.ssb.no/emner/02/barn-og_unge/2009/barnevern/).

I en rapport fra 2007 viser Statisk Sentralbyrå at det er langt større andel ikke-vestlige innvandrere i lav inntektsgruppen enn befolkningen for øvrig. Resultater i samme rapport viser videre at sjansen for å være sosialhjelp mottaker er fem ganger større blant ikke-vestlige innvandrere (Kristoffersen m.fl., 2007). Det er dokumentert at en større andel av ikke-vestlige innvandrere mottar ulike typer økonomiske støtteordninger. En ser at en opphopning av levekårsproblemer hos utsatte grupper tilsier at det også er store forskjeller på andre områder. Med andre ord kan man predikere at enkelte grupper i

samfunnet er mer utsatt i forhold til å utvikle en del sosiale problemer enn andre på grunn av denne sammensettingen.

- **Flyktninger og asylsøkere**

Mange innvandrere med ikke vestlig bakgrunn har flyktningsbakgrunn. Flyktninger utgjør en sammensatt gruppe og kommer fra ulike land, snakker forskjellige språk og tilhører ulike religioner og politiske oppfatninger. Flyktninger er menn og kvinner, enslige og familier, unge og gamle. Mange av dem har i flere år fryktet for liv og helse (Berg og Valenta, 2008).

Ifølge Dzamarija og Kalve (2004) brukes flyktning om bosatte personer som er kommet til Norge av fluktgrunner (Dzamarija og Kalve, 2004). Berg og Valenta viser til Malki som mener at det er meningsløst å bruke begrepet flyktning. Begrunnelsen er at flyktningbegrepet baserer seg på en antakelse om at det springer fra en flyktningsopplevelse, noe som ifølge Malki ikke finnes fordi individer som opplever flukt og eksil er forskjellige (Malki i Berg og Valenta, 2008).

Flyktninger deler mange erfaringer med andre innvandrere. De har språkutfordringer, kulturelle utfordringer og kan oppleve rasisme og diskriminering. I tillegg til disse utfordringene som de deler med andre innvandrere har flyktninger med seg andre typer belastninger som innvandrere generelt ikke nødvendigvis har. Det være seg traumer og andre typer psykiske belastninger, opplevelsen av brudd, forfølgelse, flukt samt en kamp om å få anerkjent sin flyktningstatus (Berg og Valenta, 2008).

I SSB sine oversikter brukes begrepet flyktning også om tidligere asylsøkere som har fått asyl eller opphold på humanitært grunnlag etter søknad om asyl. Denne gruppe er også kalt primærflyktninger. En annen stor gruppe er familiegjenforening med en flyktning. Dette gjelder først og fremst ektefelle og barn under 18 år som får arbeids- eller oppholdstillatelse med et nært familiemedlem som allerede har fått innvilget opphold i Norge på bakgrunn av asylsøknaden eller på humanitært grunnlag (Aalandslid 2008). Så har vi kvote- eller overføringsflyktninger, tidligere kalt FN-flyktninger.

- **Kvotep eller overføringsflyktninger**

Overføringsflyktninger skiller seg fra asylsøkere med den begrunnelsen at de har vært gjennom egne vurderinger og er tatt ut for gjenbosetting vanligvis i regi av FN's høykommissær for flyktninger (UNHCR) (Berg og Valenta, 2008). De får komme til Norge etter et organisert vedtak i samarbeid med UNHCR. Etter forslag fra den norske regjeringen fastsetter Stortinget en kvote for hvor mange overføringsflyktninger Norge skal ta imot hvert år (Aalandslid, 2008).

Overføringsflyktninger har også som særtrekk at de har lengre opphold i flyktningleier bak seg. Når de kommer til Norge blir de direkte mottatt i en kommune. For de fleste overføringsflyktninger er det lite aktuelt å vende tilbake til hjemlandet (Ibid.).

Vebjørn Aalandslid i en SSB rapport fra 2008 om *"Overføringsflyktningers integrering i det norske samfunn"* viser til de store gruppene i Norge. Mesteparten av overføringsflyktninger i Norge er fra Iran, Irak og Vietnam og utgjør hele 60 prosent av de bosatte overføringsflyktninger i Norge. I perioden 1980-1990 dominerte overføringsflyktninger fra disse landene. Enkelte år utgjorde de hele 90 prosent av de bosatte overføringsflyktninger her i landet (Aalandslid, 2008). Det er 56 prosent menn og 44 prosent kvinner. FNs høykommissær for flyktninger har de siste årene hatt fokus på kvinners situasjon med målsetting å gjenbosette flere kvinner, men dette har ikke gitt stor utslag i statistikkene (Ibid.). Som sagt, blir overføringsflyktninger bosatt i kommuner over hele landet, men de flytter i mindre grad mot sentrale strøk slik som andre flyktninger gjør. Det er en viss stabilitet i deres bosettingsmønster, noe som kan være en faktor til deres integrasjon i samfunnet.

Ved inngangen av år 2006 bodde om lag 18 700 overføringsflyktninger i Norge, noe som utgjorde 16 prosent av flyktningsbefolkning (Aalandslid, 2008).

Ifølge Aalandslid har overføringsflyktninger lav sysselsetting. Ved utgangen av 2005 var 43 prosent av overføringsflyktninger i Norge sysselsatt enten som lønnstakere eller som selvstendige næringsdrivende. Tallene er lavere i forhold til flyktningsbefolkning generelt, som har en sysselsetting på 48 prosent i samme periode. (Aalandslid, 2008). Disse tallene kan variere etter landsbakgrunn. For eksempel hadde overføringsflyktninger fra Vietnam og Iran vesentlig høyere sysselsetting enn de fra Irak i den samme perioden. At det er lavere sysselsetting blant kvoteflyktninger kan forklares med at de har en lang vei å gå før de får en like høy sysselsetting som innvandrere generelt. Dette begrunnes med deres introduksjonsprogram og de kravene som stilles under programmet.

Statistikkene blant flyktninger er ikke så ulike fra innvandreres generelt. Tallene fra SSB viser at i flyktningebefolkningen kommer hele 50 prosent fra Asia, mens 20 prosent har bakgrunn fra Afrika og bare 5 prosent fra Mellom- og Sør Amerika. 25 prosent av flyktninger i Norge har bakgrunn fra Europa, de fleste fra Øst-Europa (Ibid.). Fordelingen blant overføringsflyktninger er noe annerledes. Hele 75 prosent er opprinnelige fra Asia, mens 18 prosent kommer fra Afrika, 1 prosent fra Mellom- og Sør Amerika og bare 5 prosent fra Europa viser den samme rapporten fra 2008.

Tallene viser da at den største flyktningmassen kommer fra Asia og Afrika, 2 grupper som også utgjør den største andelen av de ikke-vestlige som er mitt fokus område i denne oppgaven.

- Ei flertydig tilhørighet?

De såkalte andre generasjonsinnvandrere, de med blandet opphav og ikke minst innvandrere født og/eller oppvokst i Norge, har i motsetning til sine foreldre ikke noe annet hjemland enn Norge. De har som regel en helt annen tilknytning til foreldrenes hjemland enn det foreldrene selv har. Hylland Eriksen mener deres tilhørighet er flertydig, at de er både norsk og noe annet. De møter utfordringer gjennom motstridende krav og forventninger. Noen kan oppleve å bli en kasteball mellom to kulturer (Hylland Eriksen (red.), 2002).

Holm-Hansen sier i sin definisjon av innvandrer at ”... *Noen studier fra andre europeiske land regner en person som innvandrer også om bare en av foreldrene er født i utlandet*”. Forskjellen mellom den offisielle definisjonen og denne kan ha stor praktisk betydning, for eksempel innen barnevern blant ikke-vestlige innvandrere. ”*Dersom innvandrergruppa også omfatter barn med én norsk forelder, vil gruppa blir stor, og den vil omfatte barn med vesentlig annerledes – og mindre – akkulturasjonsutfordringer enn de med begge foreldrene født i utlandet* (Holm-Hansen (red.), 2007). Dette viser hvor utfordrende, følsomt og komplekse kategoriseringen kan være. Jeg har i denne oppgaven valgt en inndeling som kan være ulik fra mange andre og være gjenstand for kritikk.

2.4. Etniske minoriteter og barnevernet

Tall fra Statistikk sentralbyrå viser at omtrent 44 200 barn og unge tok imot tiltak fra barnevernet i 2008. Dette er en økning på 3,7 prosent i forhold til 2007. av de 44 200 var det 36 300 som mottok hjelpetiltak i form av for eksempel besøkshjem, barnehage, fritidsaktivitet samt økonomisk støtte (ssb.no, 2010). Statistisk sentralbyrå rapporterer store forskjeller mellom fylkene i forhold til antall barn registrert i barnevernet. Telemark, Troms og Finmark lå i utgangen av 2008 på topp med henholdsvis 36, 35 og 34 brukere per 1000 barn, mens Akershus hadde 21 brukere per 1000 barn. Av de fire største byer i Norge, så var det fortsatt i samme periode Bergen som hadde størst antall brukere under 18 år i barnevernet (31 per 1000 barn) etterfulgt av Oslo (29), Stavanger (28) og på siste plass Trondheim (21) (ssb, 2010).

I en artikkel publisert i nrk Rogaland den 6.2.2004 står det følgende:

” ... Innvandrerbarn er overrepresentert hos barnevernet. 30 prosent av alle barn hos barnevernet er fra innvandrerfamiljene i byen.”

(<http://www.nrk.no/nyheter/distrikt/rogaland/1.237234>).

En rapport fra Statistisk Sentralbyrå viser også at barn med afrikansk- og asiatisk bakgrunn har høyere klientrate i barnevernet. Rapporten viser at barna som er kommet til Norge som flyktninger fra krigsherjede land har dobbelt så høy klientrate som den for ”barn av etniske blandede familier” det vil si barn født for eksempel av en norsk mor og en afrikansk eller asiatisk far eller omvendt (Kalve, 1999).

Statistisk sentralbyrå har etter oppdrag fra Barne- og likestillingsdepartementet sett på hvilke tiltak barnevernet hadde satt inn for å hjelpe barn og unge med innvandrerbakgrunn. De skulle sammenlikne bruk av barneverntiltak i 3 ulike grupper: barn uten innvandrerbakgrunn, første generasjon innvandrere og barn født i Norge av 2 utenlandsk fødte foreldre. Selv om jeg fokuserer på en noe annerledes inndeling, synes jeg er viktig å se på tallene som rapporten viser og som i stor grad er gjeldende uansett inndelingen.

En undersøkelse fra 2004 om barn og ungdom med minoritetsbakgrunn gjort i Oslo viser at barn og ungdom med minoritets bakgrunn utgjør en betydelig andel av barnevernssaker. Rapporten viser at mange barnevernundersøkelser konkluderer med en overrepresentasjon av plasseringer utenfor hjemmet for barn og unge med

minoritetsbakgrunn (Bø m.fl., 2004). Når det er sagt utgjør den største gruppen av barnevernstiltak hjelpetiltak i hjemmet, mens institusjons- og fosterhjems plasseringer utgjør bare en liten andel av det totale antall barnevernstiltak.

Dzamarija og Kalve (2004) har funnet ut at barn og unge med afrikansk eller østeuropeisk bakgrunn utgjør statistisk sett de største gruppene blant brukere med innvandrerbakgrunn i barnevernet.

At barn med afrikansk bakgrunn er høyt representert i barnevernsstatistikken kan ha forskjellige forklaringer. En stor andel av de afrikanske ungdommer ifølge Bø i HIO-rapport 2004 flyktningsbarn, altså barn og unge som er kommet til Norge enten alene som enslige mindreårige flykninger eller sammen med familiemedlemmer som har flyktet fra krig og forfølgelse i hjemlandet. En flukt som ofte er en så stor belastning at tiltak fra barnevernet, sosial- og helsevesenet vil være aktuelle allerede i etableringsfasen i Norge (Bø (red.), 2004).

Clausen har i perioden 1990 til 1997 studert hvilke utenlandske grupper etter familiens landbakgrunn som er representert med det høyeste antallet barneverns klienter uavhengig av disse gruppens relative størrelse i befolkningen generelt. Han fant ut i løpet av denne perioden at det var registrert flest barnevernsbrukere fra Vietnam, så Sverige og Pakistan etterfulgt av Iran, Danmark, Jugoslavia og Somalia (Clausen, 2000). Ut fra de ulike gruppens størrelse i Norge fant man ut at Vietnam, Iran og Somalia hadde en høyere klientrate i barnevernet enn ungdom med pakistansk, svensk og dansk bakgrunn (Bø (red.), 2004).

Den samme rapport viser også til Kalve sin undersøkelse fra 1996. Kalve så på antall barneverns klienter i de ulike nasjonalitetsgruppene i forhold til gruppenes størrelse i befolkningen. Analysene viser at barn fra Somalia, Iran og Irak har de høyeste klientratene. Så følger landene Jugoslavia, Vietnam, Marokko, Thailand, Ethiopia/Eritrea og Brasil. Dette er grupper som har ifølge Kalve en høyere andel barnevernstiltak per 1000 barn enn klientraten i andre innvandrergrupper (Bø (red.), 2004).

En sammenfatning av denne delen viser at barn og unge med minoritetsbakgrunn er overrepresentert i barnevernsstatistikken slik tallene overfor viser. Denne overrepresentasjon kan forklares ut fra levekårsfaktorer – kulturelle og minoritetsrelaterte faktorer og flyktningsspesifikke faktorer (Thorshaug m.fl., 2010).

2.5. Hvilke barnevernstiltak er iverksatt i innvandrerfamilier?

Som nevnt er de fleste tiltak forebyggende tiltak, mens barn eller ungdom blir boende i hjemmet. I perioden 1993-1997 ble det iverksatt 40000 forebyggende hjelpetiltak i nye saker, mens det i samme periode bare ble foretatt ca. 5000 nye plasseringer av barn utenfor hjemmet, i fosterhjemmet eller på institusjon (Clausen, 2000).

Når det gjelder forebyggende tiltak viser Dzamarija og Kalve (2004) at det er økonomisk stønad, barnehageplass, støttekontakt og besøkshjem som barnevernstiltaket oftest dreier seg om. At disse fire tiltakene står for mer enn tre firedeler av det totale antall forebyggende tiltak som barnevernet iverksetter bekrefter bare barnevernsstatistikken om at ” *Besøkshjem/avlastning er det mest brukte av barnevernstiltaket. Også støttekontaktordningen er et mye brukt tiltak i barnevernet; blant mottakere av dette tiltaket er barn og unge med flyktningbakgrunn en stor gruppe*” (Dzamarija og Kalve, 2004)

Går man mer detaljert til verks viser statistikkene at barn med ikke-vestlig bakgrunn mottar hjelpetiltak som støttekontakt, besøkshjem, barnehageplass og økonomisk støtte noe oftere enn barn med vestlig bakgrunn hevder (Bø (red.) 2004). Rapporten viser at barn med flyktningbakgrunn er høyt representert i barnevernsstatistikkene også når det gjelder omsorgsovertakelser. Den relative høye omsorgsstatistikk blant spesielt afrikanske barn har sammenheng med at det i denne gruppen er enslige mindreårige flyktninger uten foreldre eller andre nære slektninger her i landet, noe som fører til at barneverntjeneste må overta omsorgen, da en ikke kan stå uten omsorg ifølge norsk jus (Bø, 2004).

2.5. Foreldrerollen og eksiltilværelse

Både Johannsen (2007), Qureshi (2008) og Brenna (2005) peker på at foreldrerollen varierer både mellom ulike kulturer og innen en og samme kultur.

2.6.1. Å være innvandrerforeldre

Vidal har i sin masteroppgave intervjuet fire tyrkisk mødre om hvilke utfordringer de møter i sin foreldrerolle og oppdragelse av barn i Norge. I undersøkelsen kommer det frem at mødrene opplever at det ligger mye ansvar i forhold til mors rolle. De mener at de har større ansvar som mødre i Norge enn mødre i Tyrkia. Deres begrunnelse er at her i Norge har de både oppgaver som er naturlig for mødrene å ha hjemme samtidig som de

må jobbe ved siden av for å kunne klare de økonomiske utfordringene som kommer (Vidal, 2009).

Barneoppdragelse og etnisk identitet er ulik og avhengig av forskjellige faktorer. Qureshi sier følgende: *”Hvordan etniske familier eller grupper i ulike samfunn oppdrar barna varierer fordi det eksisterer ulikhet i sosioøkonomiske og sosiokulturelle forhold og et mangfold av livssynsgrupper som alle har egne historier, tradisjoner og relasjoner”* (Qureshi, 2008). Loveleen Brenna sier på en tilsvarende måte at det ikke finnes en bestemt måte å oppdra barn på i alle etniske norske hjem. Hvert hjem har sin kultur, sine verdier, sin livserfaring, sine holdninger, sitt nettverk og annet som er med på å påvirke hvordan foreldrene oppdrar sine barn. I stedet for å fokusere på forskjeller mellom ulike etniske grupper, sier Brenna at det ville vært lurt å konsentrere seg om liberal og autoritær oppdragelse for disse to hovedformene for barneoppdragelse finnes i alle land (Brenna, 2005).

Foreldrerollen og eksiltilværelse

Det er forskjellige måter å oppdra barna på. Ifølge Qureshi er barneoppdragelse forskjellig og avhengig av foreldrenes utdanningsbakgrunn, klassetilhørighet, tradisjoner og historie samt hvilke ambisjoner de har på vegne av barna deres (Qureshi, 2008). Både Skytte (2008), Qureshi (2008), Holm-Hansen (red.) (2007) viser til to ulike oppdragelsesstil som kan praktiseres alt avhengig av forskjellige elementer som Qureshi har nevnt ovenfor.

2.6.2. Kollektivistisk og individualistisk oppdragelsesstil/perspektiver

Kollektivistisk og individualistisk livssyn er to modeller som beskriver og setter forskjeller på spissen når det gjelder forståelse av oppdragelse og mellommenneskelige relasjoner blant etniske minoriteter. Marianne Skytte hevder at det finnes store variasjoner i syn på barneoppdragelse og på verdsett knyttet til familielivet. Skytte sier videre at det er viktig å ha klart for seg de idealtypiske forskjellene mellom kollektivistisk og individualistisk livssyn, spesielt i møte og arbeid med mennesker med forskjellige livssyn (Skytte, 2008). Ifølge Skytte er det enkelte mennesket som er i fokus. Det enkelte

mennesket blir oppdratt med bevisstheten om å selv være ansvarlig for sitt liv, samt å ha lov til å gjøre det man vil med sitt eget liv. Foreldre med et individualistisk livssyn støtter barna sine i å utvikle selvstendighet og individualitet fra de er små. Selv om målet er at barna gradvis skal bli i stand til klare seg selv og utvikle individuelle evner, er det en selvfølge at barna skal vite at foreldrene er der for å støtte dem i deres utvikling (Skytte 2008).

Ifølge et kollektivistisk livssyn er den faste rammen rundt livet hele den utvidede familien. Individet her anses å ha et lykkelig liv hvis familiens livsprosjekter realiseres og hvis familien som helhet er velfungerende. Videre hevder Skytte at det viktigste i barneoppdragelse ifølge et kollektivistisk livssyn er at barna oppdras til å verdsette familien. Barnets samhørighet med familien er overordnet og familiens overlevelse som en stabil og god enhet er viktigere enn enkeltindividene (Skytte, 2008). Qureshi derimot hevder at Skytte sine beskrivelser er for lite nyanserte og at virkeligheten vil være flertydig og mangfoldig. Han sier videre at problemet med å beskrive samfunnet eller verdier på denne måten, er at slike beskrivelser i liten grad tar hensyn til variasjoner, og i liten grad rommer likheter og ulikheter ut fra for eksempel klasse, kjønn, materielle, kulturelle og/eller religiøse nyanser blant det etniske mangfold av befolkningen som er representert så å si i alle samfunn. Qureshi sier videre at Skytte sine beskrivelser i liten grad tar hensyn til at alle samfunns strukturer både er moderne og tradisjonelle i sin oppbygging. Han hevder at de fleste samfunn har i seg paradokser, motsetninger, ambivalens og ulemper som ulike lag av befolkningen forholder seg til på forskjellige måter (Qureshi, 2008). Brenna går videre når hun tar oss tilbake i det før-industrielle bondesamfunnet i Norge. Hun hevder at på den tid, bodde mange nordmenn i storfamilier. Om ikke de bodde alle under samme tak, bodde de tett på gården eller i bygda. Men med industrialiseringen flyttet flere og flere til byene (Brenna, 2005).

2.6.3. Avstraffelse av barn

Avstraffelse av barn finner sted i alle kulturelle sammenhenger. Men det er stor forskjell på hvorfor barn straffes, og hvordan barn straffes hevder Skytte. Brenna går lenger når hun snakker om fysisk avstraffelse. Hun hevder at fysisk avstraffelse av barn er en akseptert og naturlig del av barneoppdragelsen i mange land. *”Dersom barn gjør noe galt, kan de bli slått av sine foreldre, slektninger, lærere eller naboer”*. Dette bør imidlertid sees ut fra samfunnsforhold som jeg refererte til nemlig forskjellen mellom

kollektivistisk, individualistisk, tradisjonelt, moderne forhold. Når det er sagt sier Brenna at barneoppdragelse innebærer både kjærlighet og straff for å kunne gjøre barn til folk (Brenna, 2005).

Brenna mener at fysisk avstraffelse av barn før i tiden var en del av oppdragelsen både i skolehverdagen og i hjemmet i Norge. Men i 1937 fikk skolen en lov som forbød fysisk avstraffelse av barn, likevel fortsatte dette i praksis. Det var først i 1974 at fysisk avstraffelse av barn i hjemmet ble definert som omsorgssvikt. Etter en endring i lov om barneverntjenester av 1974 kunne det offentlige i større grad gå inn i hjemmet og kontrollere hvordan barna hadde det (Brenna, 2005).

Man kan med dette ha behov for å forstå straffen og målet med den. Skytte refererer til Wikan (1989) som hevder at avstraffelse av barn har 2 komponenter. Den ene er at straff er en reaksjon på en handling, og man vurderer å dra konklusjon av handlingen. Den andre er at straff også er et utsagn om forholdet mellom den som bli straffet, og straffsutøveren. Når man skal vurdere avstraffelse av et barn som en konkret situasjon, er det viktig å undersøke avstraffelsens konkrete kontekst (Skytte, 2008). Når det er sagt hevder Skytte at man skal passe på å ikke skape stereotype bilder av avstraffelse av barn i etniske minoritetsfamilier for eksempel. Hun mener at mange ikke aksepterer fysisk avstraffelse av barn, selv om fysisk avstraffelse kan være akseptert i enkelte majoritets- eller minoritetsmiljøer.

- Fysisk avstraffelse i eksilet

Brenna sier at det er stor forskjell mellom det å bli slått i foreldrenes hjemland og å bli slått i Norge (Brenna, 2005). I noen tilfeller er det slik at i foreldrenes hjemland, ville barna hatt mange omsorgspersoner å gå til for å få beskyttelse i tilfelle mor eller far ville slå. Barna kan da løpe til andre familiemedlemmer, en slektning eller til en nabo som vil gripe inn, stoppe foreldrene og megle. Men når de kommer til Norge, har de ikke den storfamilien eller støttende naboer lenger. Foreldrene har nå fått mye større makt over barna enn det de ville ha hatt i hjemlandet. Brenna sier at foreldrene også er under stor press, de skal forholde seg til nye omgivelser og kan fort bli irritert. De har ikke lenger storfamilien og nettverket rundt seg, og det er ingen som kan gripe inn for å stoppe dem. Ifølge Brenna gir dette foreldrene større makt. Dette kan imidlertid oppleves motsatt. Barna blir i de fleste familier fortere integrert i det norske systemet enn foreldrene. De

utfordrer normer og regler i familien. Man kan se at maktesløshet og desperasjon kan føre til avstraffelse da foreldrene ikke har lært seg andre strategier for å takle barna i det nye landet (Brenna, 2005).

Det er her Marianne Skytte hevder at foreldrene kan ha bruk for støtte til å gjenskape sin foreldreautoritet. Hun mener at foreldrene må sikres muligheten til å tilegne seg kunnskap om handlingsalternativer ved å være foreldre i det nye landet. Skytte appellerer til et samarbeid mellom minoritetsforeldre og et informasjonsprogram som skal styrke foreldrene allerede i etableringsfasen, styrke deres foreldreautoritet i Norge (Skytte, 2008). Har jeg forstått Skytte rett, ville dialogmøter og andre typer informasjonsprogrammer virke forebyggende samtidig som foreldre får tilegne seg kunnskap om hvordan de kan oppdra sine barn uten å ty til gamle eller straffbare metoder. Gjennom en slik prosess får familien selv redskap til å håndtere nye utfordringer i et nytt land. Skytte mener det er en fare for at sosialarbeideren som kommer inn og bistår familien kan påta seg foreldrerollen i familien, slik at både barn og foreldre forholder seg til ham eller henne. I slike tilfeller kan sosialarbeiderens rolle bli for tyngende og krevende, og mye av foreldrenes selvstendighet og selvtilit brutt ned (Skytte, 2008).

For at migrerte og innvandrerfamilier skal bygge opp livet sitt i det nye samfunnet bør blant annet følgende prinsipp inngå i et informasjonsprogram:

”Informasjonen skal være konkret og virkelighetsnær og handle om de lokale forholdene der familien bor. ... Informasjonen må gis til rett tid... informasjonen må kunne danne grunnlag for foreldrenes valg ... informasjonen må følges opp, tilpasses og formidles på grunnlag av kunnskap om den konkrete migrantgruppens økonomiske, sosiale, kulturelle og religiøse bakgrunn samt dens aktuelle livssituasjon her i landet...” (Skytte, 2008).

- Familiestruktur og oppdragelse i endring

Qureshi hevder at mennesker både er kulturbærere og kulturentreprenører som stadig omformer og omskaper kultur. Videre sier Qureshi at stabilitet, fleksibilitet og endring avhenger av menneskers streben etter å mestre eller forbedre sine livsvilkår. Dette kan være tilfellet for mennesker som har vandret til en annen kultur, nemlig å være fleksibel i forhold til endringer i sin kultur. Samtidig sier Qureshi at de fleste mennesker er naturlig

opptatt av å videreformidle sin kulturarv og sine verdier til sine etterkommere (Qureshi, 2008).

Brenna (2005) hevder at innvandrerfamilier går gjennom en del endringer av familiestrukturen som et resultat av migrasjonen. I sin bok "Om å forstå annerledeshet" sier Brenna at barna også merker de endringer som skjer gjennom en flytting eller migrasjonsprosess. Hun nevner blant annet endring av familiestrukturen hvor onkler, tanter, besteforeldre, fettere, kusiner blir borte og familien plutselig blir bestående av mor, far og søsken. Dette beskrives som et stort tap for barna.

Vidal har i arbeidet med sin masteroppgave intervjuet en gruppe mødre med bakgrunn fra Tyrkia. Mødrene er spesielt bekymret for ungdomstiden som de ser som utrygg i forhold til oppdragelse. Mødrene er opptatt av at deres barn vokser opp i en annen kultur enn deres opprinnelige, en kultur med andre normer, regler og verdier enn de er vant til. Mødrene er spesielt bekymret for påvirkning fra venner og kjente. Samtidig kommer det frem i undersøkelsen at mødrene har en følelse av å være ensomme med oppgaven om å passe barna. Man kan si at de savner den støtte den utvidede storfamilien gir i oppdragelse av barn og unge (Vidal, 2009).

Qureshi viser til Eide, som i sin hovedfagsoppgave i sosiologi, blant annet så på utfordringer som foreldre med en kollektivistisk livsform kan møte ved overgangen til en individualistisk livsform i Norge. Han intervjuet foreldre med vietnamesisk og iransk bakgrunn i Norge. Eide hevder at foreldrenes egen oppvekst i en kollektivistisk livsform danner grunnlaget for deres egne sosialiseringverdier. Her peker han på at foreldrene verdsetter egenskaper som lydighet, respekt og høflighet som viktige verdier i barneoppdragelsen. Selv om overgangen til en individualistisk livsform skaper usikkerhet hos foreldrene, tilpasser mange av dem seg likevel normer, oppfatninger og praksiser i barneoppdragelse, men da på en mer passiv måte (Qureshi i Otterstad, 2008).

2.7. Kommunikasjon og kommunikasjonsutfordringer

Barnevernet har store utfordringer generelt og spesielt når det gjelder kommunikasjon og etablering av tillit til familier med minoritetsbakgrunn. Mange innvandrere kommer fra land hvor det er storfamilien som setter i gang tiltak og blir meglere mellom foreldre og

barn dersom det oppstår konflikter i hjemmet. Selv i dagens Norge, finnes det fortsatt mange foreldre med innvandrerbakgrunn som ikke vet hva barnevernet i Norge er. Brenna hevder at det går myter og vandrehistorier i minoritetsmiljøene om hva barnevernet er. Mange tror at barneverntjenesten er en institusjon som kun er der for å ta fra foreldrene barna deres. Mangel på kunnskap og informasjon kan føre til usikkerhet, utrygghet og frykt (Brenna, 2005).

Holm-Hansen sier på bakgrunn av sin kunnskapsoversikt (2007) at god kommunikasjon er sentralt for et velfungerende flerkulturelt barnevern. Han hevder videre at dette gjelder for alt barnevern, men at ”det flerkulturelle barnevernet stiller ytterligere krav til god tolking og gode formidlere” (Holm-Hansen (red.), 2007). Aadnesen og Hærem sier på tilsvarende måte at ”... som hjelp til å tolke kulturelle koder kan barnevernsarbeideren ha nytte av en kulturformidler. Slike kan bestilles gjennom tolketjenesten” (Aadnesen og Hærem, 2007).

2.8. Bruk av tolk (i barnevernsarbeid)

Tolking i offentlig tjenesteyting i Norge er en konsekvens av samfunnsendringer etter annen verdenskrig. Vesten opplevde en sterk økning i innvandring fra såkalt ikke-vestlige land etter krigen. Etter krigen sto en del tradisjonelt sett språklig homogene nasjoner overfor en flerspråklig og flerkulturell virkelighet. Det var i denne konteksten at behovet for tolking i offentlig tjenesteyting vokste frem (Jareg og Pettersen, 2006).

Tolkens funksjon er viktig i forhold til å bidra til forståelse mellom to parter som snakker forskjellige språk. Rasmussen har i en HIO-rapport fra 2004 satt fokus på sosialarbeideres erfaringer med flerkulturelt barnevernsarbeid. I rapporten kommer det frem at tolken blir både en språklig og kulturell brobygger mellom personer med ulik bakgrunn. Meningsinnholdet skal overføres fra et kulturelt tenkesett til et annet og tolkens kontekstuell fortolkning eller tilleggsforklaring kan bidra til å unngå eller oppklare misforståelser. Rasmussen sier videre at tolkens uformelle kompetanse gjennom bakgrunn fra tolkelandet (det landet de bor i), sosialisering, generell utdanning og arbeidserfaring samt kontakt med innvandrer miljøer i dagliglivet har stor betydning (Rasmussen, 2004).

Holm-Hansen (2007) hevder at det finnes lite forskning som har tolking på barnevernsarbeid som hovedtema. De har funnet noen arbeidere hvor problemstillinger rundt tolking og oversettelse fremtrer som elementer i studier med andre hovedfokus. De

referer videre til Greta Undersrud (2000) som en av de få som har satt tolking i dagsorden i Norge ved å gi den en bredere analyse av kulturforståelse og tilnæringsformer overfor vietnamesiske familier. I sin hovedfagsoppgave i sosial antropologi *"Duften av grønn papaya": Møter mellom etniske minoritetsfamilier og barnevernet"* fra 2000, beskriver og belyser Undersrud samhandling og betingelser for forståelse mellom barnevernarbeidere og etniske minoritetsfamilier. Undersrud er opptatt av hvordan kommunikasjon tar form når samtalene foregår gjennom tolk. Hun legger vekt på viktigheten av å forstå og bli forstått, spesielt problematiserer hun hva som blir kommunisert og ikke kommunisert, av de ulike aktørene ut ifra hvilke posisjoner de befinner seg i. Hun legger vekt på betydningen av "taus kunnskap" eller det vi kan kalle for kroppsspråk. Hun sier videre at betingelser for en god kommunikasjon mellom etniske minoritetsfamilier og ansatte i barnevernet blant annet innebærer å sørge for at familiens bakgrunn, handlingsrom og strategier blir forstått og at familiene på sin side forstår barnevernets posisjon og rolle. Hvis ikke kan sentral informasjon ikke bli synlig eller feiltolket (Undersrud i Holm-Hansen m.fl., 2007).

2.8.1. Kvalifisert tolk

Å være tolk er et stort ansvar og krever modenhet, kunnskap og spesifikke ferdigheter. Jareg og Pettersen hevder at mangel på tolkefaglige kvalifikasjoner hos tolken setter rettssikkerheten til tolkebrukere i fare. Når en barnevernarbeider bruker tolk må hun eller han være trygg på at tolken har nødvendige kvalifikasjoner for det aktuelle oppdraget (Jareg og Pettersen, 2006). I forhold til bruk av tolk og tolkens rolle legger Undersrud vekt på flere ting. Hun sier blant annet at det er viktig at tolken oversetter metaforer. Det vil si at tolken ikke bare oversetter språklig ordrett, men kontekstualiserer det sagte slik at det gir mest mulig mening for mottakeren (Undersrud i Holm-Hansen m.fl., 2007).

I alt kan man si at det er en utfordring å arbeide med tolk både for den som tolker og den som blir tolket for. For tolken kan det være vanskelig å følge de instruksjoner som barnevernet gir, blant annet ved å kreve ordrett oversettelse av det som blir sagt. En kan si at det er ikke alle ord og begrep som lar seg oversette til et annet språk.

2.9. Migrasjon

Ifølge Skytte gir migrasjon spesielle identitetsmessige utfordringer. Det kan blant annet være vanskelig å få bekreftet sitt selvbilde (Skytte, 2008). Qureshi refererer til Sluzki som hevder at migrasjonstilværelsen utgjør bakgrunn for både kriser, konflikter og mestringsmekanismer (Qureshi, 2008).

2.9.1. Migrasjonsprosess/migrasjonsfaser

Det skilles ofte mellom innvandrere og flyktninger med vekt på at årsaken til migrasjonen gir føringer for familiens integrering i et nytt land. Flyktninger generelt har oftere traumer, krigsopplevelser og tap av en annen dybde og kompleksitet enn det innvandrere vanligvis har, men samtidig står både innvandrere og flyktninger i praksis overfor mange av de samme problemene i forhold til å være minoriteter i et majoritets samfunn. Tross denne forskjellen er det en del felles kjennetegn i forhold til om migrasjon er utløst av krig, politisk eller religiøs forfølgelse eller er utløst av ønske om å skape seg en bedre materiell levestandard for familien (Bø, 2004).

Qureshi mener også at migrasjon, på frivillig så vel som på ufrivillig basis, innebærer både kreative og smertefulle prosesser, som gjør at migrantene selv og deres situasjon hele tiden er i bevegelse, bevegelser som gjelder både samfunnet de flytter fra og samfunnet de flytter til (Qureshi i Otterstad (red.), 2008). Dette bringer med seg uforutsette situasjoner og ikke minst reaksjoner som en vanligvis ikke er opptatt av. Han sammenlikner migrasjonsprosess med ”... *et steinkast i et stille vann og med ringene i vannet. Ringene danner sitt eget mønster, følger sine egne lover og lar seg nødig stoppe når de er i bevegelse. Størrelse, type, vekt og form på steinen og type vann (salt eller ferskt), dybde og beliggenhet avgjør størrelsen og varigheten av ringene*” (Qureshi, 2008). Denne beskrivelsen viser hvor vanskelig det kan være å forutse hvordan man taper prosessen og hvor lenge man er i ulike faser med tanke på at det kan være flere familiemedlemmer innblandet i prosessen, at mennesker er forskjellige og dermed takler situasjoner ulik.

Bø viser til Sluzki som deler migrasjonen inn i fem faser: forberedelsesfasen, migrasjonen, overkompenseringsfasen, avkompenseringsfasen og generasjonsfenomener. Sluzki mener de ulike fasene har klare kjennetegn, krever ulike typer mestringsstrategier og kan utløse forskjellige typer konflikter i en familie. Sluzki viser spesielt til

avkompenseringsfasen som er en vanskelig periode hvor familien skal omstrukturere sin virkelighet i samsvar med de nye omgivelsenes krav, samtidig som man skal bevare familiens identitet, normer og mønster. I denne fasen er muligheten til stede for at barna tar til seg den nye kulturen og språket lettere enn foreldrene gjør eller at rollefordelingen mellom ektefeller blir alvorlig endret, noe som i ekstreme tilfeller kan føre til familieoppløsning (Sluzki i Bø (red.), 2004).

I alt kan man si at migrasjon ofte innebærer store forandringer i livsbetingelser: sosioøkonomisk, sosiokulturelt og psykososialt for dem det gjelder. Den påvirker familiestrukturer, roller, status og relasjoner mellom mennesker samt forhold til omverdenen (Qureshi, 2008). Man forlater sosial status i slektskap og i nabolaget i hjemlandet for nå å leve i et samfunn hvor tidligere etablerte roller og status har liten grad av legitimitet og gyldighet. Tilværelsen i det nye landet forutsetter ofte at familier må omstruktureres og overveie hvilke gamle verdier som skal forkastes, og hvilke som skal beholdes som samlende ritualer. Like viktig blir vurderingen om hvilke nye ritualer som skal følges eller tas i bruk. Qureshi mener at de fleste behersker denne balansekunsten etter kortere eller lengre tid, men at noen familier sliter og ikke klarer å "etablere nye felles regler for normer og verdier" (Qureshi, 2008.)

3. KUNNSKAPS- OG TEORETISKE PERSPEKTIVER

Det at denne studien retter seg inn mot foreldres opplevelse, erfaring og forståelse, legger noen premisser for hvilket kunnskapssyn jeg som forsker tar med meg inn i studien. En redegjørelse for kunnskapsforståelse handler mer om en forforståelse (min forforståelse som er dannet gjennom hvem jeg er, min kulturellbakgrunn, min profesjonsutdanning, min yrkeserfaring og mitt faglige interessefelt). Dette har til sammen vært utslagsgivende for mitt valg av hva jeg ønsket å fordype meg i, og i hvilke spørsmål jeg var opptatt av i forkant av undersøkelsen. Dette er noe annet enn et teoretisk perspektiv i tradisjonell forstand. Det er således ikke en redegjørelse for hvilken teori som blir benyttet i analysen av datamaterialet.

Mitt kunnskapsperspektiv er også preget av at min oppgave tar utgangspunkt i en stor kvantitativ undersøkelse. Her fikk ikke informantene mulighet til å fortelle mer enn det de blir spurt om. Spørsmålene var veldig konkrete uten mulighet for å følge opp svarene med nye spørsmål. Svarene blir da mer begrenset enn om det var en ren kvalitativ studie.

Den teoretiske forankringen som kunnskapsperspektivet springer ut fra, er likevel ikke likegyldig. Med *opplevelse* som et av problemstillingens sentrale begrep, vil den forforståelse som ligger til grunn for min undersøkelse ha en viktig innflytelse på hva jeg søker å finne og hva jeg faktisk finner.

3.1. VERDIGRUNNLAG

Sosialt arbeid har fra begynnelsen av handlet om å sette mennesket i sentrum. Å fremme dets verdier og prinsipper. Profesjonelt sosialt arbeid er et arbeid med og for mennesker. Det er rettet mot å øke sosial rettferdighet og redusere omfanget av sosiale problemer hos enkeltmennesker og utsatte grupper (Kokkinn, 2001). Fokus på menneskehet kan sies å legge vekt på verdier, etikk, moral og fokus på arbeid for at mennesket skal ha det godt. På en annen måte kan man si at sosialt arbeid handler i sin grunnleggende form om hjelpe mennesker med problemløsning. Noen sentrale verdier som kan nevnes og som sosialt arbeid prøver å fremme er fellesskap, respekt for menneskeverdet og likebehandling.

I arbeid med og for mennesker står yrkesetiske prinsipper i sosialt arbeid sterkt. De fremhever at yrkesutøverne, her sosialarbeidere, skal fremme respekt og likeverdighet, bidra til at alle mennesker selv er delaktige i arbeidet med å bedre deres liv og få brukt

sine ressurser. Sosialt arbeid skal være solidarisk med de utsatte gruppene, kjempe mot fattigdom og for sosial rettferdighet. Jeg har spesielt fokus på begrepene respekt og anerkjennelse. Jeg ønsker å se på sosialt arbeid verdigrunnlags ut fra disse begrepene.

- **Respekt og anerkjennelse**

Anerkjenne betyr ifølge ordboka å akte, respektere, akseptere, gi lovord, rose, påskjønne (Aamodt, 1997). Anerkjennelse er respekt for den andre som menneske, forskjellig fra en selv. Den kan avspeiles aktivt i holdningen som partene har i relasjonen eller i møte med hverandre. Aamodt hevder at anerkjennelse er nødvendig for forandring og henviser til Hegel sin filosofi. Hegel hevder at selvbevisstheten kan bare eksistere som anerkjent. Med andre ord er det bare gjennom den andres bekreftelse at jeg blir meg selv bevisst (Ibid.). Man observerer en utvikling hos den enkelte som skjer gjennom et samspill som skifter mellom dominans og underkastelse. Her er partene avhengige av gjensidig anerkjennelse for å kunne utvikle seg. Aamodt sier videre at anerkjennelse må finne sted i en relasjon der den Andre er en person vi anerkjenner på linje med, men forskjellig fra oss selv (Aamodt, 1997). Aamodts poeng her er at partene ikke skal hevde likhet mellom seg, men likeverd, noe som er forskjellig. For i denne forskjellen ligger en understrekning av respekten for det unike individet som må være til stede i relasjonen for at anerkjennelse skal finne sted. En ser at det handler generelt om relasjoner, bygd på en gjensidig anerkjennelse. Et essensielt perspektiv som sosialt arbeid baserer seg på. Spørsmålet her blir hvordan anerkjennelse, slik jeg nettopp har presentert og forklart, anvendes og komme til syne i barnevernsarbeid med familier, spesielt med foreldre med ulik etnisk bakgrunn. Det er kjent fra mange hold at mange foreldre opplever kontakten med barnevernet som et nederlag, som noe skamfullt, et tegn på at de har mislykket som foreldre.

3.2. Teoretiske perspektiver: Sosial konstruktivisme, fenomenologi og hermeneutikk

Sosial konstruktivisme bygger på ideen om at mennesket konstruerer sin virkelighet i samspill med sine omgivelser. Malterud sier at kvalitative metoder bygger på teorier om menneskelig erfaring, også kalt fenomenologi, samt menneskelig fortolkning, som er den

hermeneutiske tilnærmingen (Malterud, 2003). Ifølge Lundby (2003) handler sosial konstruktivisme om hvordan mennesker forstår sine omgivelser og skaper mening gjennom samhandling, språk og kultur. Thomas-teoremet er kanskje et av de mest kjente sitater innen konstruktivistiske tradisjoner, og understreker at det mennesket oppfatter som virkelig, også er virkelig i sine konsekvenser (Thomas i Charon og Chahill, 2001). Berger og Luckman i "Den samfunnskapte virkelighet" fra 2004 forklarer hvordan mennesket skaper sin virkelighet gjennom sosiale relasjoner, der mennesket blir betegnet som et produkt av samfunnet og samfunnet som et produkt av mennesket (Berger og Luckman, 2004).

Som sagt innledningsvis, skaper fenomenologien rom for menneskelig tolkning, hvor mennesket står i sentrum og man søker å forstå mennesket i en bestemt kontekst. I sosialt arbeid er det da naturlig at brukerne selv er de som uttaler seg om den velferds/sosialpolitiske praksisen er god eller dårlig. Brukerne må si noe om den er tilfredsstillende, respektabel, anerkjennende og om den verdi.

3.2.1. Konstruktivistisk vitenskapsparadigme

Innledningsvis sa jeg at formålet med denne studien tar sikte på å forstå- snarere enn å forklare - hvilke opplevelser og erfaringer foreldrene generelt, og spesifikt de med innvandrerbakgrunn, har med barnevernet. Det at forståelse skapes ved at foreldrene selv får fortelle om sin opplevelse av virkeligheten, er i tråd med en konstruktivistisk tilnærming. Hvordan de konstruerer, tolker, og opplever sin virkelighet før, under og etter arbeid og samarbeid med barneverntjenesten, kan bidra til en bedre forståelse av for eksempel omsorgsovertakelse og ulike frivillige hjelpetiltak. Foreldrenes virkelighet vil ut fra en konstruktivistisk forståelse være påvirket av den sosiale konteksten, som for eksempel samhandlingen med barneverntjenesten og andre i deres omgivelser, etnisk bakgrunn, samfunnets syn på kontakt med barnevernet og foreldrerollen.

3.2.2. Fenomenologisk tilnærming

Begrepet fenomenologi stammer fra det greske ordet *phainomenon*, som betyr fremtoning eller det som kommer til syne. Fenomenologi betyr altså læren om det som kommer til syne (Thomassen, 2006:82). Ifølge fenomenologien er realiteten slik mennesker oppfatter

at den er og realiteten skal forstås på grunnlag av de utforskedes perspektiv (Malterud, 2003). Det vil si at omverdenen skal beskrives av folk selv slik de erfarer den og på denne måten søker man kunnskap og forståelse av menneskelige handlinger. Fenomenologi er en teoretisk retning innen filosofi. Den ble introdusert av den tyske filosofen Husserl (1859-1938) og videreutviklet av Heidegger (1889-1976). Senere har den fenomenologiske disiplinen utviklet seg i flere retninger (Martinsen, 1996, Lorensen 1998). Martinsen mener videre at fenomenologi tar utgangspunkt i en virkelighetsoppfatning der forståelsen av fenomenene kommer før enhver vitenskapelig forklaring av dem. Ved å beskrive fenomener slik vi ser dem, der og da i en gitt situasjon, oppleves verden før den tematiseres. Grunnordet i fenomenologien er derfor å oppdage, i motsetning til å konstruere (Martinsen, 1996). Det grunnleggende ved fenomenologien er altså å bestrebe seg på å nå fram til fenomenene i seg selv. Det innebærer at fenomenene gis anledning til å tre frem på egne premisser før man begrepssetter dem. I denne sammenhengen vil det å ha et fenomenologisk ståsted si at man forsøker å forstå foreldrenes opplevelse, forståelse og erfaringer med barneverntjenesten uavhengig av forhåndsbestemte menneskelige konstruksjoner og kategorier.

En fenomenologisk tilnærming forsøker å forstå et fenomen i sin helhet. Grunnlaget for denne tilnæringsmåten er hverdagserfaringene og den enkeltes opplevelse av situasjonen. Det vil si at fokus rettes mot situasjon i seg selv, der og da, før den tematiseres og fortolkes inn i en teoretisk forståelsesramme. Det innebærer ideelt sett at man klarer å oppdage det betydningsfulle i en situasjon, før man konstruerer situasjonen ut fra bakenforliggende motiver, forforståelser eller annet.

- Subjektperspektiv

I fenomenologiske studier søker en å få tak i hvordan verden oppleves og erfares av den som opplever og erfarer den sitt ståsted, altså ut fra et subjektperspektiv. Det vil med andre ord si at vi kan møte mennesker på deres egne premisser. Husserl var opptatt av å forstå "den levde erfaringsverden", og han mente at menneskelig erfaring er kjennetegnet ved "en direkte opplevelse av helhetlige, meningsbærende fenomener" (Thomassen, 2006). Dette innebærer at fokuset rettes mot den direkte og umiddelbare opplevelsen på ting eller situasjoner vi står overfor i livet. Måten vi umiddelbart tillegger ting mening, er det Husserl kaller for fenomener. Han mente videre at vi mennesker ikke kunne se og høre tingene i våre omgivelser slik de er i seg selv, men at vi forveksler tingen selv med

vår oppfatning av det vi ser og hører (Aadland, 2004). Det skjer ofte at når vi møter et menneske ut fra et rent forståelsesgrunnlag har vi allerede påbegynt definisjonen av hvem den andre er. Da fratår vi den andres rett og mulighet til å erfare og ordlegge sin egen erfaring av virkeligheten. Når vi forstår et menneske kategoriserer vi det, og når vi kategoriserer mennesket er det ikke lenger et subjekt (Martinsen, 1996).

- Opplevelsen

Opplevelsen er, i tråd med det konstruktivistiske vitenskapsparadigme, sentral innen den fenomenologiske forskertradisjonen. Vår opplevelse vil bli påvirket av flere forhold, både den situasjonen vi er i, vår erfaringsbakgrunn og våre verdier. For meg er det ikke selve arbeidet/samarbeidet med barnevernet som er interessant, men foreldrenes *opplevelse* av kontakten med barnevernet. Det samme gjelder fenomenet *erfaring* og *forståelse*, nemlig foreldrenes forståelse og erfaring med barnevernet.

Utgangspunktet for analysen i denne studien er foreldrene med innvandringsbakgrunn opplevelse av sin situasjon, samtidig ønsker jeg å sette den enkeltes opplevelse av kontakten med barneverntjenesten i en større sammenheng. Dette vil jeg gjøre ved å sette sammen det som ser ut til å være foreldrenes felles erfaringer, videre vil jeg drøfte og problematisere og trekke frem foreldre med innvandrerbakgrunn sine erfaringer inn i en større sosialfaglig sammenheng. Ifølge Grønmo (2004) er forskere med fenomenologisk tilnærming opptatt av å få innsikt i aktørenes opplevelser, erfaringer og forståelse i en mer generell forstand, slik at intensjonen med den enkelte handling kan settes inn i en større sammenheng.

Som det fremkommer her så tar fenomenologien utgangspunkt i menneskers subjektive erfaringer og opplevelse, noe som også er påvirket av konteksten og måten de blir formidlet på. Selv om utgangspunktet er å formidle informantene utsagn slik de fremstår, vil jeg også gå videre ved å forsøke å oppnå en dypere forståelse av disse, noe hermeneutikken vil hjelpe meg å oppnå.

3.2.3. Hermeneutisk tilnærming

Hermeneutikk kommer fra gresk og betyr forklaringskunst (Gilje og Grimen, 2004). Hermeneutikken består i en metodelære for fortolkning av meningsbærende fenomener, samt beskrivelser av vilkårene for at forståelse av mening skal være mulig. Hermeneutikk kan

ledes tilbake til 1600-tallet og ble benyttet for å fortolke teologiske tekster. Hermeneutikk har videre gått gjennom ulike stadier fra å fokusere på tolking av bibelske tekster til å gjelde alle typer tekster. Aadland viser til Wilhelm Dilthey, en vitenskapsfilosof som regnes som en av hermeneutikkens foregangsmenn, som uttalte seg slik: "Naturen forklarer vi, sjelslivet forstår vi". Han viser hvordan naturvitenskap og humanistisk vitenskap må håndteres ulikt (Aadland, 2004). Hermeneutikk består i å grave/utdype i tekster og mening for å ta tak i den opprinnelige meningen. Mening er et viktig begrep her

- Foreldrenes forståelse og forskerens forståelse

Ifølge Husserl skal forskeren sette i parentes sin egen forforståelse og oppfatninger når han skal studere et fenomen. Gadamer derimot mener at det er umulig å utelate vår forforståelse, at vår forforståelse alltid vil være med i vår forståelse av verden. Dette innebærer at foreldrenes beskrivelser er deres fortolkning av virkeligheten, men Gadamers fokus på forforståelse innebærer også at min virkelighet spiller en rolle. Det vil si at min rolle som forsker ikke kan være nøytral. Jeg kan til en viss grad bli bevisst min forforståelse, kan stille spørsmål ved den, men kan ikke utelate den helt. En del av min forforståelse vil være ubevisst. Det er min forforståelse som er bestemmende for hvor mye jeg forstår av det foreldrene formidler av sine erfaringer og opplevelse. Aadland mener at vi må ha en bevissthet rundt de fortolkninger vi gjør. Min forforståelse vil være med meg og påvirke hvordan jeg resonnerer over det som blir formidlet, hvordan jeg plasserer foreldrenes fortellinger/svar i en kontekst som omfatter mer enn selve møtet mellom foreldrene og meg som forsker. Dette regnes som en av grunntankene i hermeneutikken. At vi aldri møter verden forutsetningsløst.

- Den hermeneutiske sirkelen

Den hermeneutiske sirkelen er et viktig hjelpemiddel for å forstå forholdet mellom det vi skal tolke, forforståelsen og den konteksten det skal tolkes i.

Generelt kan vi si at uttrykket "den hermeneutiske sirkel" betegner det forhold at all fortolkning består i stadige bevegelser mellom helhet og del, mellom det vi skal fortolke, og den konteksten det fortolkes i, eller mellom det vi skal fortolke, og vår egen forforståelse. Hvordan helheten skal fortolkes avhenger av hvordan delene fortolkes, og

hvordan fenomenet skal fortolkes, er avhengig av hvordan konteksten fortolkes, og omvendt” (Gilje og Grimen, 2004:153). Foreldre i kontakt med barnevernet representerer en spesiell gruppe. De står overfor noen utfordringer både i forhold til seg selv og utfordringer knyttet til deres barn. Foreldrene har ulike bakgrunn: etnisk, sosioøkonomisk, utdanning med mer. Jeg som forsker har på meg briller, og gjennom disse brillene drøfter jeg og analyserer jeg. Jeg er også sosialarbeider i det kommunale barnevern. Alle disse faktorene skal være med på å forme store deler av denne undersøkelsen.

KAP.4. METODISK TILNÆRMING OG UTVALG

Innledning

I dette kapitlet ønsker jeg å redegjøre for de metodiske tilnærmingene, der også metodiske spørsmål knyttet til selve datainnsamlingen vil bli drøftet. Metode som begrep refererer seg til de konkrete fremgangsmåtene for opplegg og gjennomføring av vitenskapelige studier (Grønmo, 2004). På grunn av oppgavens problemstilling begrunner jeg først mitt valg av flermetodisk forskningsdesign (metodetriangulering). Så vil jeg gjøre rede for utvalget til undersøkelsen samt beskrive hvordan dataene ble samlet inn. Jeg vil også drøfte ulike forhold som kan ha virket inn for å sikre analysens troverdighet.

Valg av metode og forskningsdesign

Jeg har benyttet en flermetodedesign, der kvantitativ og kvalitativ metode er kombinert. I dag blir kvantitative og kvalitative metoder sett på som komplementære, snarere enn som motsetninger, selv om de bygger på ulike kunnskapssyn og representerer ulike måter å forstå verden på. Den kvantitative metoden tar utgangspunkt i måling og uttrykkes i talldata, den sier noe om hvor mye, mange. Metoden er ofte bruk for innhenting av data fra større populasjoner (Ringdal, 2006), der man studerer et fenomens bredde, og kan i større grad enn kvalitativ undersøkelse generaliseres og gjøres gjeldende for store deler av populasjonen. Kvalitative metoder egner seg for beskrivelse av karaktertrekk og egenskaper, for å få frem forståelse og samspill, presentere mangfold og nyanser, samt det å utforske meningsinnholdet i de sosiale fenomener (Kvale, 2004, Malterud, 2003).

Det er sterke og svake sider ved begge tradisjoner, og innslag av både kvalitative og kvantitative metoder kan virke utfyllende, og dermed styrke kvaliteten på studien. Grønmo (1996) mener at det i mange tilfeller er vel så hensiktsmessig å snakke om kvantitative og kvalitative data enn metoder. (Grønmo, 1996).

Om data og datainnsamling

Hvis tilfredsstillende sekundærdata foreligger, vil bruk av disse normalt spare forskeren både tid og penger i forhold til innsamling av primærdata. Det er snakk her om forskningsdata som er produsert i forskningsøyemed. Med forskningsdata menes det

feltnotater, muntlig historie, samtaleintervjuer, surveyer, databaser fra NSD (Ringdal, 2006).

Survey

En survey omfatter et sett av standardiserte spørsmål som skal stilles til alle på samme måte og i samme rekkefølge (Mordal, 2000). Når vi snakker om å gjennomføre en sosial survey, betyr det at vi har som mål å skaffe oss et overblikk over sosiale forhold i en befolkningsgruppe, noe som i mitt tilfelle er foreldre med innvandrerbakgrunn som er eller har vært i kontakt med barnevernet.

Gjennom en survey vil det alltid være vanskelig å vite om man får svar på det man spør om. Metoden forutsetter at den kunnskapen man er ute etter kan måles i tall (Mordal, 2000).

Når det gjelder ulempene ved surveys, trekker Mordal (2000) inn fraværet av kontrollmuligheter for informantenes forståelse av spørsmålene. For gjennom bruk av denne metoden kan det kan være vanskelig å oppdage misforståelser og tvetydigheter ved spørsmålene. I dette henseendet vil dataene bli påvirket av informantens karakteristikk som hukommelse, kunnskap, språkferdigheter, erfaring, motivasjon og personlighet.

En svakhet ved spørreskjemaer er at informasjonen blir styrt av hva forskeren har valgt å ta med i spørreskjemaet. Her er det ikke mulig for forskeren å endre spørsmålene etterpå og heller ikke komme med oppfølgingsspørsmål til respondentene (Jacobsen, 2005). For å bøte på denne utfordringen, har jeg intervjuet noen barnevernsarbeidere med hensikt å innhente deres tolkning av foreldrenes opplevelser og erfaringer. Barnevernsarbeidere har også bidratt til en bedre forståelse på de utfordringer de møter i arbeid med familiene de kommer i kontakt med, med spesiell fokus på etniske minoritetsfamilier.

Jeg har lenge ønsket å se nærmere på familie med ikke-vestlig bakgrunn og deres opplevelse og forståelse av barnevernet. Da jeg fikk tilbud om å jobbe som forskningsassistent i prosjektet "Det Nye Barnevernet", så jeg muligheten til å bruke innsamlede data samt erfaring fra intervjuene til min masteroppgave.

Forskningsprosjektet "Det Nye Barnevernet"

"Det Nye Barnevernet" er et nasjonalt utviklingsprosjekt (se vedlegg: prosjektbeskrivelse). De har intervjuet over 700 foreldre fra Nordland, Midt-Norge, Stavanger og Lillehammerregionen. Fase 1 er en studie som hadde som mål å kartlegge hvem som er brukere av barneverntjenesten, hvordan brukerne blir møtt og hvilke behov de har.

Foreldrene ble informert om prosjektet gjennom sine saksbehandlere i barneverntjenesten i hjemkommunen og mange fikk tilsendt brosjyrer, samtykkeerklæringen og annen informasjon om prosjektet (vedlegg: samtykkeskjema, informasjonsskriv). Etter at foreldrene hadde gitt sitt samtykke, ble kontakten formidlet til forskere som skulle foreta intervju. Disse ringte foreldrene og avtalte tidspunkt og sted for intervju. Andre fikk tilsendt skjemaer som de skulle fylle ut selv. Etter at intervjuer var gjennomført og utfylte skjemaer var returnert, ble data registrert på Quest back, så på SPSS.

Informantene i surveyen ble valgt ut fra en tredeling basert på følgende kriterier:

- Brukere som har vært i kontakt med barnevernet i maksimum 1 år
- Brukere i kontakt med barnevernet i inntil 2 år
- Langtidsbrukere som har mer enn 2 års erfaring og samarbeid med barnevernet

Det viste seg vanskelig med en lik inndeling, da fleste informantene tilhørte de 2 første kategoriene. Blant langtidsbrukere antar man at mange foreldre ikke lenger er i direkte kontakt med barnevernet. Barna kan være plassert i fosterhjem og foreldrene ikke like tilgjengelig for barneverntjenesten som de av foreldrene som mottar hjelpetiltak i hjemmet.

Datamaterialet

Kartleggingsstudien ble gjennomført i perioden våren 2008 til våren 2009. Skjemaene var delt i datasett 1 og 2, hvor datasett 1 var selve spørreskjemaet til foreldre og datasett 2 var sosialarbeiderskjemaet som skulle fylles ut av barneverntjenesten i hjemkommunen. Datasett 1 som oppgaven stort sett tar utgangspunkt i, inneholdt 78 spørsmål. De fleste

spørsmål var lukkede, det vil si med faste svaralternativ. Spørsmålene var delt inn i sju overordnede temaområder, henholdsvis:

- Veien inn i Barnevernet
- Om barnet
- Stressfaktorer
- Foreldrerollen
- Levekår og bakgrunn
- Vurdering av barneverntjenesten.

Datsett 2, som ansatte i barneverntjenesten ble spurt om å fylle ut, ga informasjon om blant annet:

- informantenes kjønn
- informantenes fødselsår
- informantenes fødeland
- og om meldingen, tiltak iverksatt og vurdering av samarbeid med andre instanser.

Jeg var mest interessert i foreldrenes erfaring og opplevelse, derfor fokuserte jeg mest på datsett 1.

Utvelgelse av informanter

Jeg har valgt å fokusere på case hvor en eller begge foreldre har innvandrerbakgrunn, spesielt ”ikke-vestlig” bakgrunn. Det er gruppe som er underrepresentert i forhold til etniske norske, men tallet er ikke ubetydelig. I følge opplysninger fra barneverntjenesten har vi 123 tilfeller hvor en eller begge foreldre er født i utlandet. For å komme til mitt utvalg nemlig en eller begge foreldre med ikke-vestlig bakgrunn har vi 73 informanter med følgende fordeling:

15 mødre født i Afrika

15 født i Asia

3 født i Sør- og Mellom – Amerika

Til sammen 33 mødre med ”ikke-vestlig” bakgrunn. Når det gjelder fedre har vi:

18 født i Afrika

19 født i Asia

3 født i Sør/mellom-Amerika

Til sammen 40 fedre med "ikke-vestlig" bakgrunn)

Når det gjelder informantgruppen generelt, var det flest kvinner som deltok i undersøkelsen. Om lag 69 prosent kvinner ble intervjuet mot om lag 19 prosent menn (Fauske, 2009).

Tallene her kan tyde på at man ikke kan utelukke at utvalget kan være noe skjevt fordelt i forhold til fødested. Man kan stille spørsmål ved hvorfor informantene selv ikke fikk muligheten til å identifisere seg selv. Spørsmål om fødested er fylt ut av ansatte ved barneverntjenesten. En kan tenke at informantene selv kunne ha svart bedre og riktig på dette spørsmålet enn ansatte i barnevernet. Informantenes opplevelse av hvem de er kan derfor forsvinne når det er andre som er på å definere hvem de er og hvordan de skal kategoriseres.

En annen forklaring på hvorfor mitt utvalg er lite i forhold til resten kan være knyttet til at mange har nektet å delta i undersøkelsen. En kan ikke utelukke at flere personer med innvandrerbakgrunn generelt og "ikke-vestlig" bakgrunn spesielt har nektet å delta av ulike årsaker. Hvilke implikasjoner dette i så fall har for undersøkelsens resultater kommer jeg tilbake til senere i oppgaven.

Noen av de over 700 informantene som har deltatt i surveyen har unnlatt å svare på et eller flere av undersøkelsens spørsmål, og en liten del av informantene har unnlatt å ta stilling til påstandene knyttet til vurdering av barnevernet eller avsluttende kommentar. Jeg har ingen indikasjoner på at de som har unnlatt å svare på spørsmål skiller seg ut fra de som har svart. De som har unnlatt å svare på de spørsmålene jeg er interessert i er ikke regnet med i svarprosenten i undersøkelsen, fordi dette ofte er den beste måten å forholde seg til manglende svar på, i alle fall når det bare er en liten del av utvalget som ikke har svart (Hardy, 1992).

Når jeg i neste kapittel presenterer funnene og hvor mange prosent av informantene som er enig, uenig, forskjeller og likheter mellom gruppene, har jeg regnet prosentandelen ut fra de som har svart på spørsmålet.

Ringdal skriver at hvis en survey skal gi resultater som er til stole på må utspørerne presentere de samme påstandene på samme måte til respondentene, samt registrere svarene riktig. Hvilke spørsmål informantene ble stilt overfor kommer jeg inn på i neste avsnitt. Når det gjelder det å stille spørsmålene på samme måte og registrere riktige svar skal dette være sikret gjennom intervjuernes opplæring og instruksjoner (Ringdal, 2001:131, 2006). Jeg velger å tro at "Det Nye Barnevernet" sine intervjuere har fått slik opplæring, og at slike feil ikke utgjør noe stort problem for denne undersøkelsen.

Arbeidshypoteser

Arbeidshypotesene som var utgangspunkt for denne oppgaven skulle måle/ vise om det finnes forskjeller i forståelse og opplevelse mellom norskefødte foreldre og innvandrereforeldre har av barnevernet. Gjennom noen temaer trukket fra surveyen om foreldre og foreldrerollen og vurderingen av barnevernet ønsker jeg å svare på noen av mine hypoteser: *"er det sånn at barnevernet er strengere med minoritetsfamilier", "er barnevernet raskere med å overta omsorgen til barn av foreldre med ikke vestlig bakgrunn?"* Derfor tok jeg med inngangsspørsmålene som går på *"Hvordan kom du i kontakt med barnevernet", "Hva var årsaken til kontakten", "Hvordan opplevde du den første kontakten"*.

Videre ville jeg se om informantene hadde mer på hjertet på slutten av intervjuet. Dette fordi de overfor nevnte spørsmål ble stilt i begynnelsen av intervju og da kan det hende at informantene ikke var helt fortrolig med intervjueren ennå, og kan med dette ha svart veldig kort og vagt. Derfor valgte jeg også å se på spørsmålet *"Hva vil du si avslutningsvis"*. Som jeg syntes interessant. Dette fordi at informantene, gjennom besvarelsen av spørreskjema, allerede hadde vært gjennom en tankeprosess og gjort seg noen refleksjoner.

Jeg var også interessert i foreldrenes tilgang til materielle goder, hvordan de prioriterer for familien sin, samt deres egen vurdering som foreldre og barnas hjelpebehov slik foreldrene vurderte det.

Som nevnt, har jeg i de åpne spørsmålene måttet bearbeide svarene og gjort dem til informantenes utsagn. Dette på bakgrunn av at noen av svarene ble tolket av intervjueren og ikke gjengitt som informantens egne utsagn. Da mitt fokus er å innhente foreldrenes

egne forståelser, opplevelser og erfaringer, så jeg for meg nødvendigheten av å gjengi svarene som foreldrenes egne utsagn.

Det vil være en risiko for at noen informanter gir det svaret de tror har lettest for å bli godtatt og dette er vanskelig å motvirke (Ringdal, 2001:395). Jeg kan ikke se bort fra at dette gjelder noen av de 723 informantene i undersøkelsen og jeg antar at de fleste av disse gir uttrykk for å være gode foreldre med gode hensikter for sine barn. Mitt utgangspunkt er at det er foreldres opplevelser og dermed deres opplevelse av sannhet.

I denne oppgaven ønsket jeg å se på likheter og forskjeller mellom hvordan foreldre med ulike bakgrunn opplever barnevernet. Det er foreldrenes egne, personlige opplevelser jeg ønsker å fokusere på for å se om dette har en sammenheng med deres fødested. En ulempe med å ikke se på barnevernets vurdering av kontakt med familien er da at man ikke får avdekket om det er forskjell mellom foreldrenes årsaksforklaring og barneverntjenestens begrunnelse for kontakten med familien. Dette kan i seg selv være en interessant problemstilling. Jeg anbefaler derfor de interesserte å lese Else Baardsgaards masteroppgave som tar for seg å sammenligne foreldres og barnevernsansatte begrunnelse av meldingens innhold blant annet (Baardsgaard, 2010 under utarbeidelse).

Den kvalitative studien

Det som tidlig ble klart for meg, var at foreldrene opplevelse og erfaringer ville være sentrale. For å få tak i foreldrenes opplevelse og erfaringer forutsettes det at foreldrene får mulighet til å fortelle. Thagaard (2009) sier at en kvalitativ tilnærming gir grunnlag for å oppnå en forståelse av sosiale fenomener, og at samtalen er et godt utgangspunkt for å få kunnskap om hvordan enkeltpersoner opplever og reflekterer over sin situasjon. En kvantitativ metode vil kanskje gi svar gjennom en kvantifisering av ulike sider av situasjonen.

Analyse av empiri

For å kunne forstå og drøfte informantenes opplevelse og erfaringer i kontakt med barnevernet, har jeg valgt Malteruds systematisk tekstkondensering som metode. Jeg har

valgt å bruke en fremstilling som passer til problemstillingen og det materialet som skal analyseres. Systematisk tekstkondensering som har mange likhetstrekk med grounded theory, er ifølge Malterud ”*godt egnet for deskriptiv tverrgående analyse av fenomener som beskrives i et materiale fra mange ulike informanter for utvikling av nye beskrivelser og begreper*”(Malterud, 2004). Med andre ord kan man si at denne metoden er en sammenfatning av informasjon og ulik forståelse gitt av flere informanter. Malterud refererer til Giorgi som sier at formålet med den fenomenologiske analysen er å utvikle kunnskap om informantens erfaringer og livsverden innen et bestemt felt (Malterud, 2004). En slik fremgangsmåte er i henhold til en fenomenologisk fremgangsmåte. Selv om metoden ikke krever noen omfattende kunnskap om fenomenologisk filosofi fra forskeren, vil den imidlertid kunne styrke forskerens forståelse av det kunnskapsteoretiske grunnlaget (Malterud, 2004). Man kan si at denne metoden er ifølge Malterud den som best kan benyttes av nybegynnere innenfor forskning.. I denne studien er målet å forstå/formidle foreldrenes erfaringer og opplevelse i kontakt med barneverntjenesten, dette gjennom å lete etter essensen/ de vesentlige kjennetegn ved denne kontakten.

Malterud refererer til Giorgi som anbefaler en prosess i 4 trinn:

1. Å få et helhetsinntrykk
2. Å identifisere meningsbærende enheter
3. Å abstrahere innholdet i de enkelte meningsbærende enhetene
4. Å sammenfatte betydningen av dette.

I tråd med Giorgi og Malteruds 4 trinns metode, var første ledd i databearbeiding en grundig gjennomgang av hvert utsagn eller svar. Svarene ble delt opp basert på foreldres fødeland. Jeg leste alle utsagnene mange ganger for å få et helhetsinntrykk. Dette gjorde jeg i flere omganger. Det er den fasen Malterud kaller å bli kjent med materialet gjennom å ”å få et helhetsbilde”(1) (Malterud, 2004). For å identifisere meningsbærende enheter (2) leste og markerte jeg utsagnene ut fra hvilke tema som fremsto som mest interessant. Informantene ble så delt i 3 ulike grupperinger basert på deres fødested (Norge, Vestlig utenom Norge og Ikke-vestlig). Gjennom dette arbeidet manifesterte det seg en del likheter og forskjeller både innenfor de ulike grupper og på tvers av disse, noe jeg kunne gripe fatt i. Malterud foreslår å organisere materialet i form av matriser. Jeg gjorde noe liknende. Ved hjelp av en papirrull og tusjer satte jeg deretter i gang en mer visuell

analyseprosess på veggen. Jeg benyttet de ulike kategoriene og plasserte den enkeltes informants utsagn fra intervjuene under. Med denne visualiseringen ønsket jeg å finne ut om det var noe som skilte seg ut i første øyekast. Gjennom denne systematiseringen ble mange siders utsagn redusert betraktelig til en slags tabell med 3 kategorier basert på foreldres fødested:

- Begge foreldre født i Norge
- En eller begge har ikke-vestlig bakgrunn,
- En eller begge vestlig utenom Norge.

At utsagnene ble redusert og systematisert under 3 ulike kategorier gjorde det lettere å se og forstå essensen av det foreldrene fortalte og jeg kunne dermed gjøre ulike distinksjoner i materialet jeg satt med. Jeg fikk på denne måten et bedre tak i foreldrenes opplevelse av kontakt med barnevernet, og de tema jeg ønsket å ta med meg videre i analysen og knytte til en mer teoretisk forståelsesramme. Med dette var jeg ferdig med Malteruds trinn 3 hvor det kom frem noen stikkord og tendenser. Til slutt fjerde trinn hvor jeg sammenfattet funnene. Dette trinnet innebærer å se om det vi har lest og sammenfattet fortsatt stemmer med helheten det ble hentet fra.

Videre i prosessen var neste steg å skrive et utkast til en mer helhetlig analyse av empirien. Etter å ha systematisert materialet ved hjelp av papirrull og tusjer på veggen, så jeg at jeg måtte stoppe litt før jeg ble for involvert i materialet. Dette gjorde jeg for å skape litt distanse til materialet som for meg begynte å bli for nært. Skaug beskriver balansegangen mellom nærhet og distanse som en grunnleggende metodisk utfordring innen samfunnsforskning. Hun viser til den fare som ligger i nærhet til et objekt, da dette kan vanskeliggjøre det å se ting i perspektiv. Selv om Skaug snakker først og fremst om det å forske på eget felt, ser jeg fellestrekk til den nærhet som skjer når man jobber med et datamaterial over tid og er blitt godt kjent med datamaterialet sitt. De to tilfellene føler jeg berører meg.

Før jeg skrev om teori og kobling til den empiriske analysen, valgte jeg å skrive et utkast hvor jeg gjorde rede for mitt kunnskapsperspektiv (kapittel 3). Gjennom å skrive om hvilke kunnskapsperspektiver jeg inntok som følge av den problemstillingen jeg valgte, fikk jeg bekreftet dette kunnskapsperspektivet.

Etter det lille avbrekket i analysearbeidet mitt, fortsatte jeg å analysere videre ved å søke til aktuelle teorier som kunne bidra til å øke forståelsen for hva som ligger i foreldrenes fortellinger.

Jeg har som tidligere nevnt valgt å fokusere på ulike foreldregrupper basert på deres fødeland. Det er en tilnærming hvor gruppen og ikke nødvendigvis individet står i fokus samtidig som de individuelle aspekter og forskjeller vektlegges.

Jeg har også den kvantitative delen av studien min som er spennende å se og som gir et annet bilde av materialet, gir svar på noen av mine spørsmål.

Etter å ha analysert foreldrenes opplevelse og erfaringer med barneverntjenesten, stoppet arbeidet mitt opp. Jeg følte at analysen ikke var fyldig nok. Det er utfordringer knyttet til surveyen, da jeg ikke hadde mulighet til å utdype informantenes svar. Det slo meg at jeg kunne ta kontakt med noen barnevernsarbeidere. Disse skulle tolke foreldrenes svar i lys av egen praksis. Etter intervju med 4 barnevernsarbeidere fikk jeg mye data igjen og kunne fortsette analysen min.

Ved å kombinere de tre tilnærminger søker jeg å få et større helhetsperspektiv på materialet mitt.

Reliabilitet, validitet, generaliserbarhet, og anonymitet

For å kontrollere dataenes kvalitet kan man ta utgangspunkt i begrepene validitet, reliabilitet og generaliserbarhet (Ringdal, 2006). Dette er innarbeidede vitenskapelige begreper, som først og fremst er utviklet og tilpasset kvantitative metoder. I kvalitative prosjekter/undersøkelser kan man argumentere for at det gir mer mening å snakke om troverdighet, bekreftbarhet og overførbarhet. Uansett innebærer kontroll av disse kriteriene at forskeren må reflektere over konteksten for innsamlingen av data og egne tolkninger av den (Thagaard, 2009).

I diskusjonen om validitet/reliabilitet kommer man ofte til spørsmålet ”har jeg møtt de jeg ville møte og kan jeg stole på de resultatene jeg har fått”? Kan jeg stole på hva informantene har sagt/fortalt? Har de gitt meg et nyansert bilde av virkeligheten?

Reliabilitet og validitet

Informasjonen i en survey kan bli for generell og lite tilpasset den enkeltes situasjon, og således gå ut over dataenes gyldighet. Spørreskjema med faste svaralternativer tvinger respondenten/informanten til å presse sin forståelse av virkeligheten inn i de svaralternativene som forskeren har definert. Men selv om man har med ”alle” svarkategorier, garanterer ikke det for rett svar. Det kan oppstå målefeil ved at respondenten misforstår spørsmålet og gir feil svar (Jacobsen, 2005). Ved å ha med åpne spørsmål med rom for fritekst kan man også i en spørreundersøkelse få frem kvalitative data, slik at tall og tekst utfyller hverandre (Ringdal, 2006). Dette kan være nyttig for forskeren å få frem nyanser og variasjoner for eksempel. Til gjengjeld kan slike data være vanskelig å kategorisere og gå ut over validiteten. En kan si at friteksten gir mer arbeid for forskeren, men en kan oppnå mer egnede data (Ringdal, 2006). Datamaterialet mitt inneholder noen åpne spørsmål, noe som får frem nyanser og gir rom for variasjoner. Til gjengjeld kan slike data være vanskelig å kategorisere noe som kan gå ut over validiteten. Friteksten gir mer arbeid til forskeren samtidig som man kan oppnå og få mer egnede data.

Dataene fra ”Det Nye Barnevernet” generelt og i denne undersøkelsen er blitt behandlet på en forsvarlig måte under ledelsen av en ekspertgruppe i området. Alle som har tilgang til datamaterialet har skrevet under et dokument som garanterer en sikker og forsvarlig behandling av data. Dette styrker undersøkelsens pålitelighet.

Informantene fra ”Det Nye Barnevernet” surveyen var forskjellige. Noen hadde vært i kontakt med barnevernet lenge og fått bistand i flere år, andre hadde fått bistand i noen måneder da intervjuet ble gjennomført. Noen kommer fra små- og mellomstore kommuner med samlokaliserte hjelpetjenester, andre fra store byer med en annen organisering av tjenester. Jeg vurderer likevel at foreldrene har fått frem og delt deres opplevelse og erfaringer med barnevernet tross disse forskjeller. Men en kan ikke se bort i fra at forskjellene også kan være viktige elementer når foreldrene deler sine opplevelser og erfaringer med barnevernet.

Representativitet og generaliserbarhet

I diskusjonen om graden av generaliserbarhet bør man observere at studien bygger på intervjuer med foreldre med ulik etnisk bakgrunn. Jeg har hatt stort fokus på foreldre med innvandrerbakgrunn. Disse personer utgjør enda en kategori eller underkategori av informantene, hvilket gjør at man bør være forsiktig med å generalisere til alle innvandrerfamilier i Norge. Likevel vil det informantene forteller gi innsikt i hvordan andre foreldre opplever og erfarer kontakt med barnevernet.

Som nevnt, er familier med innvandrerbakgrunn, spesielt ikke-vestlige, lite representert i undersøkelsen. Prosjektet som var i sin første fase, nemlig kartleggingen, la ikke vekt på noen spesielle grupper. Man hadde da fokus på å intervju foreldre i fase 1. På denne måten ble en stor gruppe barnevernsbarn ekskludert. Nemlig de uten foreldre, altså enslige mindreårige flyktninger. Tallet på disse er stadig økende og behovet for en bedre behandling eller håndtering av disse barn og ungdom er således økende.

Anonymitet

Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, jus og humaniora stiller opp en rekke temaer som må overveies når det gjelder vern av personer som deltar i forskning. Dette er for eksempel krav om å sikre konfidensialiteten til informantene. Dette er et krav jeg har vært oppmerksom på og forsøkt å ivareta informantenes anonymitet.

Jeg har valgt å fokusere spesielt på foreldre i undersøkelsen som har en innvandrerbakgrunn. Rapport fra "Det Nye Barnevernet"- fase 1, viser at få personer fra denne gruppen har svart på surveyen. Selv om informantene er bosatt i forskjellige kommuner i Norge, valgte jeg å dele dem i store kategorier etter verdensdeler, noe som gjorde det vanskelig å identifisere dem. Jeg har unnlatt å nevne alder, hjemkommune, opprinnelsesland, hvor lenge familie har fått bistand, antall og alder på barna, altså alt som kan bidra i å gjenkjenne informantene.

Selve datainnsamling ble foretatt med hensyn til anonymitetsprinsipp. Spørsmålene som ble stilt til både foreldre/informantene og ansatte i barneverntjenesten hadde ikke som formål å vite informantenes opprinnelsesland, men å kunne koble dem til en større inndeling å la Statistisk sentralbyrå (SSB).

Etiske betraktninger

Det å gå inn i de erfaringer som foreldre sitter med etter kontakt med barneverntjenesten fordrer at man har reflektert over og tatt stilling til etiske spørsmål som reises i en slik studie.

Jeg var ferdig utdannet sosionom i 2006, og har gjennom min utdanning og gjennom min yrkeserfaring blitt sosialisert inn i sosialarbeiderens tenke- og handlesett. I tillegg jobber jeg i barneverntjenesten, der mitt arbeid først og fremst har vært knyttet til forvaltningsarbeid. Det at jeg har jobbet med forvaltning og hatt direkte kontakt med foreldrene har vært en utfordring for å gå inn i forskerrollen, og på den måten være opptatt av å forsvare egen praksis og håndtering av slike saker. Samtidig så har min kjennskap til forvaltningsarbeid bidratt til at jeg raskere sirklet meg inn i sentrale og viktige spørsmål. Jeg er en del av barneverntjenestens ansatte, og vil til en viss grad være preget av barnevernets tenkning og tolkning.

En annen viktig grunn for at jeg velger å fokusere på innvandrerfamilier som er eller har vært i kontakt med barneverntjenester er at jeg selv innvandret fra Afrika og kjenner mange av de utfordringene disse familiene møter i hverdagen generelt. Samtidig er jeg blitt sosialisert i arbeidet mitt som barnevernkonsulent. Når man kombinerer den bagasjen jeg har fra mitt hjemland og andre afrikanske land med det jeg har lært i Norge, kan det være en ressurs når jeg velger å skrive om foreldre med innvandrerbakgrunn og barnevern. På en annen side kan jeg havne i en veldig vanskelig situasjon hvor jeg må ta mange hensyn, hensyn til min faglighet, hensyn til min etniske bakgrunn, hensyn til de familiene som er med i undersøkelsen.

Selv om jeg inntok en forskerrolle og var med å intervjuer mange av disse foreldre, opplevde jeg å kunne dra god nytte av min erfaring som sosialarbeider og som innvandrer gjennom hele prosessen. Imidlertid er jeg ikke i informantenes sko og kan ikke nøyaktig si hvordan informanter i denne undersøkelsen har opplevd kontakt og samarbeid med barnevernet. Jeg formidler bare det de er villig til å fortelle om, hvordan det var eller er for dem å være i kontakt med barneverntjenesten.

Resultatene fra undersøkelsen: Hva forteller foreldrene?

I de følgende kapitlene vil jeg presentere det empiriske materialet. Jeg har valgt å fremstille empirien på flere måter: Del 1 i form av krysstabeller og frekvensanalyser for å danne et bakgrunnsinntrykk av foreldrene og hvordan de vurderer seg selv, barnet, og deres hjelpebehov. Dette kapitlet er den kvantitative delen av arbeidet hvor empirien blir presentert og drøftet fortløpende. I del 2 presenterer jeg empirien med utgangspunkt i 2 åpne spørsmål som ble stilt til informantene. I del 3 ber jeg barnevernsarbeidere om å tolke foreldrenes svar, samt dele litt av egne erfaringer fra praksisfeltet.

5. BAKTEPPE FOR DEN KVALITATIVE ANALYSE

For å svare på noen av de mange forskningsspørsmålene stilt innledningsvis eller for å kunne teste mine hypoteser/antakelser om foreldrenes opplevelse med barneverntjenesten, skal jeg ved hjelp av noen krysstabeller, frekvensanalyser og deskriptive analyser vise tallene fra surveyen basert på foreldres opprinnelsessted.

5.1. Presentasjon av informantene

Jeg har valgt å presentere data og teste mine hypoteser etter foreldrenes fødested.

123 cases hvor én eller begge foreldre er født utenfor Norge. Av disse har vi 73 med ikke-vestlig bakgrunn, det vil si hvor mor og/eller far er født i Afrika, Asia eller Sør- og Mellom-Amerika og 50 vestlige utenfor Norge. Vel 723 familier har deltatt i ”Det Nye Barnevernet” undersøkelsen. Surveyen er en brukerundersøkelse hvor foreldrene har gitt mesteparten av opplysningene.

Informantgruppen slik jeg har delt den opp og rekodet den, ser slik ut:

- mor og far er født i Norge
- mor og /eller far er født i Vesten utenom Norge
- mor og/eller far er født i et Ikke-vestlig land

Selv om jeg velger denne inndelingen, synes jeg at man bør være forsiktig med å kategorisere. På den ene siden kan kategorisering av informantene få frem enkeltes gruppers spesielle behov, i dette tilfelle barnevernsforeldre med ikke-vestlig bakgrunn eller såkalte fattige familier. På den andre siden kan det føre til at enkelte klientgrupper blir satt i bås i det daglige arbeid, dersom slik kunnskap blir tilbakeført i praksisfeltet. Faren her er at kategorisering ofte tar utgangspunkt i problemer og ikke i ressurser hos mennesker. Når det er sagt skal jeg ved hjelp av denne inndelingen/kategoriseringen, la informantenes stemme komme frem. Jeg skal også drøfte funnene opp imot min forståelse og relevant teori og forskning.

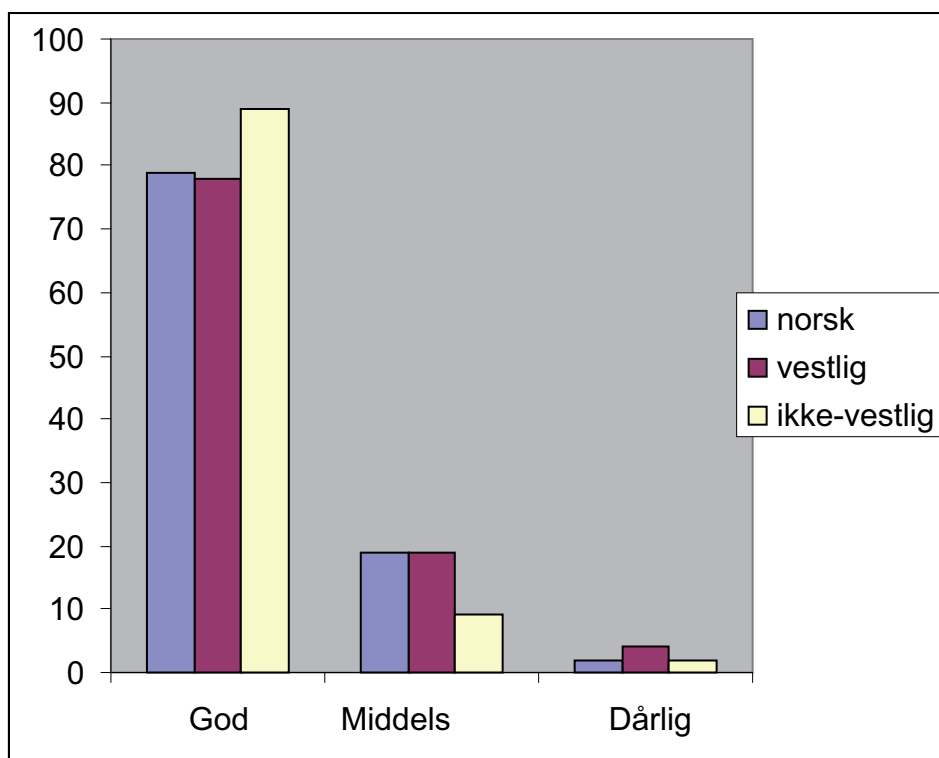
5.2. Foreldrerollen: om foreldre vurdering/forståelse av egen rolle etter fødested

Foreldrene ble spurt om hvordan de opplevde å mestre foreldrerollen. Jeg har valgt å se dette i forhold til deres fødested. Med andre ord er det slik at måten foreldrene opplever egen rollen avhenger av hvor de kommer fra? Foreldrene skulle ta stilling til blant annet:

- om de trives i rollen som foreldre
- om de samarbeider godt med barnehage eller skole
- om det er vanskelig å sette grenser for barnet
- om de klarer foreldrerollen godt

Når jeg nå fokuserer på mestring av foreldrerollen (4) ser jeg ikke bort fra de andre punkter her presentert.

Tallene viser at 90 prosent av de ikke vestlige foreldre mener de klarer foreldrerollen godt, mens 78 prosent av norske og vestlig fødte foreldrene er fornøyde med egen innsats som foreldre. Et stort flertall av informantene synes altså å mestre foreldrerollen godt. Når man vet at de fleste barnevernssaker er meldt inn av foreldrene selv (Fauske, m.fl., 2009), er det grunn til å spekulere i om det er andre sosioøkonomiske utfordringer som bringer familiene i kontakt med barnevernet.

Figur 3. Mestring av foreldrerollen etter fødested

Foreldrene født i ikke-vestlige land skiller seg ut i egen vurdering av foreldrerollen. Her registrerer man en forskjell på ca 10 prosent i forhold til de to andre gruppene. Det er vanskelig å si om forskjellen er signifikant, men tallene viser i hvert fall at de fleste foreldre vurderer at de mestre foreldrerollen godt.

Et nyansert syn på barndom og barnoppdragelse?

Johannessen (2007) sier at syn på barneoppdragelse varierer både mellom ulike kulturer også innen samme kultur. Synet på barnet er et viktig grunnlag og et fundament i all barneoppdragelse. Dette synet er påvirket av tradisjoner, sosioøkonomiske forhold, av ideer og overtro sier Johannessen (Johannessen, 2007).

Berit Berg i sin rapport om gruppebehandling og veiledning av barn og foreldre i asylmottak setter fokus på hvor utfordrende foreldrerollen kan være for flyktninger, spesielt i et asylmottak. Hun mener at krig, flukt og eksil stiller barn og foreldre overfor nye utfordringer, at innarbeidede handlingsmønstre kan være vanskelig å praktisere under nye betingelser. Berg mener at selv den beste omsorgspersonen vil oppleve det som vanskelig å fungere når

rammebetingelsene er endret (Berg, 2009). At foreldre her mener de klarer foreldrerollen godt kan forstås på ulike måter. Jeg kan ikke si det nok: innvandrere så vel som etniske norske foreldre, er ikke noen homogen gruppe. Det finnes mange variasjoner innad gruppene, variasjoner som også påvirker deres syn, forståelse og vurdering av situasjoner og opplevelser.

5.2. Hva synes foreldrene om barnets hjelpebehov basert på foreldrenes fødested?

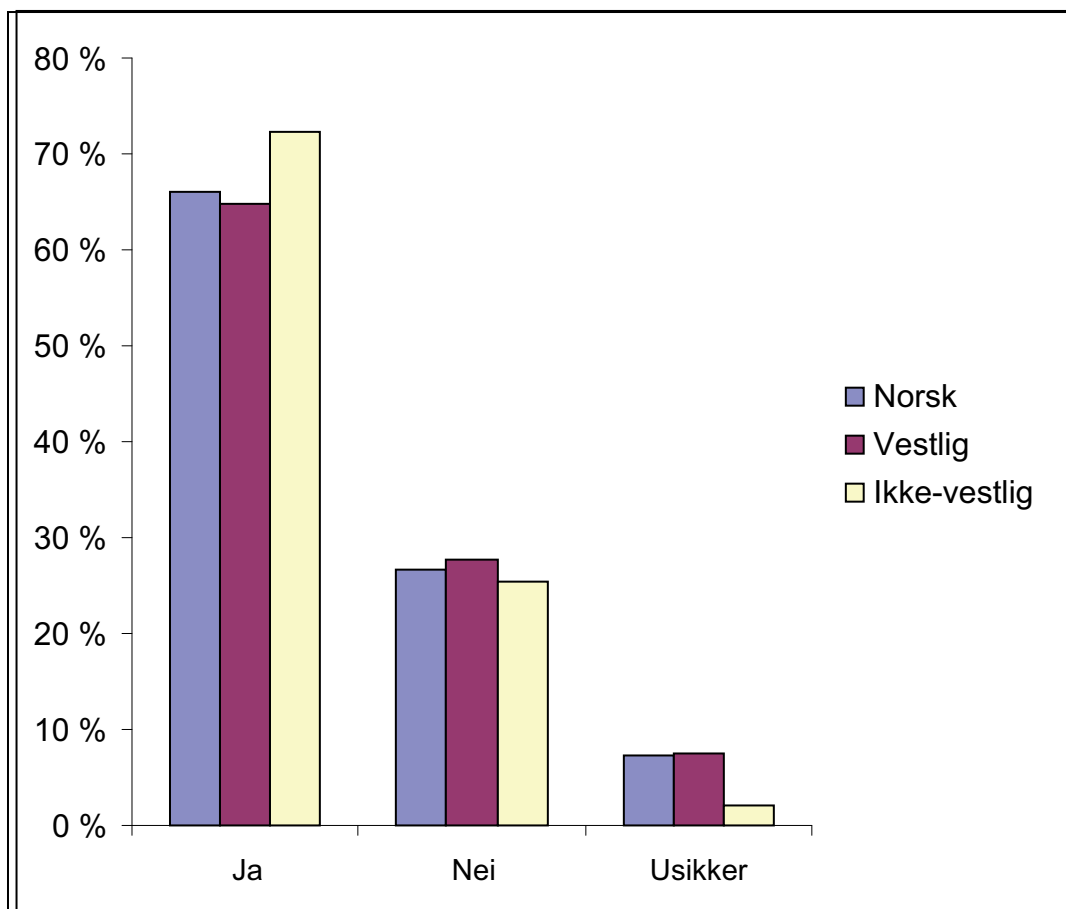
Foreldrene snakket ikke bare om seg selv. De ble også spurt om deres barn og hvordan de opplever/vurderer barnas hjelpebehov. Med andre ord kan man lure på om det er noe sammenheng mellom foreldrenes vurdering av barnas hjelpebehov og deres eget opphav.

Mener du barnet ditt trenger hjelp?					
		Norge	Vestlig utenfor Norge	Ikke-vestlig	Total
Ja		66 %	65 %	72 %	66 %
Nei		27 %	28 %	26 %	27 %
Usikker		7 %	7 %	2 %	7 %
Total		100 %	100 %	100 %	100 %

Tabell 1. Om foreldre vurdering av barnets hjelpebehov

Tabellen viser at de fleste foreldre, uansett bakgrunn synes deres barn trenger hjelp fra barnevernet. En liten forskjell på 6 prosent viser at flere foreldrene med ikke-vestlig bakgrunn synes deres barn trenger hjelp fra barnevern, en forskjell som synes jeg er nok å reflektere over. At så mange foreldre ser og forstår at deres barns trenger hjelp er et utbredt fenomen også i samfunnet generelt og det er derfor ingen grunn til å tro at ikke foreldre av barn i barnevernet har en liknende forståelse. Om lag 27 prosent av de norskefødte, 28 prosent av de

vestlige og 26 prosent av ikke-vestlige fødte foreldre mener deres barn ikke trenger hjelp fra barnevernet. Bare 2 prosent av de ikke-vestlige, 7 prosent av norske og vestlige virker usikker i forhold til barnas hjelpebehov. Man kan også anta i det siste tilfellet at bekymringsmelding kan ha blitt sendt av andre enn foreldrene selv eller at det kan foreligge en konfliktsituasjon mellom foreldrene.

Figur 4. Andel foreldre som mener deres barn trenger hjelp basert på foreldres fødeland.

Rundt 30 prosent av foreldrene er usikre eller svarer nei på spørsmålet om deres barn trenger hjelp. Det er også 30 prosent av barnevernssakene som omhandler familiens økonomi. Med andre ord hele 30 prosent av familiene som kommer i kontakt med barnevernet har først og fremst dårlig økonomi (Fauske m.fl., 2009). Trekker man dette sammen kan man ha funnet en mulig forklaring til at så mange sier at deres barn ikke trenger hjelp.

De siste tallene kan også åpne opp debatten rundt hvorvidt kontakten med barnevernet skal være betinget av problem hos det ene eller det andre familiemedlem. Går man tilbake til barnevernets grunnprinsipp, skal barnevernet som i all sosialt arbeid, tale de svakestes sak. At barnevernet er koblet på når det gjelder sosioøkonomiske forhold i familier er derfor ikke overraskende: siden manglende tilgang til basale goder kan føre til mange utfordringer for barn og voksne i et familieliv og i samfunnet generelt.

At de fleste foreldre i undersøkelsen synes deres barn har hjelpebehov som barnevernet kan bistå i å løse førte også til min interesse for hva foreldrene sier om barnets fungering. Med fungering mener jeg barnets ressurser og utfordringer eller belastninger.

5.4. Hvordan foreldrene vurderer barnets fungering basert på foreldrenes bakgrunn?

Foreldre ble også spurt om hvordan de vurderer deres barns fungering. Jeg har som ovenfor sammenliknet svarene med foreldres fødested.

		Norge	Vestlig utenfor Norge	Ikke-vestlig	Total
Barnets fungering etter foreldres vurdering	God	31 %	27 %	34 %	31 %
	Middels	34 %	31 %	47 %	35 %
	Dårlig	35 %	42 %	19 %	34 %
	Total	100 %	100 %	100 %	100 %

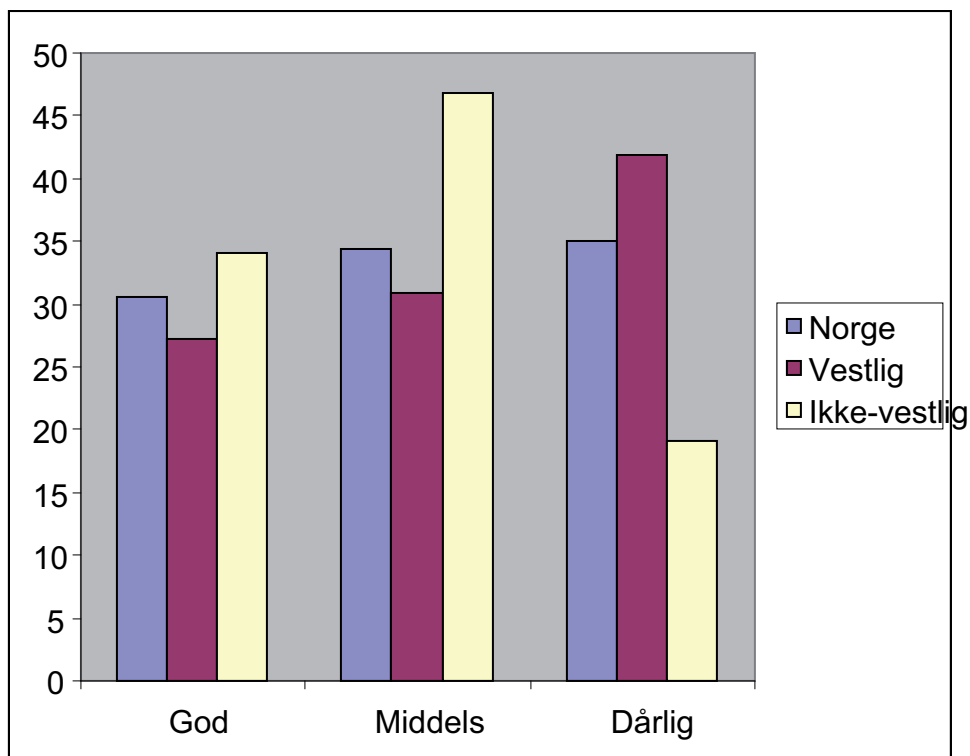
Tabell 2. Om foreldres vurdering av barnets fungering

Foreldre ser ut til å ha en ganske lik vurdering av barnas fungering på tvers av fødeland. 31 prosent av etniske norske og 34 prosent av ikke vestlige foreldre vurderer deres barns fungering som god. Her kan man ikke notere noen signifikant forskjell. At mellom 31 og 34 prosent mener barna har en god fungering kan forklares i at årsaken til kontakten med barneverntjenesten ikke nødvendigvis er barna. En kan lure på om kontakten med barneverntjenesten kan kobles til andre forhold enn barna.

Mange foreldre mener deres barns fungerer middels godt. 34 prosent av etniske norske og hele 47 prosent av de ikke vestlige foreldre vurderer det slik. Her kan man anta at mange barn av ikke vestlige foreldre er født i utlandet og kommet til Norge. De kan ha med seg en bagasje etter blant annet et liv i flukt, krig og traumer etter disse opplevelser. Dessuten kan det være utfordrende for disse barna og deres foreldre å tilpasse seg det nye landet og nye måter å leve familielivet og ikke minst ungdomstilværelsen på. Foreldrene kan da ha utfordringer i grensesetting i det nye landet og barna som stadig vekker utfordrer foreldres autoritet. Mange av disse utfordringene uansett foreldrenes bakgrunn, kan være med på å forklare disse tallene.

34 prosent av etniske norske foreldre og 19 prosent av ikke vestlige vurderer barnas fungering som dårlig. Denne forskjellen kan også knyttes til det ovenfor beskrevet. At foreldre vurderer dette ulikt kan ses i sammenheng med ikke vestlige familiers sammensatte hjelpebehov. Etter min erfaring i hjelpeapparatet har mange familier store hjelpebehov. Det dreier seg blant annet om økonomi, psykisk helse, språkvanskene, det å finne frem i det komplekse hjelpeapparatet. At foreldres problemer, handlinger eller mangel på disse kan føre til skader hos barna er ikke å utelukke. Samtidig mener Egelund og Sundell at foreldrenes handlinger eller mangel på handlinger ikke automatisk kan forklare barnas dårlig fungering. De mener skader hos barna eller deres dårlige fungering også kan være et resultat av barneverntjenestens behandling eller håndtering av saken (Egelund og Sundell, 2001).

Slik fordeler tallene seg i figuren under:

Figur5. Andel foreldre om vurdering av barnets fungering (etter foreldrenes fødeland)

5.5. Foreldrenes psykososiale belastninger

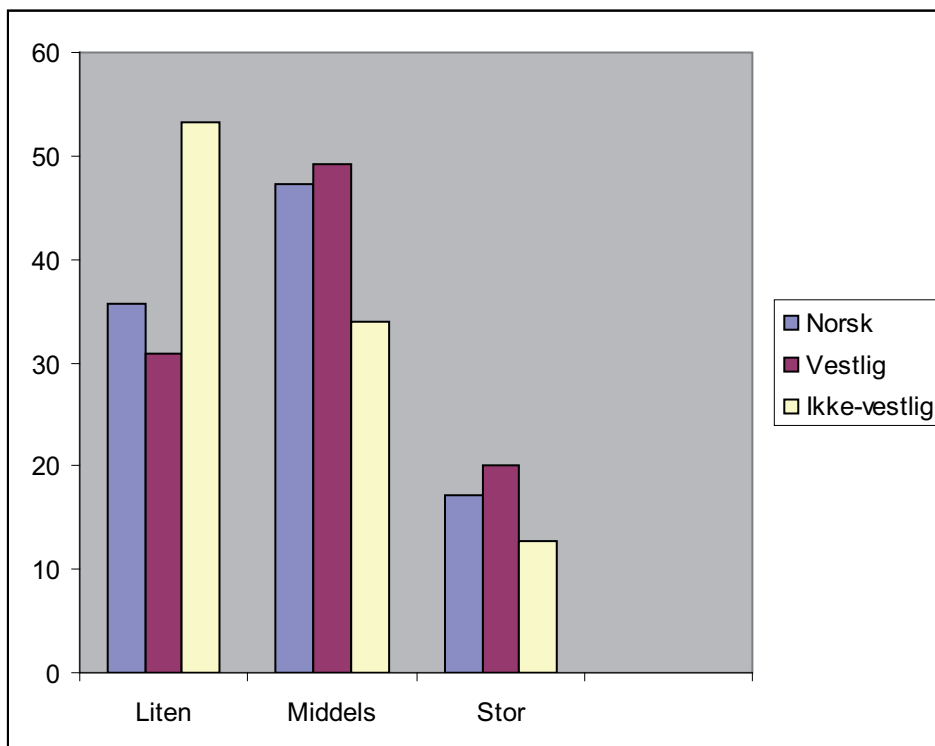
Med belastning av stressorer menes det psykososiale belastninger som foreldre kan ha opplevd. Belastninger og risikofaktorer kan brukes om hverandre. Med risikofaktorer menes det faktorer som kan øke eller opprettholde sannsynligheten for problemer eller skader (Kvello, 2007). Foreldrene ble da spurt om de hadde opplevd følgende stressfaktorer i løpet av de to siste årene før intervju:

- Psykisk sykdom av varighet over i måned
- Større bekymring for ett eller flere av barna
- Vært nedstemt eller deprimert
- Større konflikter i familien
- Større flytting
- Vært arbeidsledig i mer enn 8 uker

- Samlivsbrudd
- Tap av pårørende
- Rusrelaterte problemer
- Fysisk sykdom.

En enkel indeks summerer hvilke belastninger foreldrene oppga å ha hatt, dette sammenliknet med deres fødested.

Tallene viser at om lag 36 prosent av norskfødte foreldre oppgir å ha opplevd lite psykososial belastning mot 31 prosent for vestlige fødte foreldrene mens 53 prosent av ikke-vestligfødte foreldre sier å ha opplevd lite belastning. 47 prosent av norskfødte rapporterer middel belastning av stressorer mot 49 prosent av vestlige utenfor Norge og 34 prosent for ikke-vestlige foreldre. Om foreldre har opplevd stor belastning av stressorer de siste 2 årene, sier 17 prosent norske fødte ja, mot 20 prosent for vestlige utenfor Norge og 13 prosent ikke-vestlige foreldre. Er det en sammenheng mellom foreldrenes opplevelse av egne belastninger og fødeland?

Figur 6. Andel foreldre med psykososiale belastninger (fordelt etter foreldre fødeland)

Det kan se ut som om ikke-vestlig foreldre er mindre påvirket av stress enn de andre. Det kan hende at ikke-vestlige foreldrene i undersøkelsen har utfordringer som de ikke klarer å finne ut av uten å assosiere disse med stress. Kan man si at noe tyder på at terskelen for barnevernet å gripe inn i ikke vestlig familier er veldig lav? En annen forklaring for lite eller middel grad av belastning blant ikke vestlig foreldre kan være at noen av disse kommer fra andre kår og er vant til å jobbe hardt for å forsørge familien. Å være en del av livet utsetter mennesker for stressfaktorer som er umulig å forutse hvordan de vil virke inn på helsen vår. Antonovsky kaller det for helsens mysterium (Antonovsky, 2000). Antonovsky definerer stress som ”*krav der ikke er nogen umiddelbar eller automatisk adaptiv respons på*”. Stressfaktorer oppfattes som sykdomsfremkallende og innebærer risiko faktorer. Ifølge Antonovsky behøver ikke virkningene av stressfaktorer være av negativ art, men kan til og med virke helsefremmende. En slik tilnærming kan forklare noen av informantenes svar. Man hadde forventet at informantene rapporterer store psykososiale belastninger, spesielt de ikke-vestlige og andre med sammensatte problematikk.

Salutogenese er et gresk begrep som betyr helse eller sunnhet's opprinnelse. Det er en teoretisk modell utviklet av Antonovsky. Modellen tar utgangspunkt i et perspektiv som vektlegger faktorer som fremmer velvære og helse. Innenfor den salutogenetiske tenkningen hevder man at høy grad av stressfaktorer kombinert med høy grad av sosial støtte er helsefremmende og mobiliserer organismen (mennesket) til å gjøre en innsats, å mestre (Antonovsky, 2000). Mer detaljert kan man si at når leger forholder seg til patogenese, altså hva som gjør oss mennesker syke, fokuserer Antonovsky på salutogenese som sier noe om hva som holder oss friske. Antonovsky oppdaget at noen klarer å beholde helsen selv om de utsettes for ekstreme levekår og stress. Her kan man finne noe av forklaringen til tallene tidligere vist, nemlig en lavere belastning av stressorer oppgitt spesielt av foreldre med ikke-vestlig bakgrunn. Dette kan virke paradoksalt. Den sosiale støtten som Antonovsky referer til er en mangelvare for mange innvandrerfamilier. Mange innvandrere kjennetegnes med lite nettverk eller mer transnasjonale nettverk hvor medium som telefon, internett, er viktige hjelpemidler.

Antonovsky sammenlignet studier om individuelle forskjeller i stresstoleranse og fant ut at motstandsressursene har betydning for hvordan vi takler sykdom. Han sier videre at gode motstandsressurser er for eksempel god økonomi, sosialt nettverk med sterk grad av tilhørighet, høyt ego, styrke og religion (Antonovsky, 2000). De to sistnevnte kan en lett koble til familier i undersøkelsen, mens de resterende faktorer kan variere ut fra hvilken gruppe det er snakk om. Jeg har tidligere sagt og referert til forskninger som viser at familiene i kontakt med barnevernet har en større sammensetning av ulike sosiale problemer. De er på mange måter minoriteter, også for de innfødte.

Tilbake til barnevernsarbeid og kontakten familiene har med barneverntjenesten, så kan man anta at tunge tiltak som for eksempel plassering av barn utenfor hjemmet er hyppigere faktorer som er med på å øke både psykososiale og andre belastninger hos foreldre. Kan foreldre være inneforstått med denne tendensen når de svarer slik de gjør er vanskelig å si.

5.6. Hvilke materielle goder prioriterer familien basert på deres økonomi

Er det slik at familiens levekårsindikatorer varierer eller påvirkes av hvor de kommer fra? Finnes det forskjell mellom etniske norske, vestlige og ikke-vestlige når det gjelder følgende variabler?

5.6.1. Varm middag

Foreldrene skulle si noe om deres økonomiske situasjon og hvilke følger dette kan ha i deres hverdagsliv som familie.

I forhold til å spise varm middag ofte i løpet av det siste året, svarer de fleste i utvalget at de ikke ha måttet unnvære. Hele 98 prosent av ikke-vestlig foreldre, 92 av vestlige foreldre og 87 prosent av norskefødte. En forskjell på 11 prosent mellom de ikke-vestlige og etniske norske foreldre. Tallene viser at selv med dårlige økonomiske kår, velger foreldre å prioritere en varm middag. Tallene er også interessante i den forstand at de viser nesten ikke noe forskjell som kan forklares med foreldrenes bakgrunn. Forskjellen

på 11 prosent kan ligge i familiens hverdag. Mange barn og unge har aktiviteter etter skoletid. Dette kan for mange familier føre til at man som familie, kun spiser varm middag, sammen i helger eller noen få dager i uken. Det er en prioritering som kan variere fra familie til familie, uten at økonomi trenger å være forklaringen. Her sier foreldrene at varm middag prioriteres uansett familiens økonomisk situasjon.

Når det gjelder de i utvalget med ikke-vestlig bakgrunn kan man finne forklaring i tallene. En undersøkelse som Vidal nettopp har gjort, om noen tyrkiske mødre, viser at mødrene trekker frem aspekter som matlaging og husarbeid som viktige egenskaper for en god mor, altså grunnleggende omsorgsoppgaver. Det er viktig at barna får varm mat når de kommer fra skolen. Å ikke sørge for det kan oppfattes som at man ikke viser god nok omsorg for sine barn (Vidal, 2009). Tallene her viser at de fleste av våre informanter klarer, tross økonomisk situasjon, å prioritere varm middag.

5.6.2. Kjøpe klær

Hva kjøp av klær, ser man heller ikke noe signifikant forskjell. Tallene er nesten like på alle i utvalget. 22 prosent norskefødte har måttet unnvære, 17 prosent for de vestligfødte og 23 prosent for ikke-vestlige foreldre. Mens for 55 prosent av norskefødte, 57 prosent av vestlige og 55 prosent av ikke-vestlig har hatt økonomi til å kjøpe seg klær. Likevel er det mange som må unnvære å kjøpe klær grunnet begrenset økonomi. Likevel viser tallene at nesten 50 prosent av de spurte ikke klarer å kjøpe klær på grunn av deres familiesituasjon. Disse tall stemmer med som nevnt Clausen og Kristofersen sin studie. Studien som viser at mange foreldre i kontakt med barnevernet har dårlig økonomi. At foreldre prioriterer varm middag kan gå på bekostning av andre goder som nødvendig klær og utstyr. Samtidig kan utfordringen for mange foreldre ligge i det presset om å "gjøre som alle andre", det vil si skaffe seg de nye og "kule klær" som andre barn i nabolaget eller på skolen har. For det virker som om det stiller stadig nye og høyere krav til klær, dette allerede i barnehagealder. Selv om dette er mine refleksjoner rundt tema, ser jeg ikke bort fra at andre kan dele den måten å forklare disse tallene på.

		Norge	vestlig utenfor Norge	Ikke-vestlig	Total
kjøpe klær	unnværer	21 %	17 %	23 %	22 %
	av og til	23 %	26 %	23 %	23 %
	unnværer ikke	55 %	57 %	54 %	55 %
	Total	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabell 3: Om foreldre på grunn av dårlig økonomi unnværer å kjøpe klær fordelt etter fødested

5.6.3. Bruke penger på barna

13 prosent av norskefødte foreldre, 6 prosent av vestlige og hele 18 prosent av ikke vestlige foreldrene unnværer å bruke penger på barna på grunn av dårlig økonomi. På den andre siden ser det ut som at 72 prosent av norske foreldre og 67 prosent av ikke vestlige foreldre mot hele 86 prosent av vestlige utenom Norge har økonomi til å bruke penger på sine barn. Å bruke penger på barna kan dreie seg om ulike ting. Det kan være det å betale for barnets fritidssysler eller kjøpe nytt utstyr som barn trenger etter alder og behov. Her ser man også at de fleste foreldre prioriterer å bruke penger på barna sine.

		Norge	vestlig utenfor Norge	Ikke-vestlig	Total
bruke penger på barna	unnværer	13 %	6 %	18 %	13 %
	av og til	15 %	11 %	16 %	15 %
	unnværer ikke	72 %	83 %	67 %	72 %
	Total	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabell 4: Om foreldrene unnværer å bruke penger på barna på grunn av begrenset økonomi (fordelt på fødested)

5.6.4. Delta på skoleturer

12 prosent av foreldre med ikke-vestlig bakgrunn mot 7 prosent vestlige og 8 prosent av norskefødte sier at, deres barn ikke ha kunnet delta i aktiviteter og turer i skolens regi på grunn av deres dårlig økonomi. Den største prosentandel av foreldre i mitt utvalg klarer å prioritere slik at barna får delta på aktiviteter og turer i skolens regi. Dette kan ha flere forklaringer.

Foreldrene med ikke vestlig bakgrunn så vel som andre lav status familier eller de med mange og sammensatte hjelpebehov, skiller seg ut med dårligere økonomi slik at de kan problemer for å betale for barnas turer og aktiviteter i skolens regi. Berg og Lauritzen i rapporten "Eksil og livsløp" presenterer mange utfordringer som innvandrereforeldre står overfor i et nytt og fremmed land. Mange av disse foreldrene opplevde at økonomien gjorde det vanskelig å møte barnas forventninger til, hva de som foreldre, kunne gi dem. Et annerledes tilbud enn etnisk norsk barn hadde når det gjaldt klær eller fritidsaktiviteter.

Selv om rapporten baserer seg på fortellinger fra flyktninger som kom til Norge i perioden 1978-1983, er det lite som tyder på at det ikke er aktuelt nå (Berg og Lauritzen, 2008).

Forskjellen mellom de ikke-vestlige familier og etniske norske kan også ligge i hvordan de oppfatter aktiviteter for barn og unge. Mange foreldre med ikke-vestlig bakgrunn kan ha vansker med å sende barna deres til skoleturer, ikke bare av økonomiske årsaker, men også redsel for hva som kan skje under turer og aktiviteter. Med utgangspunkt i hvor viktig slike aktiviteter og turer er for barna og deres sosialisering og tilhørigheten i skole, blant kameratene og i samfunnet ellers.

		Norge	vestlig utenfor Norge	Ikke-vestlig	Total
delta på skoleturer	unnværer	8 %	7 %	12 %	8 %
	av og til	6 %	7 %	6 %	6 %
	unnværer ikke	85 %	86 %	82 %	85 %
	Total	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabell 5: Om barna unnværer å delta på skoleturer på grunn av dårlig økonomi rapportert av foreldre etter fødested.

5.6.5. Betale husleie

Om hvordan økonomi kan slå ut i forhold til dekning av husleie, svarer hele 26 prosent av de ikke-vestlige fødte, 9 prosent av de vestlige utenom Norge og 14 prosent av norske fødte foreldre at de unnværer å betale husleie på grunn av dårlig økonomi. Av de som av og til eller i perioder havner i en så dårlig økonomisk situasjon at de unnværer å betale husleie, skiller

spesielt de vestlige fødte ut med 18 prosent fulgt av norske med 14 prosent og de ikke-vestlige med 12 prosent.

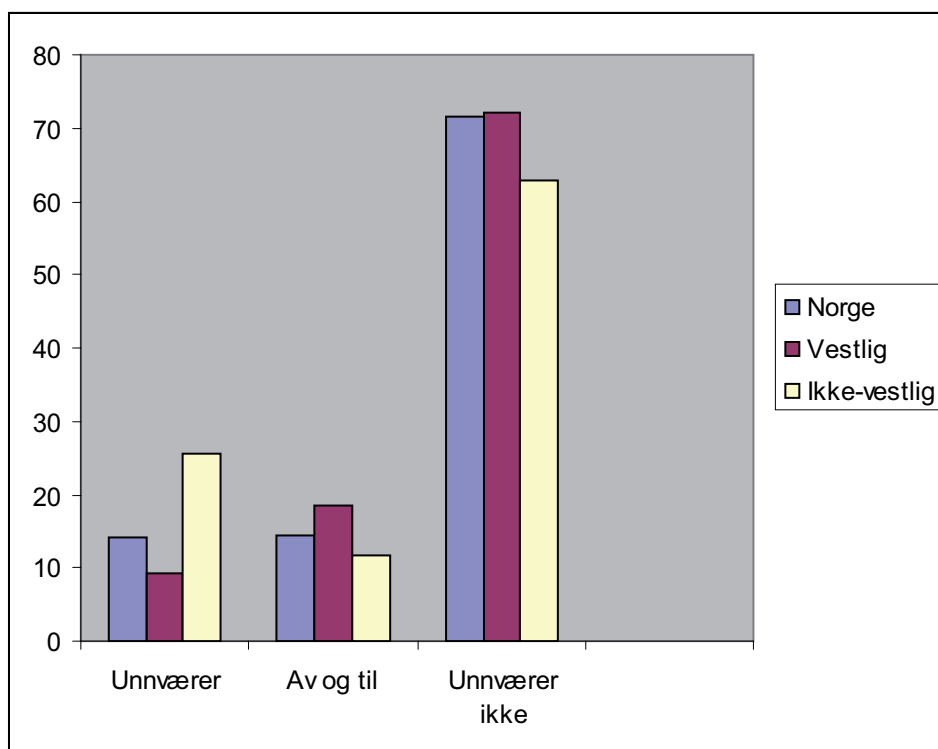
Hvis man slår sammen de to svaralternativene ser man at 28 prosent av de norsk- og vestlige fødte har mer eller mindre unnlatt å betale husleie grunnet økonomiske forhold, mot hele 37 prosent av de ikke-vestlige fødte. En kan si at dette er en signifikant forskjell på om lag 9 prosent.

Mest parten av de spurte dekker husleien sin med henholdsvis 71 prosent av norske, 72 av vestlige og 63 prosent av de ikke-vestlige informantene. Her ser man at foreldrene med ikke-vestlig bakgrunn har en betydelig lavere prosent sammenliknet med de to andre gruppene. Om forskjellen er signifikant, er vanskelig å vite. Det som kommer tydelig frem er denne tendensen om å prioritere de behov man kan kalle basale eller elementære i familiens liv når økonomien tillater det.

		Norge	vestlig utenfor Norge	Ikke-vestlig	Total
betale husleie	unnværer				78
		14 %	9 %	26 %	15 %
	av og til				78
		14 %	18 %	12 %	15 %
	unnværer ikke				380
		71 %	72 %	63 %	71 %
Total					
		100 %	100 %	100 %	100 %

Tabell 6: Om informantene unnværer å betale husleie på grunn av dårlig økonomi (etter foreldres fødested)

38 prosent ikke-vestlig foreldre og 28 prosent av norske foreldre oppgir å ha problemer å betale husleien sin på grunn av dårlig økonomi. Selv med en forskjell på 10 prosent, er tallene høye for begge gruppene.

Figur 7: Andel foreldre som oppgir at de måtte unnvære å betale husleie på grunn av dårlig økonomi (fordelt på fødested).

Hva forteller disse tabeller og figurer?

Clausen og Kristofersen har gjennomført en longitudinell studie om barnevernsklienter i Norge i periode 1990-2005. De har sammenliknet barnevernets barn med et sammenlikningsutvalg i samme periode. Deres data og resultater viser svært tydelig at barnevernets barn i utgangspunktet er mye dårligere stilt enn barn i sammenlikningsutvalget. Deres studie har også sett på mødre og fedre med ulike sosioøkonomiske og demografiske kjennetegn. Blant annet ser Clausen og Kristofersen at om lag 55 prosent av barna har mødre som har mottatt sosialhjelp mens dette bare gjelder 8 prosent av barna i sammenlikningsutvalget (Clausen og Kristofersen, 2008). De finner tilsvarende forskjeller når det gjelder fedre. Deres konklusjon er at store opprinnelige velferdsproblemer kombinert med senere omsorgssvikt, kan antas å være hovedårsak til dårlige prognoser hos mange barnevernsbarn.

Hvis man skal se på tallene om levekårindikatorer i denne oppgaven i forhold til foreldrenes fødested, ser man at de ikke-vestligfødte foreldre skiller seg ut. Clausen og Kristofersen

viser til en rapport fra Statistisk Sentralbyrå (2007) som sier noe om levekårindikasjoner til noen grupper i samfunnet. Blant annet viser rapporten at det er langt større prosent ikke-vestlige innvandrere i lavinntektsgruppen enn befolkning for øvrig. Resultatene viser videre at det er 5 ganger større sjanser å være sosialhjelp mottaker blant ikke-vestlige innvandrere (SSB 2007 i Clausen og Kristofersen, 2008). Man kan si at de ikke-vestlige foreldre har en større opphopning av levekårsproblemer enn de andre gruppene. Dette kan også støttes av Clausen- og Kristofersens rapport som viser at en opphopning av levekårsproblemer hos utsatte grupper tilsier at det også er store forskjeller på andre områder sammenliknet med resten av befolkningen (ibid.).

Helgeland har i samarbeid med Harsløf og Seim (red.) skrevet en bok om "Fattigdommens dynamikk". I kapittel 8 hevder hun på en tilsvarende måte at familier som får hjelpetiltak eller omsorgstiltak fra barnevernet i dag, ofte har en livssituasjon som er preget av en rekke sammensatte problemer. Hun sier *"Som gruppe betraktet er det stor sannsynlighet for at foreldrene har lav inntekt, lav utdanning, er arbeidsløse, bor trangt og med dårlig boligstandard, har hyppige flyttinger, og ikke minst dårlig helse, både fysisk og psykisk"* (Helgeland i Harsløf og Seim (red.)(2008).

Samtidig viser tallene fra "Det nye barnevernet" at mange foreldre prioriterer å kjøpe klær til barna og ha varme middager i stedet for å betale husleie, blant annet. En kan lure på om det er slik at foreldre i "Det nye barnevernet" ikke nødvendigvis representerer den laveste gruppe når det gjelder fattigdomsproblematikk. En skal ikke se bort ifra at mange foreldre også og på grunn av dårlig økonomi unnlater å dekke familiens elementære behov. Dette anses som et samfunnsproblem som Clausen og Kristofersen har presentert i sin rapport.

6. ANALYSE MED UTGANGSPUNKT I FORELDRENE OPPLEVELSE AV KONTAKTEN MED BARNEVERNET

Kjernen i oppgaven min er å innhente foreldrenes opplevelse og erfaring med barnevernet. Derfor vil jeg også se på spørsmålene ”Hvordan opplevde du den første kontakten” og ”Hva vil du si avslutningsvis” Dette fordi spørsmålet ”Har du noe å si avslutningsvis?” sammen med ”Opplevelsesspørsmålet” kan gi et bredere bilde av hvordan foreldrene har opplevd og opplever samarbeidet med barnevernet. Jeg ønsker å se om det finnes noen tendenser som har sammenheng med foreldres fødested. Med andre ord er likheter eller forskjeller i svarene knyttet til foreldres fødeland? Dette skal vi se i neste delen av analysen.

6.1. Opplevelsen

For å forstå hvordan foreldrene opplevde den første kontakten med barnevernet, er det altså nødvendig å ta tak i mødrenes og fedrenes opplevelse av selve møtet. Ved å gå inn på hvordan foreldrene opplevde den første kontakten med barnevernet, kan jeg også få viktige ledetråder til hva som kan bidra til et godt samarbeid. I denne opplevelsen ligger det både et psykologisk og et sosiologisk aspekt. Hvilke følelsesmessige reaksjoner oppstår når kontakten med barnevernet er et faktum og uttrykker foreldrene særskilte behov i forhold til disse reaksjonene? Kan samfunnets normer for foreldrerollen ha en betydning for mødre og fedres opplevelse?

6.2. Den første kontakten med barnevernet

Foreldrene fremstiller sin opplevelse av den første kontakten med barnevernet på ulike måter. Man kan dele opplevelsen av møtet i store grupper: Positiv opplevelse og negativ opplevelse. Og i disse to gruppene ser jeg også mer større eller mindre variasjoner. Informantenes opplevelse varierer innen kategoriene.

6.2.1. Den positive kontakten

En stor andel av informantene sier at den første kontakten med barnevernet var positiv.

En informant sier:

”Positiv. Ble tatt på alvor. De syntes det var positiv at jeg tok kontakt selv”.

En annen sier:

”Positiv. De fulgte opp min melding med en undersøkelse slik jeg hadde ønsket”.

Informantene her er fornøyd med det første møtet, spesielt siden de tok kontakt med barnevernet selv.

Undersøkelser viser at de som melder oftest til barneverntjenesten faktisk er foreldrene selv (Horverak og Solstad (red.), 2008).

De to eksemplene ovenfor er ikke noe unntak. Mange av informantene sier å ha opplevd den første kontakten som noe positiv, selv om de også var skeptiske til hvordan det skulle gå. En informant sier følgende:

”Har alltid vært skeptisk til barnevernet, men det gikk greit. De var imøtekommende”.

En annen sier det slik:

”Ekkelt. Skummelt. Jeg var redd og nervøs. Fikk magefølelse på at jeg skulle miste barnet mitt til barnevernet. Rett og slett fortvilet var jeg. De var for hyggelige i forhold til situasjonen. Jeg følte med ung og syntes det var vanskelig å snakke for meg”.

6.2.2. Kontakten med barnevernet: en negativ opplevelse

En informant med ikke-vestlig bakgrunn sier følgende når han beskriver den første kontakten: *”Ble avvist. Jeg ble skuffet fordi de ikke så at jeg hadde et problem [...]de bare kommer. Hører og skriver. De gjør ingenting”*

En annen informant beskriver kontakten med barnevernet på følgende måte: *” De ringte til meg, ville ha kontakt med meg. De kom i 9-10-tiden. Jeg var veldig syk. De ville hente babyen, alle papirene var gjort klar. Jeg visste ingenting. Jeg fikk sjokk. Jeg skrek og de trodde ikke jeg var normal”.*

Det er sterke følelsesmessige reaksjoner disse informantene forteller om. Det kan virke som om barnevernsarbeidere ikke gir nødvendig informasjon i forkant eller under et hjemmebesøk. For de av foreldre med ikke-vestlig bakgrunn kan smerte, sjokk desperasjon komme til uttrykk gjennom skriking, at foreldrene kaster seg på gulvet i gråt eller lager lyd, grimaser som kan virke spesielle, alt dette kan være et uttrykk for en vanskelig situasjon.

- **Stress – redsel og lite kunnskap om barnevernet**

Mange informanter sier de var veldig redde i forkant av det første møtet med barnevernet, noe som førte til stress og unaturlige handlinger. En informant sier:

”Jeg var stresset fordi jeg ikke visste hvorfor de kom og ikke hva de kom til å gjøre. Jeg hadde hørt at barnevernet tar barna mine. Jeg var redd”.

Dette er et utsagn som mange informanter deler, spesielt de med ikke-vestlig bakgrunn. Mange vet lite eller ingenting om barnevernet. Dette stemmer med Moen sin rapport fra 1996. Moen sier at mange innvandrere har ingen eller liten kunnskap om hva barnevernets arbeidsoppgaver består i. Rykter og manglende informasjon kan føre til engstelse (Moen, 1996). Det samme gjelder feiloppfatninger av barnevernet sitt ansvar, som også er et resultat av manglende informasjon. Med utsagnet ovenfor kan man anta at foreldrene selv ikke søkte om hjelp hos barnevernet eller at saken kan ha blitt meldt inn av andre.

En annen informant sier *”Jeg var bekymret for hvorfor de kom. Jeg visste ingenting. Ikke hørt om barnevernet før”*. En utbredt oppfatning ser ut til å være at barnevernet tar barna fra folk uten forklaring eller uten grunn.

Mange foreldre er usikre i forhold til hva barnevernets oppgaver er uansett etniske bakgrunn. Moen hevder at mange nordmenn heller vet ikke hva barnevernets arbeidsoppgaver er eller hvilke kriterier som legges til grunn for en barnevernssak. Videre hevder Moen at, i motsetning til innvandrere, så har nordmenn i større grad anledning til å få informasjon gjennom blant annet media og offentlige etater på sitt språk. En kan ikke regne med at innvandrere leser norske aviser eller ser norsk TV i samme utstrekning som nordmenn. *”De har heller ikke samme mulighet som nordmenn til å innhente informasjon fra andre kilder på grunn av manglende norskkunnskaper.*

Derfor vil jeg anta at innvandrere risikerer å få mindre informasjon og ha flere feiloppfatninger om barnevernets arbeidsområde enn nordmenn” (Moen, 1996). Når det er sagt er det mange momenter i Moens utsagn som kan nyanseres. Den ene er at det Moen kaller for ”innvandrere” ikke er noe homogen gruppe. Det er snakk om store forskjeller både som individ og som gruppe, dette gir ulike utgangspunkt i kontakt med barneverntjenesten. Siden Moens rapport i 1996 har barneverntjenesten i mange norske kommuner vært gjennom en rekke omorganiseringer. I Trondheim for eksempel heter det ”Barne- og familietjenesten” med de endringene prosessen har medført. Selv for personer innen systemet kreves det nye kunnskap for å kunne forstå endringene innad i systemet. Med andre ord behøver man ikke være i en minoritetsposisjon for å skjønne hvor kompleks systemet fremstår og fort fører til vegring, skepsis og misforståelser.

Redsel for barnevernet kan forsterke en negativ atferd hos enkelte. En informant sier:

”Det eneste jeg visste om barnevernet var at de tok barna fra folk. Ble livredd. Ble enda mer drikking... første gang de kom var jeg beruset. Det eneste jeg husker var at en mann stod med armene i kors og sa: Er du klar over at du kan miste barna dine?”

For denne informanten blir det en slags selvoppfyllende profeti, da det han fryktet mest, var i ferd med å skje.

Svarene foreldrene gir bør vi også forstå i lys av at mange av informantene selv har tatt kontakt med barnevernet i håp om å få hjelp til sine barn. Dette gir et annet grunnlag til vurdering av kontakten. En kan si at disse foreldrene på en måte var forberedt til møtet med barnevernet, de har jo selv vært med på å søke/be om hjelp. En informant sier:

”Da jeg tok kontakt var jeg svært fortvilet og fikk komme til samtale samme dag. Det ble umiddelbart satt i gang tiltak”.

En annen sier: *”Kontakten var positiv, jeg fikk den hjelpen jeg hadde søkt og bedt om”*

Foreldre opplever også at ting tar tid i barnevernet. Det kan gå lang tid uten at de hører fra saksbehandler. For de som selv har tatt kontakt kan det virke som en evighet fra de ber om hjelp til barneverntjenesten faktisk er på banen. Mange vurderer derfor kontakten ut fra om de fikk den hjelpen de ba om eller ikke. En informant sier:

”Det var positivt fordi de spurte hvilken hjelp jeg trengte”

Informanten gir uttrykk for å bli tatt på alvor. Han opplever at barnevernsarbeidere også inkluderer ham i prosessen mot en løsning. Dette er det mange informantene har etterspurt: Å bli tatt på alvor, å bli lyttet til.

Det spesielle med de ikke-vestlige

Mange foreldre med ikke vestlig bakgrunn kan ha et spesielt forhold til offentlige hjelpere. De assosierer dem ofte med kontrollører og maktutøvende mennesker, noe som kan prege samarbeidet. En informant sier følgende om den første kontakten med barnevernet:

”Den var litt spesiell. Jeg hadde hørt om dem, men ikke sett dem. Var litt nervøs, men de var greie å prate med. De var ikke som politiet, de var snille, prøvde å hjelpe meg”.

Mange foreldre med innvandrerbakgrunn ser ut til å ikke forstå barnevernet og dets arbeidsmetoder. En kan lure på om de har fått en forklaring på hvor alvorlig saken er. Informantene gir også uttrykk for en dyp redsel for offentlige myndigheter, noe som blant annet kan være med på å hindre et samarbeid og bidra til misforståelser. Ifølge neste informant høres det ut som om det var en ufarlig handling å hente barna den ene dagen, for så å love å levere dem neste dag, noe de trodde på:

”Det var vanskelig. Jeg var redd fordi barnevernet kom hjem og hentet barna. De sa vi skulle få dem neste dag kl. 1200, men det fikk vi ikke”.

Det høres ut som en veldig stor misforståelse. Dersom barna blir plassert uten at foreldre har fått med seg alvorret i saken, vekker dette bekymring. En så stor inngripen som plassering av barn bør formidles slik at foreldre forstår alvorret. Disse bør også få hjelp og bistand for å takle en slik situasjon, i dette tilfellet kan man lure på om det ble brukt tolk.

Som Holm-Hansen også hevder, kan det være en utfordring for barnevernet å komme helt inn i det innerste av familiens liv, i familier der begrep som ”det offentlige” er ukjent. En av utfordringene her er at foreldrene lettere kan oppfatte barnevernet eller andre deler av velferdsapparatet som en trussel (Holm-Hansen (red.), 2007). Dette gjelder ikke bare innvandrerfamilier. Holm-Hansen hevder at også barnevernsarbeidere kommer i kontakt med mange familier der normer og standarder er på siden av hovedstrømmen. Dette gjelder ikke bare ”annerledes hjem”, men også blant etniske nordmenn.

Alt i alt kan man se at opplevelsen av kontakten med barneverntjenesten kan påvirkes av flere forhold: forhold ved brukere (som i dette tilfellet er foreldrene), forhold ved saksbehandleren eller økonomiske forhold i form av ressursmangel. Brukere her sier noe om hvordan de har opplevd denne kontakten (Se Egelund og Sundell, 2001, s.110). Dette fører oss til Marianne Skytte som mener at sosialt arbeid med etniske minoriteter ikke er forskjellig fra annet sosialt arbeid med utsatte barnefamilier, men at en trenger tilleggs kunnskap som kan belyse ulike samfunnsmessige forhold som danner rammer for utøvelsen av sosialt arbeid overfor ”denne gruppen” (Skytte, 2008).

7. ANALYSE MED UTGANGSPUNKT I FORELDRENE SAMLEDE ERFARING MED BARNEVERNET

Her har ikke alle informanter svart på spørsmålet. Likevel synes jeg at de svarene som er kommet fortjener å bli sett på og drøftet i lys av teoretisk- og praktiske referanser. Foreldrene har hatt varierte opplevelser og erfaringer med barnevernet. De har ulike opplevelser av hva samarbeid med barnevernet eller hjelp fra barnevernet er og innebærer. Som allerede nevnt i metodekapitlet er dette det siste spørsmålet fra intervjuguiden. Det vil si at foreldrene, som her er informanter, allerede har gått gjennom en tankeprosess som jeg synes er viktig å fokusere på eller se nærmere på.

7.1. Hjelpen varierer ut fra hvem du har som saksbehandler

Foreldrene forteller om hyppig skift av saksbehandlere som årsak til variert innsats/hjelp, med mer eller mindre faglig kompetanse og livserfaring. En informant uttrykker det slik: *”Jeg mener det er viktig å ha samme saksbehandler fordi jeg føler meg trygg og slipper å forklare saken på nytt igjen. Stabilitet i personalgruppen er viktig samt livserfaring og kompetanse blant de ansatte”*.

En annen sier: *” Barnevernet skifter ofte saksbehandlere, noe som er frustrerende”*

Selv om hjelpen familiene får er positiv, så opplever mange skift av saksbehandler som en belastning. De må stadig forholde seg til nye personer. En informant sier:

”... det negative er kun at saksbehandler stadig ble byttet ut og at en måtte forholde seg til mange”.

Mange foreldre opplever saksbehandler som nøkkelperson i systemet. En annen informant sier:

”Hvor godt familien opplever barnevernet, har mye å gjøre med saksbehandleren. Vi var heldige å få en som virket til å forstå familien og barnet og har menneskelig syn!!”.

En annen sier følgende:

”Vi hadde flaks med den personen vi fikk i barnevernet...”.

En annen sier:

”Vi var heldige med saksbehandler...”.

For disse informanter og mange andre virker det å ha en god saksbehandler som et tilfeldig treff for det er vel ikke mange som er så ”heldige”.

Mange deler denne erfaringen og informantene sier noe om tiltakene i barnevernet.

Gjerustad m.fl. har på oppdrag fra Barne- og likestillingsdepartementet gjennomført en undersøkelse om kommunenes igangsetting av tiltak samt vurdering og evaluering av hjelpetiltak i barnevernet. I rapporten ble foreldre og barn spurt om hvordan de vurderer hjelpetiltakene satt inn av barnevernet. De sier at kontakten med saksbehandleren er avgjørende. Mange sier at den positive kontakten med saksbehandleren er veldig viktig.

”Inntrykket er at hvilke tiltak som iverksettes, overskygges av om barnet eller foreldrene føler seg sett, forstått og respektert. Det innebærer gjerne at en navngitt barnevernsarbeider er tilgjengelig når barn eller foreldrene trenger det ” (Gjerustad, m.fl., 2006). Andre har en mer negativ vurdering av saksbehandleren. De forteller om negative erfaringer med en saksbehandler som observerer, noterer, blir for pågående, involverer seg *”for mye”*, som ikke anerkjenner de ressursene familien har, eller som problematiserer helt vanlige utfordringer i barneoppdragelsen (Ibid). Her er det nevnt mange forskjellige erfaringer.

7.2. Kompetanse og livserfaring er viktig hos saksbehandlere

Et tema foreldrene er veldig opptatt av er kompetanse og livserfaring blant barnevernsarbeidere. Mange er overrasket over hvor forskjellig ansatte opptrer og håndterer sakene sine. Noen assosierer en flink saksbehandler med at de selv fikk god hjelp. En informant sier:

”Veldig fornøyd med barnevernet, spesielt med saksbehandleren. Har gjort en veldig bra jobb. Veldig profesjonell hjelp. Viser omsorg og interesse. Tydelig at hun liker jobben sin”

I sin bok om organisasjon og kompetansestyring beskriver Linda Lai (2004) kompetanse som kunnskaper, ferdigheter, evner og holdninger som gjør det mulig å utføre aktuelle funksjoner og oppgaver i tråd med definerte krav og mål. Som Lai kan man si at det til enhver tid eksistere en del kompetanse hos individer eller organisasjoner som ikke blir

brukt eller mobilisert. Derfor mener Lai at besittelse av taus kunnskap kan eksternaliseres gjennom kunnskapsutvikling.

Informanter er veldig opptatt av at saksbehandleren ikke bare skal ha den faglige kompetansen, men også personlig og privat erfaring med foreldrerollen. Mange mener at det blir feil når en som mangler denne erfaringen skal vurdere deg som foreldre:

”... Kom en ung dame som ikke har barn selv og som ikke skjønnte et pøkk. Helt fersk.”

En annen informant sier:

”Hvordan kan en som ikke vet hvordan det er å ligge våken flere netter på rad fordi barnet ikke sover eller er syk, hvordan kan vedkommende vite hvordan jeg har det. At jeg er sliten eller ser sur ut kan hun ikke forstå. Hun vil sikkert si at jeg er en ufølsom mor... hadde vært noe annet dersom hun selv hadde opplevd det og, hun hadde forstått litt mer enn en ung en”

Det kan synes som om at informantene ikke bare etterspør faglig tyngde blant de ansatte, men også livserfaring som forelder. At saksbehandleren mangler erfaring som forelder, oppleves frustrerende for mange informanter. Informanter blir redde for ikke å bli forstått av en saksbehandler som ikke forstår dem og det å være forelder. Det virker som om informantene ønsker en saksbehandler som også kan by på seg selv og vise medmenneskelige sider. Det å kunne snakke om de samme utfordringer som forelder og det å generalisere noe av foreldrerollen, kan være med på å redusere det stressnivået som mange foreldre har i møtet med barnevernsarbeidere.

Holm-Hansen viser til fleretniske metoder innen medisin og psykisk helse når det kommer til forventninger innvandrere har til fagpersoner. Han hevder at i tillegg til forventninger til hvordan fagpersoner skal arbeide, opptre og kommunisere, har mange innvandrere fra ikke-vestlige land forventninger til at fagpersoner skal se på fysiske forhold og forordne medisiner. Det forventes at det er fagpersoner som skal si de rette tingene, gi svar. Her spiller ikke pasientens subjektive beskrivelser og oppfatninger en stor rolle (Holm-Hansen, (red.), 2007). I sosialt arbeid og tenkning med stort fokus på brukermedvirkning, kan denne forventningen fort møte motgang. Min erfaring er at den sammenhengen informanter befinner seg i er forskjellige og kan få frem ulike erfaringer.

Informanter i min undersøkelse er tydelige på forventninger til barnevernsarbeidere de kommer i kontakt med.

7.3. Tiltakene avsluttes altfor tidlig

Mange foreldre opplever at de tiltakene som ofte virker, avsluttes altfor tidlig. En informant sier:

”Det er synd at tiltakene som ofte virket avsluttes alt for tidlig”.

En annen informant sier: *”[...] at de stoppet økonomisk hjelp har skapt en vanskelig situasjon for oss”.* Denne informanten av ikke vestlig bakgrunn kan som mange andre si noe om økonomien til disse familiene. Når barneverntjenesten bistår økonomisk i en familie, er det ofte for en avgrenset periode, men om foreldrene er inneforstått med denne begrensningen er ikke lett å si.

Ifølge Fauske kan relasjonen mellom foreldre og barnevernet betegnes som skjør og noe usikker. Han mener foreldrene forventer oppfølging og blir lett urolig når barnevernet avslører at det har en annen hensikt med hjelp eller tiltak, enn hva foreldrene først oppfattet. Mange foreldre kan ha bestemte forventninger til barnevernet som serviceinstans, noe som stemmer dårlig med det barnevernet oppfatter som det sentrale barnevernfaglige kompetanseområdet (Fauske m.fl., 2009.).

En kan tenke at dette er paradoksalt, da tiltakene som ble satt inn faktisk virket. Hvordan kan det være at disse blir avsluttet for tidlig, altså mens barnet og familien fortsatt har behov for hjelp? Det er viktig å understreke at spekteret på tiltak i barnevernet er veldig stort og variert (se kapittel 2, punkt 2: Om teori om barnevern). Barnevernet i Norge er både kommunalt og statlig organisert. Det vil si at barn og unge og deres familier som trenger hjelp får kontakt med det kommunale barnevernet som så vurderer behovet for tiltak. Dersom barn og unge trenger hjelp og tiltak utover det kommunen kan gi, søkes det eller overføres saken til det statlige barnevernet (Henningsen og Kornstad, 2010).

Likevel sier foreldrene i vår undersøkelse noe veldig interessant. Det de forteller viser variasjoner i hvilken grad barneverntjenestene arbeider systematisk med evaluering og oppfølging av igangsatte tiltak (Gjerustad m.fl., 2006).

7.4. Behov for et kontrollorgan som kan være objektiv

Foreldrene etterlyser mer objektivitet i barnevernsarbeidet. En informant sier følgende: *”Vi bør ha et kontrollorgan som er objektivt. Bli ellers en kultur i barnevernet der de beskytter seg selv, forsøker å vedlikeholde et bilde av at de ikke tar feil”.*

Her er det viktig å nevne at fylkesmannen og fylkesnemnda er klageinstanser hvor foreldre kan henvende seg dersom de er misfornøyde med saksbehandlingen. Når det er sagt, opplever foreldrene at ting blir brukt mot dem. Dette oppstår en ubalansert maktsituasjon hvor barnevernsarbeidere sitter med all makt og ifølge foreldrene vinkler utfallet i sakene i deres egen favør.

Det er ikke bare foreldrene som etterlyser et kontrollorgan for barnevernet. Tema er veldig aktuelt om dagen og mange politikere sier seg enige med foreldres ønske. Det begrunnes med at det kan være med på å bedre samarbeid og tilliten til barnevernet. I Adresseavisa (12.11.2010) står det om et forslag om et brukerutvalg for barnevernet i Trondheim. Innlegget lyder følgende: *” Demokratenes Svein Otto Nilsen foreslår å opprette et eget brukerutvalg for barnevernet i Trondheim. Et slikt utvalg vil ifølge Nilsen styrke tilliten til etaten. ... forslaget legges fram i forbindelse med bystyremøtet 18. November”.*

- Språk og god kommunikasjon for å unngå misforståelser

Som nevnt mange ganger gjennom denne oppgaven, har mange foreldre i kontakt med barnevernet sammensatte hjelpebehov og problemer. Foreldre med ikke-vestlig bakgrunn er en gruppe som skiller seg spesielt ut. Mange av disse sier noe om deres hjelpebehov og hvor store disse er samtidig som språk og kommunikasjons problemer kan vanskeliggjøre denne formidlingen. En informant forsøker å formidle dette ved å si følgende:

”Unnskyld meg. Jeg vil snakke med mye som dere. Men beklager. Jeg kan ikke snakke godt norsk. Tusen takk for hjelpen. Jeg trenger alltid hjelp”.

Ifølge Skytte er språket et redskap vi bruker for å uttrykke og formidle følelser, vår kognitive forståelse av omverdenen. Det er det viktigste redskapet vi har for å opptre, vedlikeholde og oppdatere kontakten vi mennesker har til hverandre (Skytte, 2008).

Språket er et viktig redskap for at menneskene skal få adgang til å fungere på forskjellige sosiale arenaer. At foreldre med innvandrerbakgrunn har språkproblemer kan for eksempel representere en utfordring i samarbeid med barnevernet og skole. Mange innvandrerforeldre knytter problemet med å samarbeide med barnevernet og skole til deres manglende norskkunnskaper, derfor velger for eksempel mødre å overlate ansvaret for kontakten med skolen til fedrene (Vidal, 2009). Fedrene har i mange tilfeller kommet først til landet og lært seg språket bedre enn mødrene. Årsaken til manglende språkkunnskaper kan relateres til innvandreres manglende arenaer hvor disse kan trene opp sine språkkunnskaper. Mange innvandrere bor i byer eller bydeler der folk fra samme etniske gruppe også bor, de har et stort nettverk og behovet for å praktisere norsk for å klare seg sosialt er ikke like stort.

Gjennom arbeidet i hjelpeapparatet har jeg erfart at det viktig at foreldrene kan det Norske språket, ikke bare for deres fungering i det Norske samfunnet, men også for å utøve deres rolle som foreldre (eksempelvis i samarbeidet med barneverntjenesten, skole og barnehage). At foreldre med innvandrerbakgrunn mestrer majoritetsspråket er viktig kompetanse å ha i sin foreldrerolle. Skytte mener at mange etniske minoritetsfamilier har et mye bredere språkrepertoar enn sosialarbeiderne er vant til å ta i betraktning. Hun mener derfor det er viktig for samarbeidet at sosialarbeiderne har klart for seg familiens språkbruk og de enkelte familiemedlemmers språklige kompetanse (Skytte, 2008).

En annen informant fra et ikke-vestlig land sier noe om deres behov for hjelp og bistand fra barnevernet. Informanten trekker frem manglende nettverk som familie og venner representerer som en stor utfordring i foreldrerollen og barneoppdragelse. Informanten sier:

”Barnevernet bør hjelpe foreldre i vanskelige situasjoner. Det er spesielt vanskelig for utlendinger å dekke barnas fritidsaktiviteter og det er mange aktiviteter barna må delta i. Når man ikke har familie og nettverk, er det viktig med hjelp fra barnevernet”.

Informanten tar opp mange problemer samtidig. Min erfaring fra barnevernspraksis er at mange innvandrerfamilier har behov for å få dekket barnas fritidsaktiviteter. Barnevernets begrunnelse i disse tilfeller er manglende sosiale nettverk for barna, med ønske om å lette barnas sosiale integrering og bygge relasjoner med andre barn gjennom fotballag, skiklubb, musikkgruppe, dansetrening med mer.

En annen problemstilling informanten tar opp er at det stilles store krav til både barn og voksne i dagens samfunn. En er usikker i forhold til hvem som stiller de kravene, men som Jesper Juul (høsten 2010) sa en gang i et avisinnlegg at barna er blitt til mange prosjekter. De skal mestre alt og være med på mye forskjellig. De får derfor ikke det frie rommet hvor de kan bruke egen kreativitet. Foreldrene føler presset om å delta i så mange ulike aktiviteter som mulig fordi at alle andre gjør det. Man tar det for eksempel som en selvfølge at alle barn har ski og skøyter hjemme og vet hvordan man bruker disse når det arrangeres aktiviteter på skolen eller i barnehagen.

En annen informant trekker frem kommunikasjon og forståelse av de andre. Informanten mener barnevernet bør ha kjennskap til den enkelte families fungering og regler før de konkluderer med det ene eller det andre. Han mener denne kjennskapen kunne begrense omfanget av misforståelser som ofte oppstår mellom barnevernsarbeidere og innvandrereforeldre:

”Barnevernet må ha forståelse for hvordan utlendinger oppdrar barna i sine hjem. Før barnevernet går til retten må de samarbeide med foreldrene og hjelpe dem. Det er veldig viktig å unngå misforståelser mellom foreldre og barnevern”.

Det ville ha vært beklagelig dersom hele barnevernsaken var basert på en misforståelse. At foreldrene etterlyser en bedre kommunikasjon og godt samarbeid med barnevernet ville faktisk redusere fare for misforståelser, spesielt dersom barnevernsarbeidere har samme fokus.

Ifølge en av mine hypoteser at innvandrerfamilier utgjør en samlet gruppe med spesielle kjennetegn, like erfaringer med barnevern og har kanskje et spesifikt syn på barneoppdragelse og ikke minst den samme erfaringen med barnevernet. Slik er det ikke i den virkelige verden, skal vi tro resultatene fra denne undersøkelsen. Foreldrene som deltok i ”Det Nye Barnevernet”-undersøkelsen og som er eller har vært i kontakt med barnevernet, uansett fødeland eller etnisk bakgrunn, er forskjellige og viser store variasjoner i opplevelsen og erfaring av kontakten med barnevernet. De fleste av informantene har sammensatte problemer/belastninger og er enten fornøyd eller misfornøyd med barnevernet på forskjellige måter – uansett bakgrunn.

Sammensatte problemer/belastninger/utfordringer

Mange studier, både nasjonalt og internasjonalt, er enige i at veldig mange av de familiene som er i kontakt med hjelpeapparatet generelt, og barnevernet spesielt, har sammensatte behov uansett fødeland. Problemer i familien skyldes ikke bare eller nødvendigvis dårlig omsorg (Holm-Hansen m. fl., 2007, Clausen m.fl., 2008, Gjerustad m.fl., 2006). I 2004 gjorde Skytte en undersøkelse i Danmark med fokus på hva foreldre med ”etniske minoritetsbakgrunn” forteller om blant annet foreldrerollen, barnas oppvekst samt samspillet med det sosiale systemet med utgangspunkt i at deres barn er eller har vært plassert utenfor hjemmet. Undersøkelsen viste blant annet følgende: *”Foreldrenes sosiale og økonomiske vilkår er omtrent identiske med dem som kjennetegner andre foreldre til plasserte barn: De sliter med klassiske sosiale problemer i hverdagen, seksuelle overgrep i barndommen, marginalisering på arbeidsmarkedet, alkohol- og stoffmisbruk, psykiske lidelser og vold i familien”* (Skytte, 2006).

Helgeland hevder dette ikke bare handler om penger når det gjelder barn og deres families kontakt med barnvernet og fattigdom. For Helgeland kan fattigdom handle om mangelen på sosialt nettverk og støtte fra familien. Hun hevder at barnevernsfamilier ofte har lite støtte fra den nærmeste familien. Jeg kan fortsette med at det ikke er alle som har en nær familie heller. Dette kan føre til et ensomt liv for mange, uten en mor å snakke med om for eksempel det å være mor selv. De kan ikke regne med å få en parkdress til barna til jul eller tilbud om overnatting og avlastning som er ganske vanlig hos andre familier med barn når det er et nettverk som hjelper (Helgeland i Harsløf og Seim (red.), 2008). Denne beskrivelsen gjelder etter min mening etniske norske familier, så vel som innvandrerfamilier uten nettverk.

8. SAKSBEHANDLERE OG DERES TOLKNING AV FORELDRENE SVAR

Etter beskrivelsen av foreldrenes opplevelse og erfaring med barnevernet, så jeg behov for å drøfte deres svar. Jeg så behovet for utdype foreldrenes svar gjennom oppfølgingsintervjuer. Dette ble vanskelig å gjennomføre på at informantene kommer fra forskjellige deler av landet. Intervjuene er også anonymisert og det var dermed umulig å spore opp informantene. Med det som utgangspunkt fikk jeg en tanke om å snakke med den andre siden, nemlig saksbehandlere i barnevernet. Dette gjorde jeg ved å presentere svarene som foreldre oppga og ba saksbehandlere om å tolke dem samt tilføre sin egen mening og vurdering. Saksbehandlernes i barnevernets tolkning baserer seg på følgende temaer:

- Om foreldrenes egen vurdering av foreldrerollen
- Om foreldre synes deres barn trenger hjelp fra barnevernet
- Om psykososiale belastninger hos foreldre
- Om utfordringer i arbeid med innvandrerfamilier
- Om foreldrenes opplevelse av kontakt med barneverntjenesten
- Om erfaring med barnevernet
- Om kultur og kultursensitivitet i barnevernet (barnevernsarbeid?)

Jeg har intervjuet fire saksbehandlere som jobber i barneverntjenesten. De har ulike roller. Tre av dem jobber innen forvaltningen mens den fjerde jobber på tiltaksenheten og forebyggende og har dermed en annen type kontakt med foreldrene. De arbeider og samarbeider med familier med ulik bakgrunn og kan sies å ha en bred kompetanse innen feltet. Informantene jobbet på ulike enheter og i flere bydeler. De har alle lang fartstid bak seg som ansatte i den kommunale barneverntjenesten.

8.1. Om foreldrerollen og hvordan foreldre vurderer seg selv

Som jeg har presentert i kap.5, mener 90 prosent av de ikke vestlige foreldre og 70 prosent av de etniske norske at de klarer foreldrerollen godt. Saksbehandlerne mener at foreldrene gir en for god vurdering av egen mestring i foreldrerollen. En saksbehandler sier:

”Det spørres hva du spør om, det er jo deres opplevelse, de sier selvfølgelig at de klarer det, de er mor og far. Det er normalt, det er deres opplevelse av mestring. Mens hvis du hadde spurt ungene: ”Hvordan du opplever at dine foreldre mestrer deres rolle som foreldre”, jeg tviler jeg på at du hadde fått 90 prosent. Ungene ville ha sagt: ”Nei, jeg synes far er litt for streng, han forstår ingenting!”. Så det er noe med deres opplevelse av å mestre en oppgave...”

Informanten sier videre:

”Hvis du spør foreldre om de mestrer foreldrerollen, så spørres det hvilket bilde de ser for seg med denne rollen. Det går jo an å stille dette spørsmålet til de som involverer barnevernet i mer alvorlige saker. Man kan man lure på ”hvorfor måtte du ha hjelp, du sier jo at du mestrer foreldrerollen” ...”

En annen saksbehandler sier følgende:

”Jeg kan godt tenke meg at det skyldes en forståelse av barnevernsoppgave. Jeg får umiddelbare assosiasjoner til sosialt arbeid i det hele tatt, og at det kan tenkes at i den vestlige verden så er det mye mer aksept for sosialt arbeid, at den er blitt en mer dagligdags ting, mer integrert som en del av hverdagen til alle vestlige, at det ikke er rart at noen sier at de går til en terapeut, for eksempel. Men det jeg opplever i kontakt med andre etniske grupper er at bare det å nevne en terapeut eller en psykolog kan virke skremmende. Når du nevner egen vurdering og foreldrekompetanse, så tenker jeg det er noe der om at kanskje de ikke norske familier har mer redsel for barnevernet og dermed mer behov for å forsvare seg selv, beskytte seg selv. Å innrømme at man har mangler er kanskje mer skummelt for dem av den grunn”.

Dette sier også Holm-Hansen noe om. Han hevder at mange ikke-vestlige innvandrere ikke er kjent med psykiske temaer i det hele tatt, noe som kan gjøre behandling vanskelig. Han viser til Leandre som hevder at innvandreres sosiale kontekst formes i stor grad av hvordan de faktisk har det her og nå i det nye landet (Holm-Hansen (red.), 2007). Innvandrernes tilværelse karakteriseres derfor som ”usikker”. Men denne usikkerheten preger også andre befolkningsgrupper. En bør derfor fokusere mer på kompleksiteten knyttet til usikkerheten enn annerledesheten. Kontakten med barnevernet kan oppleves som utfordrende av mange. Den kan gjøre foreldre usikre på deres rolle og hvilke forventninger barnevernsarbeidere har til dem som foreldre. En kan heller lure på hva er gjort for å minske den usikkerheten som preger mange foreldre, uansett etnisk bakgrunn i møtet med barnevernet.

8.2. Om foreldrene synes deres barn trenger hjelp fra barnevernet

Saksbehandlere er ikke overrasket over at mange foreldre uavhengig av fødeland mener at deres barn trenger hjelp fra barnevernet. En saksbehandler synes foreldrenes svar er interessante. Andre stiller spørsmål ved om det er slik at barna faktisk trenger hjelp eller om foreldrene har et behov om å skjerme seg selv og legger derfor ansvaret for kontakten med barneverntjenesten på barna. En sier:

”Foreldre selv ser at det er noe som ikke fungerer, men at årsaken til hvorfor ting ikke fungerer ligger hos barnet”

Videre sier vedkommende at dette også kan være en bevisstgjøring i foreldrerollen:

”Jo, det tror jeg nok. Men det er også en klassisk årsaksforklaring, at foreldrene plasserer det på barna, at ”jeg gjør så godt jeg kan, men barnet mitt er så vanskelig, eller skolen, eller vennemiljø gjør at barnet mitt har problemer,” sånn at det blir ytre årsaksforklaringer, at ”det har ingenting med meg som forelder å gjøre, det har med andre å gjøre”. Det er jo kanskje ikke en så unaturlig reaksjon, men at det kanskje sier noe om at dem har en viss ide om at ”vi har et problem, barnet trenger hjelp”. Men det ligger ofte ikke i barnet alene, det er noe med å hjelpe dem å forstå at det er system som virker inn på hverandre”.

En saksbehandler sier at det ikke er ofte slike svar stemmer med virkeligheten, men de er veldig gjenkjennbare fra praksisen. Det sitter langt inn hos de fleste foreldre å si at *”her har jeg kanskje et problem, jeg har gjort feil...”*

En barnevernsarbeider viser spesielt til familier med minoritetsbakgrunn. Han mener at mange foreldre gjør akkurat slik det forventes at de skal gjøre ut fra hvordan de selv ble oppdratt, de skal være strenge, bestemte. Og sier videre: *”Selvfølgelig så går det til et viss tidspunkt, så begynner ungene å gjøre motstand, stikker av, eller foreldre kommer med barnet til barnevernet ”her, jeg orker ikke mer!”*. Inne i hodet til disse foreldrene, så kan det hende at de fortsatt mener at de gjorde det riktige. Det er ungen det er feil med, det er han som er vanskelig, sta. Han burde ha vært sendt til hjemlandet for å få en god oppdragelse. Der har du en del holdninger. De klarer ikke å se at her er vi i en gi og ta prosess”.

En av barnevernsarbeidere mener at en del foreldre med for eksempel pakistansk og vietnamesisk bakgrunn klarer å endre/tilpasse regler i hjemmet uten å miste autoriteten i en dialog mellom foreldre og barn. Men det tar tid og det kommer ikke gratis. Det er noen få. De som kjører den autoritære linjen går det ikke særlig bra med. Barna utvikler atferdsvansker, spiseforstyrrelse og emosjonelle vansker.

8.3. Om foreldrene opplevelse av egne psykososiale belastninger

36 prosent av etnisk norske foreldre og hele 53 prosent av de ikke-vestlige foreldrene oppgir å ha opplevd få belastninger, spesielt i løpet av de 2 siste årene før intervjuet. Spørsmålet kan fort misforstås, da det ble spurt om belastninger begrenset til de 2 siste årene. Når det er sagt, vurderer saksbehandlerne tallene som høye ut fra kjente belastninger i ulike brukergrupper. En saksbehandler sier:

”Nei, det er ikke sikkert at vi ser det på samme måte som dem gjør selv. Men ... det er jo det som har vært noen av mine erfaringer når vi kommer inn i det her.” Du har jo opplevd sånn og sånn og vi tenker det er viktig at du får hjelp for din egen del. Nei, nei, svarer vedkommende, ”det ligger tilbake i tid, det har jeg lagt bak meg. Nå vil jeg starte

på nytt, jeg vil ikke at noen skal grave eller pirke i det som har vært vondt". Jeg tror ikke det er mulig å bestemme seg for at det ikke er noe vanskelig. Realiteten er jo at det er mange som sliter med disse tingene... Men når dem blir spurt, så kan jeg godt tenke meg at dem ser det sånn, ja. Noen kan i hvert fall gjøre det at" nei, det er noe jeg opplevde for 7 år siden, det har ikke plaget meg de 2 siste årene". Men det er med å påvirke hele tiden.

8.3.1. De ikke-vestlige foreldrene

3 av saksbehandlerne er mer overrasket over den store andelen av de ikke-vestlige som vurderer å ha opplevd få belastninger. Saksbehandlere hadde forventet flere med store belastninger, spesielt blant de ikke-vestlige foreldrene. En sier:

"Jeg ville ha trodd at det var rundt 20 prosent som hadde opplevd få belastninger og 80 prosent opplevd store belastninger. Jeg blir overrasket over hvor lett de Ikke Vestlige som har vært gjennom ting som vi oppfatter som helt grusomt og forferdelig, klarer å komme seg videre [...] Det kan hende det skyldes hvor de er i en prosess i forhold til å bearbeide tidligere opplevelser... eller dem bare stenger ut, legger lokk på det... og prøver å overbevise seg selv om at de er ferdig med det"

En annen Saksbehandleren forsøker å finne en annen forklaring på hvorfor foreldrene med ikke vestlige bakgrunn vurderer å ha opplevd lite belastning:

"Kanskje er det noe med at det ikke er alle som faktisk har opplevd så mye forferdelig, at vi har lært og tatt for gitt at for eksempel de fra Irak, at samtlige har opplevd forferdelige ting, eller Afghanistan. Men i realiteten har vi sett eller opplevd at dem, mange som klarer å komme seg ut av de landene, er ressurssterke og dermed skjermet fra det verste. Så det kan være det også."

En annen barnevernsarbeider mener at de ikke-vestlige foreldre, og ikke minst barna deres, har kanskje vært gjennom så tøffe prosesser at de ikke klarer å ta tak i det som har skjedd tidligere, i tillegg til at disse opplevelsene kan være alvorligere enn det som har skjedd de siste årene. En barnevernsarbeider sier:

”Ja, mange kommer fra krig, nød. Det er helt klart at det kan være deres tolkning at ”her vi har nok mat, vi har hus, vi har trygghet...” Men mange av dem har jo et savn, en lengsel og en sorg over det tapte, men at det er ikke sånn konkrete hendelser”

En annen mener at for mange med innvandrerbakgrunn kan det være en forbedring uansett etter ankomst i Norge:

”Det er noe med hva de sammenlikner med. Noen sier at jeg er kommet til Norge, her er det fred og trygghet, men så sliter de psykisk på grunn av klima, avstanden til kulturen. Men det kan ikke sammenliknes med det de har opplevd tidligere.”

Videre mener barnevernsarbeideren at det er forskjell mellom innvandrere ut fra deres oppholdsgrunnlag i Norge. Han sier følgende:

”Ut fra de erfaringene jeg har, kan det hende at du får ulike svar hvis du spør asylsøkere eller overføringsflyktninger. Forskjell mellom asylsøkere og overføringsflyktninger. Dem er forskjellige og forholder seg ulikt også i forhold til fortiden. De, (overføringsflyktninger), tar ikke oppgjør med fortiden. Skal man jobbe med de tidligere erfaringer som kan gi utslag i barnas atferd, så må man snakke om det, men det er ikke ofte foreldre er villige til ”å rote opp i ting”. Men jobber du med en asylsøkerfamilie som trenger hjelp, kan de være villig til å snakke om det som skjedde i hjemlandet. Det kan hjelpe dem å ha det bedre med seg selv, samtidig som saken deres blir behandlet, at de forteller det er med på å bekrefte deres historie i forhold til Utlendingsdirektoratet, mens overføringsflyktninger er ferdig med det. De får oppholdstillatelse i Norge og vil ikke snakke mer om det som har skjedd, vil bare se fremover, men det er jo slik at ”spøkelset er inni skapet og kommer frem innimellom”.

En annen type forskjell som blir presentert er at foreldre kan forholde seg til slike spørsmål ulikt ut fra hvor lenge de har bodd i Norge og hvor integrert de er i det nye landet:

”Samtidig så har du dem som har bodd her såpass lenge at det å bearbeide opplevelser er en naturlig prosess, for det er en del ting som er tabu for noen av dem som kommer hit. Det å gå til psykolog for eksempel. Men her forstår dem at det er viktig å få hjelp til sånne”.

8.4. Om utfordringer i arbeid med innvandrerfamilier i barnevernet

Jeg spurte barnevernsarbeiderne om hvilke utfordringer de hadde/møtte i arbeid med innvandrerfamilier. Her sies det at disse familier strever med de samme utfordringene som norske familier: De strever med grensesetting, manglende eller dårlig kommunikasjon, arbeidsledighet, mye mistilpasninger i forhold til majoritetskulturen og barn som integrerer seg fortere enn foreldrene blant.

Barnevernsarbeidere forteller om mange utfordringer i arbeid med innvandrerfamilier. De sier at man jobber på samme måte, men at det som er utfordrende er det kulturelle perspektivet. De sier dette er viktig å ivareta. En barnevernsarbeider sier:

”Å sikre at de forstår hva jeg er bekymret for, jobbe med å få en forståelse, ikke bare aksept for at vi er bekymret, skolen er bekymret, men en forståelse for hvordan man er bekymret, at de tar en del av disse bekymringer, fordi jeg ser at mange strever med å få foreldrene til å forstå at dette skal vi jobbe sammen med for å motvirke dårligere utfall”.

Denne utfordring synes jeg berører alle foreldrene i kontakt med barnevernet uansett bakgrunn, men den sier noe om at det kan være en utfordring å få til en felles forståelse av hva saken gjelder.

En saksbehandler mener at den største utfordring er at disse foreldrene og deres familier har sammensatte hjelpebehov som må dekkes av ulike instanser:

”Jeg synes det mest utfordrende er at dem har en så sammensatt problematikk som krever innsats fra flere hold og at vi i hjelpeapparatet er så fragmentert at vi samarbeider med så mange andre. ... Vi burde heller ha innsats samtidig... og det er ... det synes jeg er den størst utfordringen”.

Alle 4 barnevernsarbeidere mener at den første utfordringen er tid og ressurser. Uten det blir det vanskelig å arbeide med familiene. Dette står i motsetning til de tidligere nevnte utfordringene, men virker som et viktig element for å få til et godt samarbeid med innvandrerforeldrene.

En saksbehandler sier:

”En utfordring er jo at vi har ofte lite tid... til å bruke på å forklare, å trygge på, å bli kjent”.

En annen sier:

”Skal man få til et godt samarbeid, så må man bruke mer tid. Så det vi trenger mer av det er tid”.

Kommunikasjon, språk, systemforståelse blir også nevnt her som elementer som kan fremme eller hemme arbeidet med familiene. Hva man legger i de ulike begreper og hvilket forhold man har til offentlige instanser er forskjellig. En barnevernsarbeider sier:

”Det er mye med begrepsforståelse, hva vi legger i de ulike begrepene. Voldsbegrepet for eksempel, må nyanseres, spesielt i barnevernssaker. Men andre problemstillinger som jeg assosierer med de ikke-vestlige er forståelse av Politi og offentlige myndigheter. Så er det en sånn komplisert oppbygning av velferdsstaten i Norge. Det er ulike tjenester. Kun i liten xx kommunen, er det mange enheter som definerer seg som Barne- og familietjenesten. Det er ikke lett å henge med, spesielt for de som ikke har den samme kulturelle bakgrunn, språk... De har problemer med å forstå hvem er tiltak, ungdomsenheten, hvem er forvaltning, barneshuset, barnas stasjon... med mer”

Utfordringer ligger ikke bare på foreldre og deres familier. Saksbehandlere sier noe om at systemet, altså det offentlige hjelpeapparatet også kan representere en utfordring i arbeid med familiene. Mange endringer i systemet, altså omorganiseringer og samarbeid mellom ulike instanser kan være svært utfordrende.

Mange av de utfordringene som er beskrevet kan gjelde alle familier uansett bakgrunn. 2 av barnevernsarbeiderne mener det er store utfordringer også i arbeid med etniske norske familier. I tillegg til ovennevnte utfordringer mener barnevernsarbeidere at velferdsstaten er blitt til en sovepute for mange, en mentalitet som fort kan gå i arv. Han sier:

”Jeg treffer veldig mange etnisk norske familier som har vært avhengig av det offentlige hjelpeapparatet i mange, mange år. Kanskje går det i generasjoner, at det faktisk er blitt en kulturell arv å leve eller være avhengig av velferdsstaten. Også den norske forståelsen av ens rettigheter i forhold til velferdsstatens Norge. Dem er snar til å banke i bordet, å stille krav... og har nesten en uforskammet holdning til offentlige tjenester... at de tar det for gitt at de skal få ulike tjenester... det er en kjempeutfordring”.

Ifølge denne barnevernsarbeideren virker det som om mange etnisk norske foreldre har glemt deler av det gamle ordtaket: *”Gjør din plikt, krev din rett”*.

8.5. Om foreldrenes opplevelse av kontakt med barneverntjenesten

8.5.1. Den generelle opplevelse av kontakten

Som det kommer frem i første del av analyse, har foreldre opplevd kontakten med barnevernet ulikt. Mange var fornøyde med hjelpen av ulike årsaker og andre var misfornøyde. Redsel, skepsis, uvitenhet ble mange ganger trukket frem av informantene. Mange barnevernsarbeidere er enige i hvordan foreldrene vurderer kontakten med barneverntjenesten. En av dem setter spesielt fokus på de av foreldrene som selv har tatt kontakt med barnevernet og sier:

”Ofte, når foreldrene tar kontakt selv, er dem også helt overbevisst om at det er barna som trenger hjelp. ”Det er noe galt med barnet mitt”. Det er veldig få som ringer og sier: ”Jeg er en dårlig forelder, jeg trenger hjelp... eller så blir barnet mitt skadet”. Det er ikke så mange som tenker sånn, og det handler litt om skam. Samtidig er man kommet litt lenger i prosessen enn noen som får en melding. Klart det handler om å få informasjon, å være forberedt... og det her med forutsigbarhet... så det er helt naturlig å få sjokk når man bli fratatt barnet sitt eller en så stor inngripen”.

Videre sier en av barnevernsarbeiderne at det kan være ulike oppfatninger av hva familien trenger hjelp til:

”Ting tar jo tid før vi i det hele tatt kommer inn ... og det er ikke sikkert at vi nødvendigvis er enige om hva det er behov for. Dem kan ha tanker om at får dem bare en fritidsaktivitet, så er vi fornøyd. Men det er ikke det vi tenker at vi skal bidra med. Da vil det nok bli sånne opplevelser... og det tenker jeg noen ganger så vil det være fordi foreldre ikke vil kjenne på hva som er utfordringer. Dermed stenger dem av og vil ikke være med på noe annet enn å si at jeg ba om det men fikk noe annet eller jeg fikk ingenting”.

Denne beskrivelsen kan fort føre oss til å si at det virker som om barnevernsarbeidere opererer med ulike forståelser eller diskurser av hva hjelpen innebærer. En kan lure på hvem som trekker det lengste trådet. Derfor sier en av barnevernsarbeiderne at det ikke skal være foreldre eller ansatte sin forståelse av hjelpen som er viktig, men barnas. Man må se på hva barnet trenger og ta det derfra. Her kommer ”barnets-beste prinsippet” til uttrykk. Saksbehandlernes forklaring stemmer med Fauske sin, slik jeg nevnte det i forrige kapittel. Fauske hevder at foreldre kan ha andre forventninger til barnevernet som serviceinstans enn det barnevernet selv oppfatter som det rent barnevernfaglige fokusområde (Fauske m.fl., 2009).

”Barnevernsprinsippet” løser ikke nødvendigvis problemet. Man må også tolke hva barnet sier – og hvem har rett tolkning? Foreldrene eller barnevernsarbeideren?

8.5.2. Den spesielle opplevelse av kontakten, slik foreldrene vurderer den

Barnevernsarbeiderne fikk lese gjennom noen utsagn om foreldrenes opplevelse av kontakten med barneverntjenesten. Dette gjorde så sterkt inntrykk at en sa:

”Så ekkelt, trassig å høre på... så trist... jeg kjenner det i magen”

Mange av barnevernsarbeidere håper slike opplevelser kun oppstår i krisesituasjoner, men sier samtidig at offentlige ansatte har en jobb å gjøre for å bli bedre, uansett situasjon.

”Da tenker jeg at når dem(foreldrene) er redde, så kan det jo hende at folk forklarer uten at dem bli hørt eller dem oppfatter rett og slett ikke det som bli sagt. Og da blir utfordringen vår å greie å sjekke ut hva dem(foreldrene) har fått med seg eller ikke ... Og så er det jo sånn med kriser, hvis det er sånn at barna skal hentes, så må man nok prioritere hva som er viktigst. Skal man gjennomføre jobben eller skal man også ta hensyn til den voksne som er i krise. Jeg tenker at vi er blitt mye flinkere til å i hvert fall tenke på, når vi planlegger å gjennomføre, at vi skal ta i vare på foreldrene også... men gjerne at noen andre må ta den biten ... at vi tar kontakt med andre. Så spørsmålet er jo bare om de andre som hjelper til, er dem godt nok kjent med hva barnevernet driver med? For det må jo være det mest forferdelige av alt i hele verden at noen kommer og henter dine barn uten at du har en anelse for hvorfor og hva. (...) Du kan jo si at noe er på en måte forsvaret(...) men hvis det er reelt at ingen faktisk har gjort den innsatsen for at de i det hele tatt ... sjekket med foreldrene hva dem har

oppfattet, da er det overgrep og tragisk og trist ... For du (forelder) sitter der etterpå og noen har hentet barna dine og du forstår ingenting... At dem både har mulighet til å gjøre det, hvorfor dem gjør det og... ingen anelse om du skal få dem tilbake, hvor skal dem... det må være helt grusomt”.

Mange informanter ga uttrykk for å mangle kunnskap om systemet og hvordan offentlige tjenester fungerer. Etter mange omorganiseringer i mange av landets kommuner kan dette virke forvirrende for veldig mange: Hva er Barne- og familietjenesten, hva er barnevern, barnehage, helsestasjon med mer. Her mener barneversarbeidere at det er viktig å gjøre seg forstått og bruke den rette måten å forklare ting på:

”Vi kan sikkert fortelle opp og ned, men vi vil ikke bli hørt, men spørsmålet er jo om vi kan gjøre det på en annen måte (...) Når vi kommer i kontakt med dem, spørre dem hva har de oppfattet nå og hele tiden sjekke ut hva dem har fått med seg, tegne skrive... Lage mål for forklaringer hver gang vi er i kontakt, sånn at det blir lettere for dem å oppfatte...”.

Mange barneversarbeidere mener at selv om akutte situasjoner gir lite rom for variasjoner, så kan man bli flinkere til å *gjøre* seg forstått eller i det hele tatt formidle budskapet. De mener det er også viktig at foreldrene blir ivaretatt gjennom en slik prosess.

8.6. Om foreldres samlede erfaring med barnevernet

8.6.1. At hjelpen varierer med hvem du har som saksbehandler

En ting mange foreldre her sier noe om er hvor viktig saksbehandler er i den prosessen. De mener at hjelpen de får varierer med hvem de får som saksbehandler. De viser til eksempler hvor den første saksbehandler hadde forståelse for deres situasjon, mens den andre ikke hadde det, eller omvendt. Barneversarbeiderne er ikke overrasket over foreldrenes opplevelse og deler gjerne den samme oppfatning. En sier:

”Jeg tror at det største problemet er antall stillinger barnevernet i dag, manglende ressurser. En del saksbehandlere blir fort utbrent og dermed blir det en del utskiftning av saksbehandlere”.

En annen sier:

”Ja, sånn er det og sånn vil det være at det er stor utskiftning av saksbehandlere... og vi har ikke nok ressurser, vi har ikke nok tid. Det er beklagelig, men jeg tenker at systemet må forbedres...”.

At foreldrene opplever at saksbehandlere har ulik kompetanse i sin yrkesutøvelse mener saksbehandlere stemmer godt. Saksbehandlere mener det ikke er noe ideell situasjon for noen av dem. De viser samtidig til stor utskiftning blant ansatte og har forståelse for at det er belastende for familiene. En sier:

”... Det er ikke gunstig for oss å drive å overta saker som har hatt 3 saksbehandlere tidligere og så skal man inn og... bruke mye tid å få komme inn, og dem blir litt mer skeptisk for hver gang”.

Med ”dem” mener saksbehandlere foreldrene eller familiene generelt. De mener godt barnevernsarbeid innebærer åpenhet, tydelighet og forutsigbarhet. En sier:

”Å komme i dialog med familien er viktig, skape en forståelse... At man som saksbehandler gjør det man skal gjøre i forhold til barnas trygghet og sikkerhet og fokus på barnets beste. Men foreldrene må få informasjon, det må være åpenhet, tydelighet og forutsigbarhet...”.

Dette stemmer med funnene fra HIO-rapporten nr 20 fra 2004. Sosialfaglige ansatte ble spurt om deres erfaringer med flerkulturelt barnevern. Om kompetansebehov svarte informantene at det ikke er tilstrekkelige med en 3-årig utdanning for å kunne utføre sitt

sosiale arbeid, spesielt med ikke-vestlige innvandrerfamilier på en god måte (Rasmussen, 2004). Det er viktig at utdanningssystemene også følger godt med utviklingen i barnevernet og tilpasser utdanningstilbud og pensum. Dette for å kunne ivareta bredden i brukere representert i barnevernet. At stadig flere og flere barn med innvandrerbakgrunn er i kontakt med barnevernet, mener Rasmussen sier noe om behovet for et tilrettelagt utdanningstilbud.

Horverak og Gjedrem setter også stort fokus på kunnskapsutvikling i den kommunale barneverntjenesten. De har i sin fagartikkel intervjuet barnevernsarbeidere om temaet. Horverak og Gjedrem hevder at selv om mye tyder på at mange barnevernsarbeidere er opptatt av å få mer kunnskap og lære mer av aktuelle teorier og forskning, gjenstår det mye arbeid. Konklusjonen deres er at det trengs en tydeligere organisasjon med tydeligere ledelse som kan ivareta ansatte i organisasjonen. Dette vil kunne gi en trygghet i yrkesutøvelsen (Horverak og Gjedrem, 2010).

En annen grunn til mer kompetanse i barnevernet er relatert til familiens sosialstatus. Ikke alle familier i kontakt med barnevernet er fattige. En gruppe som utfordrer ansatte er de såkalte "høystatusfamilier". Det viser seg å være en klientgruppe som setter barnevernsansatte og deres faglighet på prøve. Denne gruppe foreldre kan gjennom sin sosial status påvirke beslutningsprosessen i barnevernet. I en fagartikkel "*Underdog*"? *Barnevernsarbeideres erfaringer fra å møte høystatusfamilier*" tar Heggem Kojan for seg denne debatten. Hun hevder i sin konklusjon at økt kunnskap om betydningen av klasse og sosial status vil kunne øke bevisstheten for barnevernsarbeidere når de skal verne eller støtte barn i høystatusfamilier. Dette fordi funnene som hun har gjort viser at barnevernsarbeidere ikke klarer å se forbi foreldrenes sosial status når de utreder en sak (Kojan, Bente Heggem, 2010).

8.6.2. At tiltakene avsluttes altfor tidlig

Veldig mange foreldre opplever at hjelpen de får fra barnevernet avsluttes altfor tidlig. De mener at tiltak som virker, ofte, blir avsluttet selv om de fortsatt trenger den hjelpen. En kan spørre seg om barneverntjenesten jobber mot sin egen hensikt. Noen barnevernsarbeidere har forståelse for foreldrenes frustrasjon. De opplever på deres side at økonomi, tid og arbeidspress gjør at tiltak avsluttes for tidlig:

”Jeg er ikke overrasket over svaret. Vi får jo stadig beskjed om å redusere antall institusjonsplasser eller plasseringer. Dessverre kan vi ikke innvilge avlastning lenger. Alle slags forebyggende tiltak nedbygges aktivt. I vår kommune, i løpet av de siste 2 årene, har vi mistet mange enheter innenfor det forebyggende barnevernet og det er en tendens, antar jeg, som går over hele landet”.

En annen barnevernsarbeider viser til modellen ”bestiller – utfører”. Her avsluttes saken på Forvaltning, slik at Tiltaksenheten kan følge opp familien. Utfordringen her er at ”*Tiltaksenheten ikke har midler til å sette inn kompensierende tiltak, og da kan foreldrene si at det gikk jo så bra, men så ble det avsluttet for Tiltak har ikke midler til å kompensere i familien”.*

8.6.3. Om behov for et objektiv kontrollorgan

Mange informanter ga uttrykk for at det trengs et organ som skal være objektivt i barnevernssaker. Dette fordi foreldre opplever at barneverntjenesten eller ansatte dekker sine feil for så å legge ansvaret på foreldrene.

Her sier barnevernsarbeiderne seg enige med foreldrene. De ønsker det samme og viser til at det allerede finnes fylkesmannen som klageinstans og fylkesnemnd for sosiale saker i saker om omsorgsovertakelse.

En barnevernsarbeider viser til et liknende overordnet organ i forhold til sakkyndige utredninger og opplever det som kjempenyttig. Kvaliteten i arbeidet er sikret og det er like viktig at barneverntjenesten gjør det samme og får til kontroll- og kvalitetssikring i eget arbeid.

En saksbehandler mener at det kan være en innebygd høy terskel for å innrømme feil for barneverntjenesten og sier videre:

”Jeg tror det gjenspeiles og kan sammenliknes med politikk. Når de tar en avgjørelse, så blir det vanskelig for dem å snu. For eksempel når det besluttes å lage en bomring, blir det vanskelig for politikere å snu etter å ha investert mye tid og penger. Det samme gjelder i barnevernet... Jeg tror barneverntjenesten har problemet med å snu. Men selvfølgelig mener jeg at det er like viktig at vi kan si nei, når vi har feilvurdert og trekke saken... det er like viktig som om vi skal fremme en sak for omsorgsovertakelse. Det kan også stilles spørsmål i forhold til hva vi signaliserer når vi blir så lei oss etter å ha tapt i nemnda. Det er klart saker er forskjellige, men det er grunn til å stille spørsmålet, er det sånn at vi forventer å få medhold hver gang vi er i nemnda?”.

Alle 4 saksbehandlerne mener at foreldre bør informeres mer om klagemuligheter på saksbehandling til fylkesmannen. 2 barnevernsarbeiderne mener også at kontroll kan ivaretas gjennom at man er to saksbehandlere i en sak og kan inneha ulike roller, men at uansett så er struktur i jobben viktig og kan være løsningen her. En annen barnevernsarbeider mener at, i tillegg til fylkesmannen og fylkesnemnd, så bør enhver

saksbehandler etterstrebe å gjøre en så god jobb som mulig. Ansvar legges på enheten som skal finne ut hvordan man skal få til dette:

”... Det er i vår interesse å opptre på en måte som gjør at vi yter god nok sørvis til at folk føler seg ivaretatt... at dem opplever at dem har tillit, blir sett... får hjelp, blir møtt på ting... For det er kun dem som har behov for hjelp som skal ha hjelp.... Det optimale må jo være at vi ønsker at vi kan yte såpass god sørvis at folk føler at dem ikke har behov for flere organer enn fylkesnemnda eller fylkesmannen”.

I foreldrenes utsagn ligger også frykten for barnevernets dobbelhet: hjelper og kontrollør. De mener det er vanskelig med tillit når hjelperen også er den som skal kontrollere deg. Mange blir derfor mer på vakt, redde og forvirrede av dobbelheten. Her mener noen barnevernsarbeidere at det er forskjell på hvordan foreldre reagerer. Deres opplevelse er at foreldrene som får bistand fra barneverntjenesten gjennom ulike hjelpetiltak ikke nødvendigvis vil få den frykten. De legger til at mye her ligger i kommunikasjon som nøkkelord. En sier:

”Fordi vi skal jo aldri gå inn og overta omsorgen for noen som ikke har behov. Det er kun for dem som har behov. Og så må vi være tydelig på barnas behov og hva er det dem ikke får dekt så lenge dem bor i den familien. Og så må vi også være tydelig hele veien da, for vi prøver jo alltid noe først, de aller fleste ganger i alle fall”.

Ansatte sin opplevelse av eget arbeid kommer tydelig fram. De mener det ikke er lett å være både hjelper og kontrollør i arbeid med familier:

”Fordi at en ønsker i utgangspunktet å hjelpe sånn at dem skal greie seg selv, men hvis dem ikke vil eller ikke greier å mestre det, så blir vi den kontrolløren. Så lenge man har greid å ha fokus på barnet og de behovene barnet har.. og greier å snakke om det, være tydelig på det, så gjør vi kanskje en bedre jobb også i forhold til foreldrene for at dem skal forstå hva er det vi kommer og holder på med. Tar vi oss bare til rette, har dem ingen rettigheter dem. Jo, dem har i utgangspunkt rettigheter, men barna har også rettigheter. Og vi må se, sørge for at barna får dekt sine rettigheter. Og så er det også hvordan vi

snakker om det, så vi har kanskje mye mer å gå på når det gjelder kommunikasjon enn vi har vært til nå”.

Irene Levin kaller dette det tredje spenningsfeltet i sosialt arbeid. Hun mener hjelp og kontroll brukes av sosialarbeideren for å unngå at det skjer overgrep i forhold til barn. Levin hevder videre at maktaspektet er så innebygd i disse relasjonene ”bruker – hjelper” at det ikke går an å minimalisere dilemmaet dobbeltheten fører med seg. Hun hevder at som hjelper har sosialarbeideren makt og som kontrollør har sosialarbeideren makt (Levin, 2004).

8.7. Om kultur og kultursensitivitet i barnevernsarbeid

Ut fra helheten i denne oppgaven synes jeg det er interessant å reflektere rundt dette med kultur og kultursensitivitet i barnevernsarbeid. Derfor spurte jeg barnevernsarbeidere om hvilket barnevern de ønsker seg, om de mener at barnevernet skal være kultursensitivt eller sensitivt i det hele tatt i arbeidet med familier.

2 av 4 barnevernsarbeidere mener det er viktig å øke kultursensitiviteten i barnevernet for å unngå en del feil. En sier følgende:

”Det viser seg at vi kan unngå å gjøre alvorlige feil ved å bruke ekstra tid til å forstå eller få til en felles forståelse ... Hvis det er kulturelle forståelser det henger seg på... at vi liker å si høyt at ”dem bor i Norge og skal forholde seg til norske loven”... det har jeg ikke noe problem med å slå meg til det, og si at, ja, det stemmer, norsk lov gjelder for alle som bor i Norge. Helt greit, men det er ikke noe unnskyldning til å ikke prøve ekstra, å bruke andre typer tiltak, å hjelpe dem som ikke forstår... til å forstå. For det er ikke veldig konkret heller. Det at man bor i Norge er ikke godt nok. Noen som blir sagt dette blir mer fornærmet enn hjulpet. Hvis et barn lever i et forhold der foreldrene sliter med traumer og har psykisk plager, men kommer fra en kultur der det ikke snakkes om i det hele tatt, der er det en investering å bruke litt ekstra tid. Å få dem til å akseptere noen form for utredning, behandling, det mener jeg er ivaretagelse av barnas beste ...”

Den samme barnevernsarbeideren opplever ikke at dagens barnevern ivaretar dette og sier videre:

”Nei, det går altfor fort i svingene. Vi har ikke tid, rett og slett. Det er kjempe synd. Jeg tror jeg har arvet flere saker der det har vært plasseringer som senere har gått greit med hjemmebaserte tiltak. Hvorfor har det gått greit? Det er forskjeller der. Jeg tar det ikke på skuldrene mine at det er jeg som saksbehandler som har fått det til, men jeg tror dagens muligheter er større enn tidligere. Det handler om tid og nok av tid.”

Tar man en utvidet kulturbegrepsforståelse gjelder denne sensitiviteten alle folk med ulik bakgrunn og utgangspunkt. Man skulle tro at barnevernsarbeidere assosierer kulturbegrepet bare til de med innvandrerbakgrunn. Kultur er jo mye mer enn bare etnisk bakgrunn. En annen barnevernsarbeider er litt mer nyansert i sin fremstilling av hva sensitivitet bør handle om:

”Jeg tenker sensitiv i den forstand at en saksbehandler må skjønne hva det innebærer, men ikke sensitiv i den forstand at man tillater noe annet fordi at en kultur... altså vi snakker om kultur... hvis vi greier å snakke om barnets beste... og ordlegger oss på og ha fokus på det. Hva er det barnet trenger? Så kan vi ta høyde for at foreldre med den kulturen, ikke nødvendigvis har lært eller ikke tenkt eller ikke har forutsetninger for å forstå at i vår kultur så er det noe annet som gjelder... og da må vi også være sensitive i den forstand at foreldrene også må ha muligheten og tid til å kunne endre, hvis barnet har behov for at det skal endres. I den forstand må vi være sensitive. Men vi skal ikke være sensitive på den måten at vi sier at i utgangspunktet har barnet noen behov, men så lenge denne kulturen er slik, så tillater vi at barna har andre behov eller ikke får dekt de behovene dem har. Det kan ikke vi i barnevernet”.

En kan spørre seg om det er sånn at det er mye fokus på kulturen. Her mener noen barnevernsarbeidere at man kan ikke bare styres av foreldrenes bakgrunn, det være seg psykisk helse, utdanningsnivå, etnisk opprinnelse og andre sosioøkonomiske faktorer. Dette fordi at barna må bli ivaretatt ut fra det de trenger. En sier:

”Man skal for eksempel lage en liste av ”hva trenger det barnet”. Så må vi se på hva er utfordringene til foreldrene, er det noen av de tingene der vi kan gjøre noe med. Og så må vi jo snakke med foreldrene sånn at dem er med og ser. Og så må dem har tid til å fordøye det vi sier og ser for å se om dem har muligheten til å gjøre en del endringer selv. Og hvis det ikke er mulighet for endring, så må vi og si noe om... da beklager altså, men da må barnet ditt få det en annen plass. Og så må dem være med på den dialogen og fordøye, selv om det kan være mye motstand da. Men jeg tenker den sensitiviteten må være ut fra hvis foreldrene får til en viss endring selv, så må dem først bli klar over hvilke endringer dem må gjøre og som dem kanskje må ha noe hjelp til”.

Regjeringen har de siste årene økt satsingen på et mer kultursensitivt barnevern. Derfor har Barne- og likestillingsdepartement introdusert, siden 2008, den såkalte mentorordningen ”Nattergalen” for å styrke kultursensitivitet i barnevernet ved at studenter ved barnevern- og sosialfagutdanningen får bedre kunnskap om barn og familier med minoritetsbakgrunn. (regjeringen.no, 2010-11-10). Gjennom denne ordningen skal mentorene, altså studentene, få bedre innsikt i barn og deres familiers hverdag for så, å best mulig kunne hjelpe dem som sosialarbeider.

9.

SAMME MÅL, MEN FORSKJELLIGE UTGANGSPUNKTER? AVSLUTTENDE REFLEKSJONER

Et viktig formål med denne oppgaven var å få mer kunnskap om foreldrenes ulike erfaringer og opplevelser med barnevernet. Jeg har tatt for meg hvordan foreldre med ulik bakgrunn opplever kontakten med barnevernet, hvordan vi kan forstå disse opplevelsene, og hva som er de vanligste forklaringene på disse opplevelsene. For å få svar på dette har jeg tatt utgangspunkt i en survey ("*Det Nye Barnevernet*") gjennomført i fire regioner i Norge, hvor over 700 foreldrene har svart på spørsmål knyttet til deres kontakt og vurdering av barneverntjenesten. I lys av teori har jeg drøftet hvordan en kan forstå de ulike opplevelsene og tendensene som kommer fram i surveyen. Underveis i analysen så jeg behovet for å snakke med barnevernsarbeidere, innhente deres tolkning av foreldrenes opplevelse og erfaring med tjenesten samt noen refleksjoner rundt egen praksis.

Selv om studien tar utgangspunkt i foreldrenes opplevelse og erfaring, ønsker jeg å reise noen sentrale spørsmål som springer ut av studien. Et svar vil alltid kunne lede til nye spørsmål. I den grad jeg har funnet noen "svar" i denne studien, vil også nye problemstillinger komme til overflaten. Min hensikt er ikke å svare, men å bidra til en større forståelse for hvordan foreldrene opplever kontakten med barnevernet. Samtidig har barnevernsarbeidere gitt noen mulige forklaringer på hvordan de jobber, samt deres tolkning av foreldrenes opplevelser. Gjennom større innsikt og forståelse for hvordan foreldrenes situasjon er, sitter jeg igjen med nye spørsmål. Spørsmål som vil være viktige å problematisere for å bedre kontakten og samarbeidet mellom foreldrene og barnevernet.

I avslutningen av studien vil jeg drøfte følgende tema:

- Foreldreskap i barnevernet
- Hvordan håndtere den hjelpe- og kontrollrollen som barnevernet har?
- Kunnskapsutvikling i barnevernet: hvem har ansvaret?
- Hvordan de ulike diskurser i barnevernet kan påvirke arbeidet (språkets betydning)
- Kultursensitivitet eller et sensitivt barnevern?

9.1. Hvilken plass har foreldreskap i barneverntjenesten?

Rød Larsen og Thomsen hevder at foreldreskapet vil inneholde elementer av improvisasjoner, læring og eksperimenter, og den enkeltes kompetanse og sikkerhet vil forhåpentligvis øke med tiden (Rød Larsen og Thomsen, 1994). Deres poeng er at det ikke finnes konkrete oppskrifter på hva man bør gjøre som foreldre i gitte situasjoner. Dermed blir oppgaven med å definere idealene for foreldreatferd mer eller mindre et privat prosjekt. De tar utgangspunkt i at det i større grad er fokus på hva foreldre ikke bør gjøre i barneoppdragelse, altså det negative bildet er mer i fokus enn idealene, når man drøfter "vårt moderne foreldreskap".

Fauske hevder i sluttrapport av fase 1 i "Det nye barnevernet" at den nye tendensen i barnevernet er at barnevernet karakteriseres som en familieorientert tjeneste som svarer og imøtekommer behov hos barn og foreldre (Fauske m. fl., 2009). Hjelp til familiene er mer av forebyggende karakter, og dette gjelder både barn og voksne i familien. På denne måten skapes det en nyansering av foreldrerollen, forventninger knyttet til den og barnevernsarbeid. Er man inneforstått med denne beskrivelsen, ville samarbeid med barneverntjenesten vært bedre.

- Fokus på foreldre eller barna? Ja takk begge deler

Etter lov om barneverntjenester skal barnevernet sette barnet i fokus. Foreldrene selv har i denne studien også vært opptatt av at barnevernet skal ha fokus på barna. Dette kan reise spørsmålet i hvilken grad dette perspektivet forenes med foreldreskapet. Flere foreldre i denne studien opplever at saksbehandler i barnevernet ikke tar dem på alvor, ser ned på dem, mangler empati med foreldre eller antar at foreldre har ansvar for barnas problemer. Manglende empati og kontakt med foreldre kan forklares med at foreldre ofte blir tillagt et stort ansvar når et barn utvikler problemer (Sandbæk, 2000). Men det kan også være at en for tett relasjon til foreldrene gjør det vanskelig for saksbehandleren å gå inn for en omsorgsovertakelse når det er nødvendig og helst satse for eksempel på hjelpetiltak. Dette ville verken gagne barna eller familien i sin helhet. Barna risikerer rett og slett ikke å bli

sett. Funnene fra min undersøkelse viser at det er ulikt hvordan foreldrene vurderer innsatsen fra barnevernet. En del mener at barnevernet i liten grad tar hensyn til barna i familien. De mener blant annet at foreldrene trekkes frem og fokuseres mer på enn barna. Andre mener at barnas hjelpebehov ikke blir hørt og sett, men at fokuset blir på foreldrenes problemer. At foreldre har utfordringer hindrer dem ikke i å være gode foreldre for sine barn. En bør heller spørre seg om omsorgssituasjonen for barna er tilfredsstillende. En annen gruppe foreldre opplever at barna får hjelp gjennom foreldrene sine. Dette er en mer forebyggende arbeidsmåte med familien i fokus, noe som også er en del av barnevernets satsingsområde.

Det blir ofte påstått at barnevernet er mer ”voksenvern” enn ”barnevern” eller er mer familieorientert enn beskyttelsesorientert. Sagt på en annen måte, var barnevernet mest opptatt av å hjelpe foreldre til å klare seg enn hva situasjonen gjorde med barna. Tidligere undersøkelser viser også til at barnevernet har et sterkt fokus på foreldre med sterkt fokus på forebyggende tiltak (Backe-Hansen, 2001, Sandbæk, 2000, Fauske m.fl., 2009).

Et gjennomgående trekk ved mitt datamateriale er at foreldrene opplever og vurderer selv å mestre foreldrerollen godt. Mellom 78 og 90 prosent av informantene vurderer å mestre foreldrerollen godt, dette uavhengig av kultur og etnisitet. Men foreldrenes egen vurdering får en annen fortolkning når barnevernsarbeidere blir bedt om å tolke den. Barnevernsarbeiderne mener det er en naturlig reaksjon at foreldrene som er eller har vært i kontakt med barnevernet sjelden vil innrømme ikke å mestre rollen godt. De forteller at dersom man hadde spurt andre foreldre uten kontakt med barnevernet, ville bildet av foreldrerollen sett annerledes ut. Mange ville ha innrømmet at de ikke strekker til noen ganger eller å ha gjort feil. Barnevernsarbeidere mener at foreldrenes overveiende gode egenvurdering er et uttrykk for redsel og frykt for barnevernet.

Selv om foreldrene mener de mestrer foreldrerollen, vurderer de også at deres barn trenger hjelp fra barnevernet. Mellom 66 og 72 prosent vurderer at deres barn hadde fått det bedre med ulike barnevernstiltak, mens om lag 27 prosent svarer nei. Ved disse tallene henter barnevernsarbeiderne fram en klassisk årsaksforklaring. De mener mange foreldre legger skylden for kontakt med barnevernet på barna uten å selv se sitt eget ansvar i situasjonen. Barnevernsarbeidernes konklusjon er at det sjelden er barnets

”skyld” alene, men at det er to parter, foreldre og barn, som virker inn på hverandre, noe de mener mange foreldre i kontakt med barnevernet ikke forstår.

Denne studien kan også tyde på at det skjer en definisjonsendring av foreldre, spesielt i de saker der foreldrene ikke føler at deres kunnskap om eget barn blir tatt på alvor. Med definisjonsendring mener jeg at barnevernets blikk bare blir på det som er deres egne mål uten å se de ressurser og den kompetanse som foreldrene besitter. Et fokus som er mer negativt enn positivt. En reduksjon av mor eller far eller begge kommer også fram i de saker der det er fokus på barnets problemer, eller i saker der de opplever at rusmisbruk, psykisk helse, noe som gjør at det ikke blir nødvendig for barnevernet å trekke inn andre aspekter ved foreldreskapet. Foreldrene i min undersøkelse opplever at barnevernsarbeidere antyder at foreldrene har mye ansvar for hvordan barnet har det. Dette opplever foreldre som vanskelig, spesielt de som har bedt om hjelp lenge uten å føle å bli tatt på alvor av barnevernet.

Barnevernsarbeiderne mener også at foreldrenes etniske bakgrunn og kultur spiller en viktig rolle i hvordan de opplever barnets problemer eller utfordringer. Det kom frem at mange foreldre med innvandrerbakgrunn plasserer ansvaret og årsaken i det norske samfunnet og mener de ikke får oppdra barna sine slik de ønsker på grunn av forstyrrelser utenfra. Samtidig sier barnevernsarbeidere at det å leve mellom to kulturer er kjempe krevende.

Foreldrene på deres side er veldig redde barnevernet. De har svært lite forståelse og kunnskap om barnevernet og dets arbeidsmetoder og prosedyrer. Mangelen på kunnskap, redselen og skepsisen kan vanskeliggjøre og forsinke hjelpen til de som virkelig trenger den. Barnevernet bør finne nye måter for å spre kunnskap om tjenesten på. Mange barnevernsarbeidere har allerede funnet en løsning. De bruker mer tid i arbeidet med familiene og mener at tillit og åpenhet er svært viktig i et samarbeid.

9.2. Barnevernets dobbelhet

Sosialt arbeid har to sider, hjelp og kontroll. Barnevernet, sammen med psykisk helsevern og rusomsorgen, har i større grad enn andre deler av velferdsapparatet et kontrollelement (Holm-Hansen m.fl. 2007). Denne studien viser klart denne dobbelheten som ligger i

barnevernstjenestens myndighetsområde. Ulike hensyn kommer i konflikt med hverandre og barneverntjenesten står i et skjæringspunkt mellom hjelp og kontroll. Dette får betydning for samarbeidet med familier som kommer i kontakt med tjenesten eller som har et hjelpebehov, men vegrer seg på grunn av den dobbelheten. Det sier foreldrene i min oppgave. De forteller om redsel for hva som kan skje dersom de ikke gjør slik barnevernsarbeideren forventer. En redsel som for mange fører til for eksempel enda mer rusmisbruk og annerledes reaksjoner enn det som er forventet: rop og fortvilelse, smerte og sjokk med mer. En kan lure på om dette er en selvoppfyllende profeti, dersom reaksjonene blir tolket som nok en bekreftelse på at foreldrene ikke er i stand til å ta vare på barnet.

Det reises spørsmål om andre instanser bør ha ansvar for kontroll/makt delen, noe foreldre og barnevernsarbeidere også etterlyser i mitt materiale. Dette ut ifra de forholdene foreldrene påpeker og som vanskeliggjør både det å ta imot hjelp og den kontroll/makt som følger med hjelpen og som er latent hele tiden gjennom kontakten med barneverntjenesten.

Barneverntjenesten står overfor utfordringer i arbeid og samarbeid med innvandrere og flerkulturelle familier. I Stortingsmelding 17 (1996-1997) står det at barneverntjenestens rolle som både kontrollør og hjelper stilles overfor betydelige utfordringer i møte med familier med innvandrerbakgrunn. Verdikonflikter kan i noen tilfeller oppstå. Jeg sa innledningsvis at mange familier ikke er kjent med barnevernloven og kan ha en annerledes forståelse av hva en god barneoppdragelse og barnets beste innebærer enn det som er normen her i Norge. Dette betyr ikke at den ene måten nødvendigvis er den beste. Man kan lure på om alle hadde vært tjent med en god kombinasjon av begge. Altså, og som det fremkommer i Stortingsmeldingen: *"Barnevernet er ett av de områdene der rammen for det flerkulturelle settes på prøve. Gjennom oppdragelse av barna fører vi vårt verdisyn videre til neste generasjon, og bidrar til å legge grunnlaget for barnas identitet. En åpen dialog må føres der det er behov for nye løsninger"* (ibid, side 74).

Kan et godt samarbeid føre til gode løsninger/tiltak for barn og familier? Ja, det synes jeg og det sier både foreldrene og barnevernsarbeidere i denne undersøkelse. Begge parter sier å være opptatt av at barna skal ha det bra. Barnevernsarbeidere i denne undersøkelsen ønsker å ta utgangspunkt i barns behov for videre arbeid og samarbeid

med familien. At barns behov skal være det sentrale, synes foreldre i mitt materiale er veldig viktig. Foreldrene ønsker jo det beste for sine barn. En bør likevel være forsiktig med generalisering da alvorlighetsgrad er varierende i barnevernssaker generelt. Det som kom tydelig frem gjennom informantene, er utfordringer knyttet til dobbelheten som barnevernsarbeidere forvalter. Dette kan sette tilliten til barnevernet på prøve. Spørsmålet er: Hadde tiltakene iverksatt gitt bedre effekt dersom foreldre hadde fått lov til å senke skuldrene og være seg selv i stedet for å være på vakt hele tiden i frykt for barnevernet? Det kan jeg påstå. Dette ser jeg har sammenheng med forskjellige faktorer. Den ene er at barnevernet og de retningslinjer ansatte jobber etter må anerkjenne og ta hensyn til foreldres kompetanse og ressurser - både når det gjelder egne barn, men også som mennesker. At barnevernsarbeidere i mange situasjoner kommer med ferdige løsninger ivaretar ikke akkurat foreldres ressurser og kompetanse. En kan heller se at utfordringen ligger i å ha felles fokus på samme tid.

9.3. Språk og språkbruk i barnevernsarbeid

Min erfaring gjennom denne oppgaven, samt i egen praksis, er hvor betydningsfullt språket kan være i barnevernssaker, i samarbeid med foreldrene og i utfallet av saken. I sin doktoravhandling snakker Randi Juul om språket som ikke er nøytralt. Språkbruk i barnevernsarbeid kan i mange tilfeller ha stor betydning for sakens utfall. Juul ser også at språkbruket blant offentlige instanser er forskjellig og skiller seg til dels fra foreldrenes (Juul, 2010). Ulike offentlige instanser som barnevern, skole og helsesøstre baserer seg på sitt fag for å beskrive barnet, familien og bekymringen, mens foreldre har fokus på hverdagsbelastninger, og utfordringer.

Man kan lure på om den språklige fremstillingen som noen barnevernsarbeidere benytter kan være med å konstruere barn og foreldrene. Her ligger det også en definisjonsmakt av begrepene som offentlige tjenesteytere ofte sitter med. Selv om man i dagens samfunn fremmer brukermedvirkning, så virker det ennå som at det er majoriteten eller institusjoner, som definerer ordenes betydning. Her oppstår det en mismatch i relasjonen eller samarbeidet mellom foreldre og barnevernsarbeidere. I forhold til innvandrerfamilier beskriver barnevernsarbeidere et todelt bilde: ”vi og dem”. Et ”vi” som har mange betydninger: ”vi” barnevernsarbeidere og ”vi” etniske norske. Mens ”dem” lyder langt

unna. Slike begreper kan bevisst eller ubevisst være med på å skape mer avstand mellom familiene og barnevernsarbeiderne. Begrepene kan være med på å definere hvordan man skal arbeide med familiene. På den andre siden gir også foreldrene uttrykk for sin redsel, frustrasjon, glede, misnøye gjennom måten de ordlegger seg på. Ordene ”snill dame”, ”ung jente” eller ”hun fra barnevernet”, ”en dame” kom uttalige ganger når foreldrene skulle beskrive barnevernsarbeidere.

Som sagt tidligere, skriver, Juul i sin doktorgradsavhandling også om språket. Hun mener barnevernsarbeidere i sin konklusjon av barnevernsundersøkelse fokuserer enten på det ”*avvikende barnet*”, ”*de omsorgssviktende foreldre*” eller ”*den hjelpetrengende familie*”. Dette kan være med på å begrunne barnevernets inngripen (Juul, 2010).

Jeg har selv vært med på å intervjuer mange av informantene i ”Det nye barnevernet”. Det har vært en stor utfordring å gjennomføre intervjuene med tolk, da en kan gå glipp av viktig informasjon og kunnskap. Med utgangspunkt i for eksempel Utlendingsdirektoratet sine retningslinjer for tolkning kreves det at tolken skal ha gode kunnskaper i begge språkene det tolkes i og at vedkommende har innsikt i viktige aspekter og temaer som blir tatt opp under intervjuet. Målet med dette er at tolken raskt skal oppfatte det som blir sagt og kunne gjengi alt på en dekkende og fullstendig måte på det andre språket (www.udi.no). Det er også viktig å kunne gå gjennom de mest sentrale begrepene med tolken i forkant av intervjuet eller samtalen for å redusere faren for misforståelser. Dette gjelder også i arbeid og samarbeid mellom familiene og barnevernsarbeidere. Det handler om å sikre seg at man forstår hverandre ved hjelp av gode og kvalifiserte tolker. Slik barnevernsarbeidere selv beskriver kommunikasjonsproblemet, må vi også tilføye dårlig tid som årsak til at denne kvalitetssikringen ikke blir prioritert. Men det er slik at det er barnevernsarbeiderne som har ansvaret for 1) å forsikre seg om at tolken er forberedt til oppdraget gjennom blant annet begrepsavklaringen. Funnene i denne oppgaven tyder på 2) at misforståelser fra begge sider ofte oppstår 3) når man lar være å bruke tolk eller bruker en uforberedt tolk i samtale med foreldrene.

9.4. Kompetanse og kompetanseutvikling i barnevernet

Både foreldre og barnevernsarbeidere sier noe om behovet for mer kompetente barnevernsarbeidere. Foreldrene mener mange barnevernsarbeidere ikke er kompetente nok til å kunne ta så store beslutninger som kreves i barnevernet. Disse beslutningene kan være med på endre hele familielivet for alltid

Barnevernsarbeidere ønsker også fokus på mer kompetanse i barnevernet. De mener mer kompetanse gjennom videre- og etterutdanninger, ulike kurs og konferanser ville bidra til trygghet i jobben.

Mange høyskoler og universiteter her i landet har nå siden 2008 satset på mer kompetanse innen flerkulturelt barnevern gjennom videreutdanninger og eller etterutdanninger. Målet er at mer kunnskap, altså økt faglig utbytte, skal fremme mer kompetanse for et sterkt faglig barnevern. En evalueringsrapport av videreutdanningstilbud knyttet flerkulturelt barnevern er nå presentert. Evalueringen viser til mange viktige kompetanseområder som barnevernsarbeidere bør ha økt kompetanse på i arbeid med minoritetsfamilier. Det nevnes her tolkebruk, forståelse og kompetanse om kultur, maktrelasjonen mellom majoritet og minoritet, minoriteters perspektiv, verbal og non-verbal kommunikasjon, barneoppdragelse og synet på barndom og familieliv, enslige mindreårige asylsøkere, sensitivitet samt bevisstgjøring rundt egne holdninger og verdier (Thorshaug og Berg (red.), 2010). Det er ikke noe tvil om at mange barnevernsarbeidere har tilegnet seg mye kunnskap på disse områdene, men mye arbeid gjenstår. Selv med en videreutdanning i flerkulturelt barnevern kan en annen utfordring ligge i mulighetene for ansatte å holde ved like og videreføre denne kompetansen i yrkesutøvelsen sin.

Informantene i denne oppgaven forteller om ulik faglig kompetanse blant ansatte i barnevernet. En kan spørre seg hva som er gjort for å bedre disse forholdene. De fire barnevernsarbeiderne som jeg har intervjuet er også enige med foreldrene og kjenner seg igjen i beskrivelsen. De mener det bør satses på mer kompetanseutvikling samtidig som man prøver å beholde de som allerede har den kompetansen, men som slutter på grunn av blant annet store saksmengder i et ellers travelt og utfordrende arbeidsfelt. At kompetanseheving, flere ansatte og gode tiltak for barnevernsarbeidere hører sammen er ikke noe overraskende. Det er ikke noe tvil om at barnevernet er under stort press og

mange opplever behov for betraktelig styrking når det gjelder bemanning. Blikket er mer og mer rettet mot ledernivået, eller mot det politiske nivået i forhold til å innvilge mer ressurser til nettopp dette.

Man kan lure på om en 3 årig utdanning er nok til å kunne håndtere utfordrende, komplekse og sammensatte problemer som de som kommer i kontakt med barnevernet har. Det er uten tvil behov for mer utdanning for barnevernsarbeidere. Arbeidsplasser skal tilrettelegge for det, samt oppmuntre gjennom gode støtteordninger slik at ansatte lettere kan tilegne seg mer faglig kompetanse. En utfordring Nygren mener er relatert til sosialt arbeid som relativt ny fag. Det virker ikke til å være en tradisjon i sosialfaglige arbeidsplasser å satse på fordypning eller mer forskning (Nygren i Fauske m.fl., 2006). Hverdagen og tradisjoner setter en hinder for det. At foreldrene reagerer på ansattes livserfaring og kompetanse er veldig viktig og kan være positivt for feltet slik at behovet blir satt på dagsorden og drøftet.

Skal man til essensen av velferdsstaten ser man nødvendigheten av å ta hensyn til at mennesker er ulike, lever i ulike livssituasjoner og har ulike behov. Damsgaard snakker om ”*offentlig omsorgssvikt*” og om systemer som ikke fungerer. Hun mener barnevernsarbeidere har og føler ansvar for et stort samfunnsmandat som kan være vanskelig å gjennomføre for hver enkelt barnevernsarbeider. Det kan i mange tilfeller føre til en opplevelse av et privat nederlag, en individuell dårlig samvittighet når oppgaven viser seg vanskelig å gjennomføre. Et ekstra fokus her på de nyutdannede med lite erfaring og lite suksess ennå bak seg som bare kan rette blikket mot seg selv, sin mangel på kompetanse når hverdagen på jobben ikke går som forventet (Damsgaard, 2010). Med dette kan man forstå at det er ikke bare brukere av barnevernet som opplever svikt og nederlag fra det offentlige, men også de ansatte selv.

Barnevernsarbeidere så vel som foreldre jeg har intervjuet etterspør mer tiltak rettet mot kompetanseutvikling. Barnevernsarbeiderne på deres side gir uttrykk for 1) en travel hverdag 2) med lite tid til rådighet 3) og altfor mange tøffe beslutninger å ta. De gir også uttrykk for store saksmengder per saksbehandler, en mengde de mener er i overkant av det som er anbefalt av for eksempel Felles organisasjoner (FO) og flere andre.

Mange av våre informanter trekker frem mangel på livserfaring som de mener er viktig å legge til grunn i en barnevernsundersøkelse. I barnevernsfeltet som i alt sosialfaglig

arbeid er skjønnsvurderinger i stor grad til stede. At barnevernsarbeidere selv ikke har erfart livet som småbarnsforeldre, det å takle en travel hverdag som alenemor, uten nettverk eller avlastning, blir av mange oppfattet som en stor mangel i grunnlaget for beslutningen som blir tatt. Foreldre ønsker barnevernsarbeidere med livserfaring, personer som de på noen måter kan identifisere seg med.

9.5. Kultursensitivitet eller et sensitivt barnevern?

Et av hovedmålene med denne oppgaven var å undersøke om det er slik at barnevernet har en lavere eller høyere terskel for å gripe inn i familier etter hvor de kommer fra. De forholdene som informantene her trekker frem gjelder i stor grad alle, uavhengig av etnisk bakgrunn. Selv om en noterer seg forskjeller basert på fødeland, så deler mesteparten av informantene mye av de samme opplevelser og erfaringer med barnevernet.

Foreldrene gir uttrykk for at det kan være krevende for innvandrerfamilier å betale for barnas fritidsaktiviteter og synes dermed hjelp og støtte fra barnevernet er veldig nyttig i den sammenheng. Dette er etter min mening spørsmål relatert til økonomiske forhold, og ikke nødvendigvis til foreldre som omsorgspersoner. Det er forhold som kan gjelde alle med begrenset økonomi, uavhengig av etnisitet.

Barnevernsarbeidere har på sin side tydeliggjort at arbeid med ikke-vestlige familier kan innebære mange utfordringer. De mener at kulturelle forskjeller representerer en stor barriere. Blant annet legger barnevernsarbeidere mye fokus på kultur, men kulturbegrepet har ikke en enkel og entydig definisjon. Det er et bredt begrep som kan defineres på mange forskjellige måter. En har kjønnskultur, alderskultur, utdanningskultur, bygdekultur, storbykultur med mer.

Hvordan man definerer kultur kan gi ulike innfallsvinkler til flerkulturelt barnevern, noe som vil kunne ha stor betydning for hvordan ansatte i barnevernet definerer problemer og tenker løsninger (Holm-Hansen m. fl., 2007)

Hylland Eriksen skiller mellom to ulike retninger når det gjelder å definere kulturbegrepet. Den ene forklarer kultur som det å se seg tilbake, se bakover. Her ses kulturen som "røtter og skjebne". Ved å benytte et slikt kultursyn i barnevernsarbeid vil minoritetsfamilier vurderes i lys av deres kultur fra hjemlandet. Barnevernsarbeidere kan i

slike situasjoner ofte forholde seg til beskrivelser av etniske gruppers kultur som en indikasjon på hvordan barnevernsarbeideren skal forholde seg til innvandrerfamilier med denne kunnskapen som utgangspunkt. Derfor mener Thorshaug og Berg at et slikt kunnskapssyn kan overskygge andre faktorer som kjønn, alder, utdanning, bomiljø, inntekt med mer (Thorshaug og Berg (red.), 2010). En annen retning er mer ”her og nå” relatert. Her kan kultur forstås som det som gjør kommunikasjon og en gjensidig forståelse mulig i en samspillsituasjon. Derfor hevder Thorshaug m.fl. at ” *Med dette synet blir kulturpåvirket av impulser og valg, og innen barnevernsarbeid vil minoritetsfamilier bli vurdert ut fra deres aktuelle utfordringer, og ikke deres bakgrunn*” (Ibid.).

Med alle disse ulike definisjoner, utgangspunkt og retninger kan en forstå at barnevernsarbeidere har en kompleks oppgave og at det er vanskelig å foreta gode beslutninger.

En oppsummering av denne refleksjonen rundt kultur, eller for så vidt sensitiviteten, det spesielle og unike med hver enkelt familiesituasjon kan lyde slik: ”*Hvis kultur er vaner, ideer, forestillinger, tro, holdninger og verdier, er det grunn til å anta at mange norske familier som barnevernet arbeider med, på sett og vis er ”fremmedkulturelle”*” (Holm-Hansen m.fl., 2007).

Spørsmålet blir da: Skal barnevernet være sensitiv i forhold til hver enkelt families utfordring eller blir det en overfokusering på kultur som forklaring? I lys av hele datamaterialet kan man si at det finnes forskjeller blant familiene i barnevernet. De forskjellene er av ulik art. Det finnes kulturelle forskjeller, men det meste dreier seg ikke om det. Vi trenger et sensitivt barnevern som ser og ivaretar individuelle forskjeller, for det er der mye ligger.

Jeg har kanskje ikke klart å besvare alle spørsmål stilt innledningsvis, kanskje finnes det ikke noe enkel svar heller. Å forsøke å finne ut om barnevernet har en lavterskel når det gjelder å gripe inn i minoritetsfamilier kan være en vanskelig oppgave. Spørsmålet får kanskje forbli ubesvart i denne omgang. Samtidig er det som er kommet frem mye støtter behovet for mer kunnskap i barnevernet for å skille mellom det ukjente og det bekymringsfulle. Langt på vei har barnevernet satt kunnskapsutvikling på dagsordenen,

men det trengs mer og økt kunnskap i barnevernet for å kunne møte den brede brukergruppen som barn og deres familier representerer.

Gjennom denne studien ønsker jeg å kunne bidra til en større forståelse for hva foreldrene opplever som vanskelig i kontakt med barneverntjenesten. Gjennom å identifisere forhold som hindrer og fremmer samarbeid, vil man være bedre rustet til å utvikle gode samarbeidsrutiner for foreldre eller familier som er i kontakt med barneverntjenesten. Derfor er sensitivitet et nøkkelbegrep i dagens barnevern. Barnevern og barnevernsarbeidere har ansvar for å forvalte og formidle et sensitivt barnevern i det norske samfunnet. Andre forhold i barnevernet hører til på et mer overordnet plan som barnevernsarbeidere ikke råder over. Det er realiteten.

REFERANSELISTE

- Antonovsky, Aaron (2000): *helbredets mysterium*. København: Hans Reitzels forlag.
- Berg, Berit og Marko Valenta (2008): *Flukt, eksil og flyktingers sosiale integrasjon*. Oslo: Norges forskningsråd.
- Berg, Berit (2009): "Jeg glemmer å være trist" – Gruppebehandling og veiledning av barn og foreldre i asylmottak. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning AS.
- Berg, Berit og Kirsten Lauritzen (2008): *Eksil og livsløp*. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning.
- Berger, Peter L. og Thomas Luckmann (2004): *Den samfunnsskapte virkelighet*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Brenna, Loveleen Rihel (2005): *Djulaha! Om å forstå annerledeshet*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Bø, B. P. (red.)(2004): *Barn og ungdom med innvdrerbakgrunn på norske barnevernsinstitusjoner – en artikkelsamling*. Oslo: HIO-rapport 2004 nr 19.
- Baardsgaard, Else (2010): *En kvalitativ undersøkelse av foreldres møte med barnevern*. Masteroppgave.
- Charon, Joel M. og Spencer Chahill (2001): *Symbolic interactionism – an introduction, an interpretation, an integration*. New Jersey: Prentice Hall.
- Clausen, Sten-Erik (2000): *Barnevern i Norge 1990-1997: en longitudinell studie basert på registerdata*. Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning.
- Clausen, S. E., og Kristoffersen, L.B. (2008): *Barnevernsklienter i Norge 1990-2005: en longitudinell studie*. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Collin-Hansen, Ragnhild (2007): *Innføring i barnerett for sosialarbeidere*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Damsgaard, Hilde Larsen (2010): *Den profesjonelle sosialarbeider*. Oslo: kappelen akademisk.
- Ellingsen, Ingunn Tollisen (2006): *Mor uten barn – oppfølging etter omsorgsovertakelse*. Masteroppgave. Bodø: Høyskole i Bodø.
- Fauske, Halvor (m.fl.) (2009): *Barnevernet på ny kurs? Det Nye Barnevernet – et forsknings- og utviklingsprosjekt i barnevernet*. Bodø: NF – rapport nr. 8/2009. Nordlandsforskning.

Fauske, Halvor (m.fl.) (2006): Utakter – Om helse- og sosialfaglig kompetanse i utdanning og praksis. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Gilje, Nils og Harald Grimen (2005): Samfunnsvitenskapens forutsetninger. Innføring i samfunnsvitenskapenes vitenskapsfilosofi. Oslo: universitetsforlaget.

Gjerudstad, C. m.fl. (2006): Bare fantasien setter grenser. FAFO-rapport nr. 545.

Grønmo, Sigmund (2004): Samfunnsvitenskapelige metoder. Bergen: Fagbokforlaget.

Hardy, Melissa (1992): Regression with dummy variables. Nr 93 I serien Quantitative Applications in the Social Sciences. London: Sage.

Harsløf, Ivan og Sissel Seim (red.) (2008): Fattigdommens dynamikk: perspektiver på marginalisering I det norske samfunnet. Oslo: Universitetsforlaget.

Henningsen, M. og T. Kornstad (2010): Kvalitetsforskjeller i barnevernsarbeid. SSB-rapport 2010:4. Oslo: Statistisk Sentralbyrå.

Holm-Hansen, Jørn (red.) (2007): Flerkulturelt barnevern. En kunnskapsoversikt. Oslo: Norberg A.S

Horverak, Sveinung og Jorunn Gjedrem (2010): Læring og kunnskapsutvikling i kommunal barneverntjeneste. Fontene forskning 02/10.

Horverak, Sveinung og Asgeir Solstad (red.) (2008): Kort om barnevern. Oslo: Universitetsforlaget.

Hylland Eriksen, Thomas (red.) (2002): Flerkulturell forståelse. Oslo: Universitetsforlaget.

Jacobsen, Dag Ingvar (2005): Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode. Kristiansand: Høyskoleforlaget.

Jareg, Kirsti og Zarin Pettersen (2006): Tolk og tolkebruker: to sider av samme sak. Bergen: Fagbokforlaget.

Johannessen, Asbjørn (2007): Introduksjon til SPSS. Oslo: Abstraktforlaget.

Kalve, Trygve (1999): Innvandrerbarn i barnevernet. Oslo: SSB.

Kojan, Bente Heggem (2010): Underdog? Barnevernsarbeideres erfaringer fra å møte høystatusfamilier. Fontene forskning 02/10.

Kokkinn, Judy A. (2001): Profesjonelt sosialt arbeid. Oslo: Tano Aschehoug/ Universitetsforlaget.

Kristoffersen Lars B og Stein.Erik Claussen (2008): Barnevern og sosialhjelp, Notat 3/NOVA, lastet ned fra SSB sine sider mars 2010.

- Kvale, Steinar (2001): Det kvalitative forskningsintervju. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Kvello, Øyvind (2007): Utredning av atferdsvansker, omsorgssvikt og mishandling. Oslo: Universitetsforlaget.
- Lai, Linda (2004): Strategisk kompetansestyring. Bergen: Fagbokforlaget.
- Lundby, Geir (2003): Historier og terapi – Om narrativer, konstruksjonisme og nyskriving av historier. Oslo: Tano Aschehoug.
- Malterud, Kirsti (2004): Kvalitative metoder i medisinsk forskning. En innføring. Oslo: Universitetsforlaget.
- Martinsen, Kari (1996): Fenomenologi og omsorg. Tre dialoger. Oslo: Tano Aschehoug.
- Marthinsen, Edgar (2003): Sosialt arbeid og symbolsk kapital i et senmoderne barnevern. Trondheim: Barnevernets utviklingscenter i Midt-Norge.
- Moen, Bjørg (1996): Samspill mellom innvandrere og barnevernsarbeidere – Uløselige dilemmaer. Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning.
- Mordal, Tove L. (1989): Som man spør får man svar. Oslo: Tano.
- Lorensen, Margarethe (1998): Spørsmålet bestemmer metoden. Forskningsmetoder i sykepleie og andre helsefag. Oslo: Universitetsforlaget.
- NOU: 2000: 12: Barnevernet i Norge. Barne- og familiedepartementet.
- Otterstad, Ann Merete (red.) (2008): Profesjonsutøvelse og kulturelt mangfold – fra utsikt til innsikt. Oslo: Universitetsforlaget.
- Nygren, Per i Fauske (red.) (2006): Utakter – Om helse- og sosialfaglig kompetanse i utdanning og praksis. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Nygren, Per (2004): Handlingskompetanse – Om profesjonelle personer. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Qureshi, Ali Naushad (2008): Beskrivelse av oppdragelse: Utslag av definisjonsmakt og eurosentrisme? I Otterstad, Ann Merete (red.): Profesjonsutøvelse og kulturelt mangfold: fra utsikt til innsikt. Oslo: Universitetsforlaget.
- Repstad, Pål (2007): Mellom nærhet og distanse – Kvalitative metoder i samfunnsfag. Oslo: Universitetsforlaget.
- Ringdal, Kristen (2006): Enhet og mangfold. Samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode. Oslo: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke.
- Rød Larsen B. og K. Michael Thomsen (1994): En innvandrer krysser våre spor – Om samarbeid og barnevern. Oslo: Ad Notam Gyldendal.

Sandbæk, Mona (2000): Foreldre som aktører i kontakt med offentlig hjelpetjenester. Nordisk sosialt arbeid nr.2/2000.

Skare, Signe (1996): Flerkulturelt barnevernsarbeid. En innføring. Oslo: Kommuneforlaget.

Skytte, Marianne (2006): Fosterbarn med etnisk minoritetsbakgrunn. Oslo: Norsk fosterhjemsforening.

Skytte, Marianne (2008): Etniske minoritetsfamilier og sosialt arbeid. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Stortingsmelding 17 (1996-1997): Om innvandring og det flerkulturelle Norge. Oslo: Kommunal- og arbeidsdepartementet.

Stortingsmelding 40 (2001-2002): Om barne- og ungdomsvernet. Barne- og familiedepartementet.

Stortingsmelding 39 (1995-1996): Om barnevernet. Barne- og familiedepartementet.

Thagaard, Tove (2009): Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode. Bergen: Fagbokforlaget.

Thorshaug Kristin og Berit Berg (red.) (2010): Barnevern i et minoritetsperspektiv – Evaluering av videreutdanningstilbud tilknyttet flerkulturelt barnevern. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning.

Vassenden, K. (1997): Innvandrere i Norge: Hvem er de, hva gjør de og hvordan lever de? Statistiske analyser, bind nr. 20. Oslo/Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå.

Vidal, Marcelo (2009): Hvilke utfordringer opplever 4 mødrer fra Tyrkia i sin forelderrollen, og hvordan støtter en foreldreveiledningsgruppe deres rolle som mødre??. Trondheim: NTNU. Masteroppgave.

Zahl, Mari-Ann (red.) (2003): Sosialt arbeid. Refleksjon og handling. Bergen: Fagbokforlaget.

http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/dok/veiledninger_brosjyrer/2001/barnevernet-til-barnets-beste.html?id=87701.

http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/dok/regpubl/stmeld/19951996/st-meld-nr-39_1995-96/Kap-Kap-6-Videre-utvikling-av-kvaliteten.

http://www.ssb.no/emner/02/barn_og_unge/2009/barnevern/

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/aktuelt/nyheter/2008/nattergalen>.

<http://www.nrk.no/nyheter/distrikt/rogaland/1.237234>

Aadnesen Bente N. og Eva Hærem (2007): Interkulturelt barnevernsarbeid. Oslo: Universitetsforlaget.

Aalandslid, Vebjørn (2008): Overføringsflyktningers integrering i det norske samfunn. Oslo: SSB rapport 2008/4.

Aamodt, Laila Granli (1997): Den gode relasjonen: støtte, omsorg eller anerkjennelse? Oslo: Ad Notam Gyldendal.

Vedlegg

1. Prosjektbeskrivelsen av "Det Nye Barnevernet" (brosjyre)
2. Godkjenning fra NSD
3. Samtykkeerklæring – deltakelse i prosjektet
4. Tilrådning/godkjenning om bruk av personopplysninger
5. Survey
 1. datasett A
 2. datasett B
6. Intervjuguide til barnevernsarbeidere
7. Ulike tabeller

Kontaktpersoner i region Midt-Norge:

Stipendiat: Bente Heggem Kojan
E-mail: bente.h.kojan@hist.no
Telefon: 73 55 91 92

Prof. Edgar Martinsen
E-mail: edgar.martinsen@hist.no
Telefon: 73 55 92 44/mobil: 91 14 99 88

Deltakende kommuner i Det Nye Barnevernet i Midt-Norge:

- Midtre Namdal
- Molde
- Heimdal distrikt, Trondheim
- Midtbyen distrikt, Trondheim
- Kristiansand (UIA)

Website for prosjektet - region midt-Norge
<http://www.svt.ntnu.no/ish/praksisforsk/detnyebvMN.htm>

Dette er et nasjonalt samarbeidsprosjekt mellom Barne- og familiedirektoratet, forsknings- og utdanningsinstitusjoner samt praksisfelt.

Prosjektet er inndelt i fire regioner knyttet til følgende forskningsinstitusjoner:

Høgskolen, i Lillehammer, Høgskolen i Sør-Trøndelag, Nordlandsforskning, Universitetet i Stavanger.

En rekke kommuner deltar i prosjektet og tre regionale barne-, ungdoms- og familieetater knyttet til deltakende kommuner.

Prosjektet er finansiert av barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, Universitetet, høyskoler og kommuner

Prosjektet er godkjent av
NSD (Norsk
samfunnsvitenskapelig
datatjeneste)

Et nasjonalt forsknings- og utviklingsprosjekt:

"Det nye barnevernet" er et nasjonalt forsknings- og utviklingsprosjekt som gjennomføres i fire regioner i Norge, der til sammen 12 kommuner deltar.

- Hvem som har kontakt med barnevernstjenesten
- Hvordan barnevernstjenesten i møtekommer behovene til dem som har kontakt med barnevernet
- Hva type hjelp den som har kontakt med barnevernstjenester blir tilbudt

For å få denne kunnskapen, trenger vi din hjelp.

Anonymisering:

All informasjon vil bli konfidensielt behandlet av forskere i henhold til strenge forskningsetiske krav. Det betyr blant annet at opplysningene du gir vil bli anonymisert. Forskerne er underlagt taushetsplikt.

Deltakelse:

Deltakelse i prosjektet skjer ved utfylling av et intervjueskjema. En del av spørreskjema fyller deltaker ut selv, og en del vil være intervjubasert. En intervjuer (forsker/ forskningsassistent) vil være tilstede under utfylling, slik at deltakere får mulighet til å avklare spørsmål underveis.

Intervjueren har taushetsplikt, og har ikke innsyn i barnevernets dokumenter.

I intervjuet vil du bli spurt om:

- Hvordan du kom i kontakt med barnevernet
- Samarbeid med barnevernet
- Hva kontakten gjelder
- Å være forelder
- Situasjonen for ditt barn
- Hverdagslivet

Intervjuet vil ta mellom 1 time.

Den som deltar i studien vil få en godtgjørelse på kr. 200,- for sin deltakelse i intervjuet.

Hovedmålsettingen med forskningsprosjektet er å få kunnskap som kan bidra til en bedre barnevernstjeneste.

Edgar Marthinsen
Avdeling for helse- og sosialfag
Høgskolen i Sør-Trøndelag
Ranheimsveien 10
7004 TRONDHEIM

Harald Hårfagres gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org.nr. 985 321 884

Vår dato: 27.08.2007

Vår ref: 17227/IE

Deres dato:

Deres ref:

TILRÅDING AV BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 06.07.2007. Meldingen gjelder prosjektet:

17227

Behandlingsansvarlig

Daglig ansvarlig

Det nye barnevernet

Høgskolen i Sør-Trøndelag, ved institusjonens øverste leder

Edgar Marthinsen

Personvernombudet har vurdert prosjektet, og finner at behandlingen av personopplysninger vil være regulert av § 7-27 i personopplysningsforskriften. Personvernombudet tilrår at prosjektet gjennomføres.

Personvernombudets tilråding forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, eventuelle kommentarer samt personopplysningsloven/-helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/endringskjema>. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://www.nsd.uib.no/personvern/register/>

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 30.06.2008, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Bjørn Henrichsen

Janne Sigbjørnsen Eie

Kontaktperson: Janne Sigbjørnsen Eie tlf: 55 58 31 52

Vedlegg: Prosjektvurdering

Personvernombudet forstår det slik at det foreliggende prosjektet er et samarbeid mellom Høgskolen i Sør-Trøndelag, Universitetet i Stavanger, Høgskolen i Bodø/Nordlandsforskning, Høgskolen i Lillehammer, BUS Midt-Norge, RBUP Midt-Norge og kommunene Bodø, Rana, Namsos, Trondheim, Molde, Notodden, Vestre-Toten, Stavanger og Sandnes. Prosjektet samordnes av Høgskolen i Sør-Trøndelag som dermed er behandlingsansvarlig institusjon. Ombudet forutsetter at denne behandling/ansvarsfordeling formelt er avklart mellom institusjonene og anbefaler at det utarbeides en avtale som bl.a. omfatter ansvarsfordeling, ansvarsstruktur, hvem som initierer prosjektet, bruk av data og eventuelt eierskap.

Prosjektet er delt inn i tre faser, den foreliggende melding gjelder kun for fase 1. Det må sendes inn ny melding for fase 2 og 3 i god tid før datainnsamlingen skal starte.

Utvalget består av foreldre med barn som er i kontakt med barnevernet. Disse identifiseres av medarbeiderne i de samarbeidende kommunene som snakker med de som er i kontakt med kontoret direkte, eller sender ut brev om prosjektet. Etter at samtykke er innhentet, fyller medarbeiderne ut et registreringsskjema. Dette oppbevares i journalen sammen med samtykket. Forskningsassistentene gjør avtaler med foreldrene om intervju og gis i den forbindelse tilgang til registreringsskjemaet for å registrere opplysningene i prosjektet. Grunnlagsdata fra dette arket punches så i Questback før intervjuet starter. Skjemaet slettes etter intervjuet er gjennomført. Samtykkeerklæringen oppbevares videre i journal. Deltakerne er informert om dette.

Samarbeidskommunene oppretter en liste (koblingsnøkkel) over deltakerne i prosjektet. Prosjektledelsen har ikke tilgang til denne.

Det er utarbeidet en informasjonsfolder og et informasjonsskriv/samtykkeerklæring. Ombudet finner versjonene som forelå per 24.08.2007 tilfredsstillende, forutsatt at sistnevnte endres i tråd med kommentarer gitt i e-post 27.08.2007.

En stor del av temaet i intervjuet dreier seg om barna. Disse får informasjon om prosjektet via foreldrene. Dersom foreldrene har lite samvær med barnet kan intervjuer innhente skriftlig samtykke for å innhente spesifikke opplysninger fra den/de som utøver den daglige omsorgen for barnet.

Det registreres sensitive opplysninger om helseforhold, jf. personopplysningsloven § 2 punkt 8 c).

Senest ved prosjektslutt 31.06.2008 skal alt datamaterialet være anonymisert. Anonymisering innebærer at direkte og indirekte personidentifiserende opplysninger slettes eller omkodes (grovkategoriseres), samt koblingsnøkkel i hver kommune slettes.

Til personer som er i kontakt med barnevernet i kommunene

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjekt - samtykkeerklæring

HIST vil i samarbeid med Universitetet i Stavanger, Høgskolen i Lillehammer, og Nordlandsforskning, BUS Midt Norge og flere kommuner i Norge, gjennomføre en undersøkelse om barnevernet i løpet av høsten 2007. Undersøkelsen er støttet av Barne- ungdoms og familiedirektoratet, Bufetat.

Målet med undersøkelsen er å øke kunnskapen om hvem som er i kontakt med barneverntjenesten, og hva som skjer av aktiviteter i tjenesten og hva folk mener om dette. Hensikten er å kunne bidra til en bedre barneverntjeneste.

I tidsrommet august 2007 – august 2008 vil personer som er i kontakt med barnevernet i de utvalgte kommuner, bli bedt om å delta i prosjektet. Intervjuet vil ta mellom 30 min – 1 time, og du vil motta en godtgjørelse på kr. 200. Spørreskjemaet er tilgjengelig på prosjektets hjemmeside sammen med annen informasjon om forskningen. Se <http://www.svt.ntnu.no/ish/praksisforsk/detnyeavbvmn.htm>

Ved deltakelse i prosjektet vil barneverntjenesten vil fylle ut et registreringsskjema når du har samtykket i å delta. Skjemaet inneholder opplysninger om hvor lenge du har hatt kontakt med barnevernet, antall barn og voksne i din husstand, hvordan dere kom i kontakt med barnevernet og eventuelt hvilke tiltak dere har/har hatt i regi av barnevernet m.m. Skjemaet inneholder kontaktinformasjon slik forskeren kan kontakte deg for å gjøre avtale om intervju. Kontaktinformasjonen blir slettet/makulert etter intervjuet.

Du kan forvente deg spørsmål om følgende:

- Hvordan og hvorfor dere kom i kontakt med barnevernet
- hvordan du/dere opplever foreldrerollen, og noen bakgrunnsopplysninger om dere
- spørsmål om barnet/barnas situasjon, om familiens levekår som inntekt, arbeid, fritid, bolig og lignende.
- hvordan du/dere opplever barnevernet og kontakten med dem

Utvalget består av foreldre med barn som er i kontakt med barnevernet. Utvalget trekkes fra lister over barnevernbrukere i kommunene, men koblingsnøkkelen som brukes vil ikke være tilgjengelig for forskerne slik at alle data forblir anonyme. Nøkkelen slettes når undersøkelsen er gjennomført.

Alle opplysninger du oppgir blir konfidensielt behandlet av forskerne som er pålagt taushetsplikt. Når datainnsamlingen avsluttes senest juni 2008, vil alle innsamlede data på enkeltpersoner anonymiseres ved at personopplysninger slettes eller omkodes. Det vil da heller ikke være mulig å spore data tilbake til enkeltpersoner i de ulike kommunene. Ingen enkeltpersoner omtales i forskningspublikasjonene. Barnevernet har ikke innsyn i den informasjonen du gir i intervjuet. Forskerne registrerer dessuten ikke ditt navn eller andre personidentifiserbare data. Av personvern hensyn oppbevares dette samtykkedokumentet i familiens journal hos barneverntjenesten i din kommune. En kopi av samtykkeerklæringen får du selv, den andre vil bli oppbevart i barneverntjenestens journal.

Prosjektet (nr 17227) er tilrådd av Personvernombudet for forskning ved Norsk Samfunnsvitenskapelig datatjeneste.

Med hilsen fra forskningsleder i Midt-Norge
(sign)

Edgar Marthinsen, professor

Høgskolen i Sør-Trøndelag (HIST), Avdeling for Helse – og Sosialfag
7004 Trondheim

Samtykkeerklæring

Jeg/vi, _____

samtykker i å delta i forskningsprosjektet 'Det nye barnevernet' og jeg/vi vil snakke med barnet/barna om denne deltakelsen.

Sted og dato: _____.

'DET NYE BARNEVERNET'

DATASETT 1 - OPPLYSNINGER FRA BARNEVERNTJENESTEN

Fyll ut disse spørsmålene i den grad dere har informasjon i saken, i de helt nye sakene har dere trolig ikke kartlagt alt det spørres om. Dette har forskergruppen forståelse for! Hele dette skjemaet makkuleres når opplysningene er registrert av forsker. Kontaktopplysningene lagres ikke.

1) Id-nummer (i kommunens register)

2) Nummer i Det nye barnevernets prosjekt

Kontaktopplysninger til bruk for å inngå avtale om intervju:

Navn

Mobil/telefon

Kontaktadresse

3) Tilhører kategori

1 (meldt etter 01.08.2007)

2 (01.08.2005-31.07.2007)

3 (meldt før 01.08.2005)

4) (barnets mor) Informantens fødselsår, fire siffer

5) (barnets far) Informantens fødselsår, fire siffer

6) Hvor er mors fødested?

- Norge
 - Europa
 - Afrika
 - Asia
 - Oseania/Australia/New Zealand
 - Nord-Amerika
 - Sør/mellom-Amerika
 - Vet ikke
-

7) Hvor er fars fødested?

- Norge
 - Europa
 - Afrika
 - Asia
 - Oseania/Australia/New Zealand
 - Nord-Amerika
 - Sør/mellom-Amerika
 - Vet ikke
-

8) Barneverntjenesten mottok først melding (år og mnd, eks. 200512)

9) Meldingens innhold i stikkordsform

10) Hvis barnet er plassert utenfor hjemmet, hvilken lovhjemmel er benyttet?

11) Har familien vært i kontakt med barneverntjenesten tidligere? Ja Nei

Hvis ja:	Ja	Nei
Er meldt tidligere, men melding(er) ble henlagt	☐	☐
Undersøkelse ble åpnet og saken ble henlagt	☐	☐
Har fått tilbud om tiltak, men ønsket ikke bistand	☐	☐
Har mottatt tiltak fra barneverntjenesten før	☐	☐
Saken undersøkes, og enda ikke konkludert med	☐	☐

13) Har barneverntjenesten samarbeidet med andre instanser?

Ja Nei

14) Hvis ja, hvilke instanser? Flere svar mulig

	Per telefon	Innhentet uttalelse	Tverrfaglig faggruppe	Ansvarsgruppe	Annet
Barneverntjenesten i annen kommune	☐	☐	☐	☐	☐
Skole/SFO	☐	☐	☐	☐	☐
Politi	☐	☐	☐	☐	☐
PPT	☐	☐	☐	☐	☐
Fosterhjem/institusjon	☐	☐	☐	☐	☐
Helsesøster	☐	☐	☐	☐	☐
Barnehage	☐	☐	☐	☐	☐
Voksenpsykiatri	☐	☐	☐	☐	☐
Barne og ungdomspsykiatrien	☐	☐	☐	☐	☐
NAV/sosialtjeneste	☐	☐	☐	☐	☐
Lege/sykehus	☐	☐	☐	☐	☐
BUF-etat	☐	☐	☐	☐	☐
Andre	☐	☐	☐	☐	☐

15) Hvis andre, spesifiser hvem:

16) I hvilken grad har samarbeidet gagnet det barnevernfaglige arbeidet?

(samme list som i SSB og Kostra)

	I stor grad	I noe grad	Verken eller	I liten grad	I ingen grad
Barneverntjenesten i annen kommune	☐	☐	☐	☐	☐
Skole/SFO	☐	☐	☐	☐	☐
Politi	☐	☐	☐	☐	☐
PPT	☐	☐	☐	☐	☐
Fosterhjem,/institusjon	☐	☐	☐	☐	☐
Helsesøster	☐	☐	☐	☐	☐
Barnehage	☐	☐	☐	☐	☐
Voksenpsykiatri	☐	☐	☐	☐	☐
Barne og ungdomspsykiatri	☐	☐	☐	☐	☐
NAV/sosialtjeneste	☐	☐	☐	☐	☐
Lege/sykehus	☐	☐	☐	☐	☐
Buf-etat	☐	☐	☐	☐	☐
Andre (spesifiser)_____	☐	☐	☐	☐	☐

17) Hvem tok initiativ til kontaktetablering mellom barneverntjenesten og familien? Flere svar mulig. (samme list som i SSB og Kostra)

- Barnet selv
- Mor/far
- Familie ellers
- Naboer
- NAV (tidligere sosialtjeneste, trygdekontor, aetat)
- Barnevern
- Barnevernsvakt
- Barnehage
- Helsestasjon
- Lege/sykehus
- Skole
- PPT
- Politi/lensmann
- BUP/voksenpsykiatri
- Andre
- Uoppgitt

18) Barnet/barna i familien (Fyll ut for hvert barn i familien, uavhengig om barnet er i barneverntjenestens fokus)

	Barn 1*	Barn 2	Barn 3	Barn 4	Barn 5	Barn 6	Barn 7	Barn 8
Gutt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jente	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Fødslesår (eks. 82 for født 1982)								
Er i kontakt med barneverntjenesten	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bor med biologisk/adoptiv mor i husstand	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bor med biologisk/adoptiv far i husstand	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bor med stemor/stefar i husstand	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bor med biologiske/adoptiv søsken i husstand	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bor med halv søsken/stesøsken i husstand	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bor med andre slektninger i husstand	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Barnet bor utenfor husstand	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Skjemaet fortsetter på neste side der det er iverksatt tiltak...

* Nummeret barnet får her, benyttes i delen om foreldres egen vurdering av barnet i datasett 2.

19) Hvilke tiltak er registrert som aktive (fra barnevernet) for det enkelte barn?

(Samme list som i SSB og Kostra)

	Barn 1	Barn 2	Barn 3	Barn 4	Barn 5	Barn 6	Barn 7	Barn 8
Økonomisk stønad	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Støttekontakt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Barnehage	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Besøkshjem/avlastning	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tilsyn	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hjemmekonsulent/avlastning i hjem	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
SFO	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Fritidsaktiviteter	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Utdanning/arbeid	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Medisinsk undersøkelse/behandling	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Behandling av barn med særlige behandlings- og opplæringsbehov	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Foreldre-/barn plassar (inkl. mødreheim)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bosted/hybel	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Beredskapshjem	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Fosterhjem (utenfor familien)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Fosterhjem (i familien)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Forsterka fosterhjem	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Barneverninstitusjon	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Rusmiddelinstitusjon	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bo/arbeidskollektiv	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Psykiatrisk behandling i institusjon	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Poliklinisk psykiatrisk behandling	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
MST - multisystemisk behandling	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
PMT - foreldreopplæring	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Andre tiltak	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

20) Hvis "andre tiltak" er oppgitt som tiltak, beskriv tiltaket:

21) Har det vært forsøkt tiltak tidligere i familien, og hva?

- Økonomisk stønad
- Støttekontakt
- Barnehage
- Besøkshjem/avlastning
- Tilsyn
- Hjemmekonsulent/avlastning i hjem
- SFO
- Fritidsaktiviteter
- Utdanning/arbeid
- Medisinsk undersøkelse/behandling
- Behandling av barn med særlige behandlings- og opplæringsbehov
- Foreldre-/barn plassar (inkl. mødreheim)
- Bosted/hybel
- Beredskapshjem
- Fosterhjem (utenfor familien)
- Fosterhjem (i familien)
- Forsterka fosterhjem
- Barneverninstitusjon
- Rusmiddelinstitusjon
- Bo/arbeidskollektiv
- Psykiatrisk behandling i institusjon
- Poliklinisk psykiatrisk behandling
- MST - multisystemisk behandling
- PMT - foreldreopplæring
- Andre tiltak

22) Hvis tiltak er/var iverksatt , hva er/var begrunnelsen?

23) Hvis ny sak, hvor langt er saken kommet?

Kommentarer (Beskjed til forsker/intervjuer og annet) :

HUSK å fylle ut samtykkeerklæringen dersom du møter forelder/re før intervjuet avtales. Dersom du har rekruttert familien gjennom telefonsamtaler eller andre måter og ikke har samtykke tilgjengelig, må det fylles ut av forskeren før intervjuet gjennomføres.

Takk for hjelpen

Barnevern desember 2007

'DET NYE BARNEVERNET'

HiL, UiS, HiST, Nordlandsforskning

1) Løpenummer:

INTERVJU MED FORELDRE

Del 1 'VEIEN INN I BARNEVERNET'

2) Hvordan kom du/dere i kontakt med barneverntjenesten?

3) Etterkoding av spm 2, kategorier for begrunnelse av:

- Select answer -

4) Hva oppfatter du som årsaken til kontakten med barnevernet?

5) Etterkoding av spm 4, kategorier for årsak til kontakt:

- Select answer -

6) Hvordan opplevde du den første kontakten med barnevernet?

7) Hvis det ble levert melding, når/hvordan fikk du vite (den første meldingens innhold)?

- Før meldingen ble sendt barneverntjenesten
- I brev/telefon fra barneverntjenesten før første møte
- I første møte med barneverntjenesten
- Etter noen møter med barneverntjenesten
- Da jeg leste dokumenter i saken
- Jeg kjenner ikke til innholdet i melding(e)
- Annet

8) Hvis det ble levert en melding til barneverntjenesten, hvem var melder?

- Barnet selv
- Mor/far (biologisk/adoptiv)
- Familie ellers
- Naboer
- Andre private
- NAV (tidligere sosialtjeneste, trygdekontor, aetat)
- Barneverntjenesten i egen kommune
- Barneverntjenesten i annen kommune
- Barnevernsvakt
- Barnehage
- Helsestasjon
- Lege/sykehus
- Skole
- PPT
- Politi/lensmann
- BUP/voksenpsykiatri
- Vet ikke/Andre

9) I hvilken grad var du/dere informert om meldingen?

- Jeg/vi voksne tok initiativet selv uten anbefaling
- Barnet tok selv initiativ og kontaktet barnevernet uten anbefaling
- Eget initiativ etter anbefaling
- Ble meldt og var informert og enig
- Ble meldt og var informert, men ikke enig
- Ble meldt uten å vite om det
- Annet (spesifiser)

Del 2 'OM BARNET'

Del 3 'STRESSFAKTORER'

31) Har du opplevd noe av følgende i løpet av de siste to år?

	Ja	Nei
Fysisk sykdom av varighet over 1 mnd	☐	☐
Psykisk sykdom av varighet over 1 mnd	☐	☐
Vært nedstemt eller deprimert av varighet over 1 mnd	☐	☐
Tap av pårørende	☐	☐
Større flytting	☐	☐
Vært arbeidsledig i lengre enn 8 uker	☐	☐
Samlivsbrudd	☐	☐
Større konflikter i familien (også utover husstanden)	☐	☐
Større bekymring for ett eller flere av barna mine	☐	☐
Rusrelaterte problemer hos deg/partner de siste to år	☐	☐

32) Her ser du en liste med forskjellige gjøremål. Har familien pga dårlig økonomi måtte unnvære noen av disse ofte, sjelden eller aldri i løpet av det siste året?****

	1 (unnvære ofte)	2	3	4	5	6	7 (aldri unnvære)	Ikke aktuelt
Spise varm middag	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kjøpe klær	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Betale husleie og/eller andre regninger innen fristen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gå på kino	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gå på teater, konsert eller lignende	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Be gjester med hjem	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Reise på besøk til venner eller slektninger i andre kommuner	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gi gaver ved bursdager eller andre anledninger der du/dere ville ha gitt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Abonnere på en dagsavis	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Drive med								

hobbyer/fritidssysler	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bruke mobiltelefon	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bruke PC	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bruke penger på barna	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Delta på aktiviteter og turer i skolens regi	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

33) Annet som ble opplevd som stressfaktor (siste to år):

34) Har du noen fortrolige som du kan snakke med om det meste?

- Jeg har ingen fortrolige
- Jeg har 1 fortrolig
- Jeg har 2 fortrolige
- Jeg har flere fortrolige

35) Får du praktisk hjelp og avlastning fra familie?

- Ja, svært ofte
- Ja, nokså ofte
- Ja, av og til
- Sjelden
- Nei, aldri

36) Får du praktisk hjelp og avlastning fra venner eller naboer?

- Ja, svært ofte
- Ja, nokså ofte
- Ja, av og til
- Sjelden
- Nei, aldri

37) I hvilken grad stemmer følgende beskrivelser for deg?

	Stemmer helt	Stemmer delvis	Verken eller	Stemmer lite	Stemmer ikke
Jeg kjenner tilhørighet til nabolaget	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg kjenner flere naboer så godt at jeg besøker dem	☐	☐	☐	☐	☐
Det finnes naturlige møteplasser i mitt nabolag	☐	☐	☐	☐	☐

38) Mener du at de fleste mennesker er til å stole på, eller mener du at man ikke kan være forsiktig nok når man har med andre å gjøre?

- 1 (ikke til å stole på/kan ikke være forsiktig nok) 2 3
 4 5 6 7 8 9 10 (til å stole på)

39) Vil du si at mennesker for det meste prøver å være hjelpsomme eller at de stort sett bare tar hensyn til seg selv?

- 1 (ikke til å stole på/kan ikke være forsiktig nok) 2 3
 4 5 6 7 8 9 10 (til å stole på)

40) Tror du de fleste mennesker ville forsøke å utnytte deg hvis de fikk muligheten til det, eller tror du de ville forsøke å være reale?

- 1 (ikke til å stole på/kan ikke være forsiktig nok) 2 3
 4 5 6 7 8 9 10 (til å stole på)

Del 4 'Foreldrerollen'

41) I hvilken grad er du/dere enig/uenig i følgende påstander?

	1 (svært enig)	2	3	4	5	6	7 (svært uenig)
Jeg/vi klarer foreldrerollen godt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Det er vanskelig å sette grenser for barnet/barna	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg/vi samarbeider godt med barnhage/skole	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg/vi har liten mulighet til å delta i fritidsaktiviteter sammen med barnet/barna	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg/vi har nok tid sammen med barnet/barna	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg/vi synes det er vanskelig å prioritere barnas behov fremfor mine egne	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg/vi trives i rollen som foreldre	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Del 5 'LEVEKÅR OG BAKGRUNN'

42) Hvordan bor du/dere?*

- Leilighet i privat bolig
 Leilighet i bygård/blokk

- Rekkehus
 Frittstående enebolig
 Annet

43) Hvilken leie/eieform er det for boligen?

- Leier bolig av kommunen / det offentlige
 Leier eller fremleie, privat
 Andels eller aksjeeier
 Selveier
 Annet

44) Hvor stor er din/deres bolig (boligareal)?

- Under 40 kvm
 40-59 kvm
 60-79 kvm
 80-99 kvm
 100-129 kvm
 130-159 kvm
 160-200 kvm
 Over 200 kvm

45) Hvor mange soverom har boligen?

- Ingen
 1
 2
 3
 4 eller flere

46) Hvor lenge har du/dere bodd i nåværende bolig? (oppgi antall år)

47) Hvilke av følgende utsagn om flytting passer best for din/deres situasjon?

- Har klare flytteplaner
 Regner med å flytte innen 3 år
 Regner med å bo her minst 3 år til
 Har ingen planer
 Regner med å bo her resten av livet

48) Hvis 'klare flytteplaner' eller regner med å flytte innen 3 år, hva er den viktigste grunnen til at du/dere regner med å flytte?

- Arbeid eller utdanning
- Boforhold
- Økonomi
- Sosialt nettverk
- Personlige forhold
- Andre grunner

49) Hvor ofte har dere flyttet i løpet av de siste 5 årene?

	1 flytting	2	3	4	5	Over 6 flyttinger	Ingen
Innen kommune	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Til annen kommune	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

50) Er noen av disse årsakene til at du/dere flyttet?

	Ja	Nei
Fikk ikke fornyet leiekontrakt	☐	☐
Ønsket å komme nærmere slekt og venner	☐	☐
Bedre arbeidsmuligheter	☐	☐
Ønsket å bo nærmere et sentrum	☐	☐
Ble tvunget til å flytte pga høye boutgifter og lignende	☐	☐
Få busser / kollektiv trafikk	☐	☐
Mistrivdes i nabolaget	☐	☐
Mye støy i nabolaget	☐	☐
Barnet ble mobbet på skolen	☐	☐
Barnet hadde få venner	☐	☐
Jeg hadde et lite nettverk	☐	☐
Misnøye med kommunale tjenester i kommunen vi bodde	☐	☐
Bedre bostandard/boform	☐	☐
Samlivsbrudd	☐	☐

51) Hvis andre årsaker til flytting, spesifiser:

INNETEKT & ARBEID

52) Hva slags type inntekt har du for tiden?* (Kryss av for alle inntektskilder)**

- Arbeidsinntekt
- Stipend/studielån
- Sykepenger
- Attføring
- Overgangsstonad
- Uføretrygd
- Dagpenger/atrygd
- Sosialstonad/supplerende sosialstonad
- Kontantstøtte
- Annen offentlig stonad
- Hjemmeværende uten inntekt
- Annet

53) Hvis du har ektefelle eller samboer, hva slags inntekt har vedkommende? (Kryss av for alle inntektskilder)

- Arbeidsinntekt
- Stipend/studielån
- Sykepenger
- Attføring
- Overgangsstonad
- Uføretrygd
- Dagpenger/atrygd
- Sosialstonad/supplerende sosialstonad
- Kontantstøtte
- Hjemmeværende uten inntekt
- Annen offentlig stonad
- Annet

54) Hvilket arbeidsforhold har du? Du kan sette flere kryss.

- Selvstendig næringsdrivende
- Vikar/tilkallingsstilling
- Midlertidig ansettelse
- Fast ansettelse
- Har ikke arbeidsforhold

55) Hvor mange ansettelser har du på nåværende tidspunkt?

- 1 2 3 4 5 el flere

56) Hvor mange timer i uka jobber du?

- 1-5
 6-10

- 11-15
- 16-20
- 21-25
- 26-30
- 31-35
- 36-40
- 41-45
- 46-50
- over 50

57) Hva er husholdningens samlede inntekt (brutto) per år?*

58) Hva er husholdningens samlede gjeld?*

59) Hvordan vil du vurdere husholdningens økonomiske situasjon?

- Svært god
- God
- Verken eller
- Mindre god
- Svært dårlig

60) Innebærer støtten du/dere får fra barnevernet at du/dere kommer bedre ut av det økonomisk?

- Ja
- Nei
- Vi mottar ingen støtte fra barnevernet

61) Utgjorde/utgjør stønadene/tiltakene et formål du/dere ellers ikke ville brukt penger på?

- Ja
- Nei
- Vet ikke

62) Kryss av for hvilke gjenstander husholdningen har:

- Bil
- TV
- PC
- Internett/bredbånd
- Båt
- Campingvogn

- Hytte/fritidsbolig
- TV-spillkonsoll
- Telefon/mobiltelefon

FERIE/FRITID

63) Har du/dere reist bort på ferie sammenhengende i fem dager eller mer i løpet av de siste tre årene?

- Ja
- Nei

64) Hvis ja, har du hatt barna med på disse feriereisene?

- Ja, de fleste
- Ja, noen
- Nei

UTDANNING

65) Hva er (barnets biologiske/adoptiv) mors høyeste fullførte utdanning?

- Ikke fullført grunnskole
- Grunnskole (9-10 år)
- Videregående skole/gymnas 1-2 år
- Videregående skole/gymnas 3-4 år
- Fagbrev/yrkesskole
- Universitet/høyskole 1-3 år
- Universitet/høyskole over 4 år

66) Hva er (barnets biologiske/adoptiv) fars høyeste fullførte utdanning?

- Ikke fullført grunnskole
- Grunnskole (9-10 år)
- Videregående skole/gymnas 1-2 år
- Videregående skole/gymnas 3-4 år
- Fagbrev/yrkesskole
- Universitet/høyskole 1-3 år
- Universitet/høyskole over 4 år
- Vet ikke

67) Hvordan gjorde du det i følgende fag i grunn eller videregående skole (ta utgangspunkt i høyeste fullførte utdanning)

	Veldig bra	Midt på treet	Veldig dårlig
Norsk	☐	☐	☐
Matte	☐	☐	☐

Kritikk av tjenestetilbudet i forhold til barnevernstjenesten har blitt taklet på en dårlig måte

Det virker som ansatte i barneverntjenesten samarbeider for lite seg i mellom om opplegget

75) Ble det etablert ansvarsgruppe?

Ja Nei

76) Hvis ja, hvordan vurderer dere nytten av ansvarsgruppa?

1 Svært lite nyttig 2 3 4 5 6 7 Svært nyttig

77) Og hvis ja, hva opplever du som fordeler/ulemper ved ansvarsgruppa?

78) Har du noe du vil si avslutningsvis?

DATASETT 2 - OPPLYSNINGER FRA BARNEVERTJENESTEN

Fyll ut disse spørsmålene i den grad dere har informasjon i saken, i de helt nye sakene har dere trolig ikke kartlagt alt det spørres om. Dette har forskergruppen forståelse for!

79) Id-nummer (i kommunens register)

80) Tilhører kategori

- 1 (meldt etter 01.08.2007)
 2 (01.08.2005-31.07.2007)
 3 (meldt før 01.08.2005)

81) Informantens kjønn

- Mann
 Kvinne

82) Informantens fødselsår, fire siffer (barnets mor)

83) Informantens fødselsår, fire siffer (barnets far)

84) Hvor er mors fødested?

- Norge
 Europa
 Afrika
 Asia
 Oseania/Australia/New Zealand
 Nord-Amerika
 Sør/mellom-Amerika
 Vet ikke

85) Hvor er fars fødested?

- Norge
 Europa
 Afrika
 Asia
 Oseania/Australia/New Zealand
 Nord-Amerika
 Sør/mellom-Amerika
 Vet ikke

86) Barneverntjenesten mottok først melding (år og mnd, eks. 200512)

87) Meldingens innhold i stikkordsform

NAV/sosialtjeneste	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lege/sykehus	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Buf-etat	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Andre (spesifiser) _____	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Nummeret barnet får her, benyttes i delen om vurdering av barnet i datasett 2.

Dersom du ikke får plass i ruten, skriv ved siden av.

96) Barnet/barna i familien (Fyll ut for hvert barn i familien, uavhengig om barnet er i barneverntjenestens fokus)

	Barn 1	Barn 2	Barn 3	Barn 4	Barn 5	Barn 6	Barn 7	Barn 8
Gutt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jente	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Fødselsår (eks. 82 for født 1982)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Er i kontakt med barneverntjenesten	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bor med biologisk/adoptiv mor i husstand	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bor med biologisk/adoptiv far i husstand	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bor med stemor/stefar i husstand	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bor med biologiske/adoptiv søsken i husstand	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bor med halvsøsken/stesøsken i husstand	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bor med andre slektninger i husstand	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Barnet bor utenfor husstand	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

97) Etterkoding av fødselsår: barn 1

98) Etterkoding av fødselsår: barn 2

99) Etterkoding av fødselsår: barn 3

100) Etterkoding av fødselsår: barn 4

101) Etterkoding av fødselsår: barn 5

102) Etterkoding av fødselsår: barn 6

103) Etterkoding av fødselsår: barn 7

104) Etterkoding av fødselsår: barn 8

105) Hvilke tiltak er registrert som aktive (fra barnevernet) for det enkelte barn?

	Barn 1	Barn 2	Barn 3	Barn 4	Barn 5	Barn 6	Barn 7	Barn 8
Økonomisk stønad	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Støttekontakt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Barnehage	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Besøks hjem/avlastning	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tilsyn	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hjemmekonsulent/avlastning i hjem	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
SFO	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Fritidsaktiviteter	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Utdanning/arbeid	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Medisinsk undersøkelse/behandling	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Behandling av barn med særlige behandlings- og opplæringsbehov	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Foeldre-/barn plassar (inkl.

mødreheim)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bosted/hybel	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Beredskapshjem	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Fosterhjem (utenfor familien)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Fosterhjem (i familien)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Forsterka fosterhjem	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Barneverninstitusjon	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Rusmiddelinstitusjon	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bo/arbeidskollektiv	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Psykiatrisk behandling i institusjon	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Poliklinisk psykiatrisk behandling	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
MST - multisystemisk behandling	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
PMT - foreldreopplæring	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Andre tiltak	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

106) Hvis annet er oppgitt som tiltak, beskriv tiltaket:

107) Har det vært forsøkt tiltak tidligere, og hva?

- Økonomisk stønad
- Støttekontakt
- Barnehage
- Besøkshjem/avlastning
- Tilsyn
- Hjemmekonsulent/avlastning i hjem
- SFO
- Fritidsaktiviteter
- Utdanning/arbeid
- Medisinsk undersøkelse/behandling
- Behandling av barn med særlige behandlings- og opplæringsbehov
- Foreldre-/barn plassar (inkl. mødreheim)
- Bosted/hybel
- Beredskapshjem
- Fosterhjem (utenfor familien)
- Fosterhjem (i familien)
- Forsterka fosterhjem
- Barneverninstitusjon

- Rusmiddelinstitusjon
- Bo/arbeidskollektiv
- Psykiatrisk behandling i institusjon
- Poliklinisk psykiatrisk behandling
- MST - multisystemisk behandling
- PMT - foreldreopplæring
- Andre tiltak

108) Hvis tiltak er/var iverksatt , hva er/var begrunnelsen?

109) Hvis ny sak, hvor langt er saken kommet?

Indeks

Figur 1. Andel barn med hjelpe- og omsorgstiltak i barnevernet

Figur 2. Andel barn med tiltal i hjemmet og utenfor hjemmet

Figur 3. Andel foreldre om mestring av foreldrerollen etter fødested

Figur 4. Andel foreldre om barnets hjelpebehov etter foreldre fødested

Figur 5. Andel foreldres vurdering av barnets fungering etter foreldre fødested

Figur 6. Andel foreldre om egen vurdering av psykososiale belastninger

Tabell 1. Om foreldre vurdering av barnets hjelpebehov fordelt på foreldres fødested

Tabell 2. Om foreldres vurdering av barnets fungering fordelt på foreldres fødested

Tabell 3. Om foreldre på grunn av dårlig økonomi unnværer å kjøpe klær fordelt etter fødested

Tabell 4. Om foreldre på grunn av dårlig økonomi unnværer å bruke penger på barna fordelt etter fødested

Tabell 5. Om barna unnværer å delta på skoleturer grunnet dårlig økonomi slik foreldre opplever det (fordelt etter fødested).